

Zbornik
42. katehetski simpozij
PRAVIČEN IN LJUBEČ KATEHET

42. KATEHETSKI SIMPOZIJ
ZBORNİK

PRAVIČEN IN LJUBEČ KATEHET

LJUBLJANA 2012

PRAVIČEN IN LJUBEČ KATEHET

Zbornik 42. katehetskega simpozija

Celje: 12.-17. februar 2012

Kančevci: 19.-22. februar 2012

Mirenski grad: 26. februar-2. marec 2012

Sveti Duh: 4.-7. marec 2012

Izdal: Slovenski katehetski urad

Založil: Slovenski katehetski urad

Odgovarja: dr. Franc Zorec

Uredila: Simona Jeretina

Risba na naslovnici: Fani Pečar

Lektoriranje: Simona Jeretina

Priprava za tisk: Peter Starbek

Tisk: Tiskarna Povše, Ljubljana

Ljubljana 2012

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

27-47(082)

27-472-051(082)

KATEHETSKI simpozij (42 ; 2012 ; Slovenija)

Pravičen in ljubeč katehet : zbornik / 42. katehetski simpozij,
[Celje, 12.-17. februar 2012, Kančevci, 19.-22. februar 2012,
Mirenski grad, 26. februar-2. marec 2012, Sveti Duh, 4.-7. marec
2012] ; [uredila Simona Jeretina]. - Ljubljana : Slovenski
katehetski urad, 2012

ISBN 978-961-92803-2-4

1. Gl. stv. nasl. 2. Jeretina, Simona
259832832

mag. s. Magda Burger ND

SPREMNA BESEDA

**Milostljiv je GOSPOD in pravičen,
naš Bog je usmiljen (Ps 116,5)**

Pred leti smo se na katehetskem simpoziju pogovarjali o dilemi, ali naj evangelij oznanjamo ali poučujemo. Zaključili smo z ugotovitvijo, da je evangelij bil oznanjan in je oznanjan in naj bi ostal oznanjan. Rekli pa smo še, da je pomembno tudi znanje katehizirancev. Tako ni prišlo do radikalne spremembe ali ukinitve spričeval, niti nismo vsega prepustili osebni odločitvi posameznika. Ostali smo nekje na sredini in danes znova ugotavljamo, da to ni ravno enostavno. Vedno bolj se zavedamo, da »biti oznanjevalec ni privilegij, temveč dolžnost, ki temelji na veri«, ki jo izpovedujemo, kot je dejal papež Benedikt XVI. ob začetku mednarodnega srečanja priprave na škofovsko sinodo o novi evangelizaciji.¹ Rekel je tudi: »Oznanjevalec je poklican v pomoč Cerkvi pri izpolnjevanju njenega poslanstva, še posebej v tradicionalno krščanskih deželah, ki se zdijo vedno bolj indiferentne do Božje besede. Današnji svet potrebuje Kristusove pričevalce, ki nas učijo, kako živeti in kako hoditi po poti resničnega veselja, saj je On pot, resnica in življenje. Današnji svet potrebuje ljudi, ki govorijo z Bogom, da bi lahko govorili o Bogu.«²

V tej zavesti smo letos snovalci katehetskega simpozija skušali združiti oboje: študij in molitev, življenje in delo. Izhajajoč iz krstnih milosti in v zavesti trojne Kristusove službe se zavedamo soodgovornosti za osebno prizadevanje življenja v harmoniji z vsebino, ki jo oznanjamo, in življenjem, ki ga živimo. Družbeni nauk Cerkve (DNC), ki ga letos nekoliko bolj spoznavamo in se soočamo z njegovimi izzivi, ni daleč od tega oziroma še več: DNC naravnost podčrta življenje v Duhu, iz katerega izhaja. V njem dobiva svoj temelj v življenju iz Kristusovih besed: »Pojdite torej in naredite vse narode za moje učence. Krščujte jih v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha in učite jih izpolnjevati vse, kar koli sem vam zapovedal!« (Mt 28, 19–20.)

¹ [Http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2011/october/documents/hf_ben-xvi_spe_20111015_nuova-evangelizzazione_it.html](http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2011/october/documents/hf_ben-xvi_spe_20111015_nuova-evangelizzazione_it.html) (12. 1. 2012).

² Prav tam.

Letošnji katehetski simpozij nas torej s svojo vsebino in dinamiko vabi, da bi bilo naše oznanjevanje vedno bolj »pošteno, potrpežljivo in z ljubeznijo« (KKC 2046). Najprej nam bo dr. Maksimilijan Matjaž spregovoril o pravičnosti v ljubezni na temelju biblično-hermenevtičnih izhodišč. Naša miselnost se oblikuje po Božji miselnosti, kar pomeni, da se učimo »razmišljati po božje, razmišljati s Kristusovo mislijo, gledati in presojudati z njegovim Duhom«. Vedno znova smo povabljeni, da ob Svetem pismu preverjamo svoj odnos do razodete Besede, da sami sebe postavljamo pred ogledalo nove evangelizacije, ki ni nova po vsebini, temveč po gorečnosti, metodi in izražanju.³

Korak globlje bomo naredili z drugim predavanjem dr. p. Vilijema Lovšeta. Z njim bomo razmišljali o katehetu, ki postaja v duhovnem boju ali prav zaradi njegove vsakdanjosti tisti oznanjevalec, ki je več kot zlato, ki se »v ognju preizkuša« (1 Pt 1,7). Gospod je moč in merilo vsakega oznanjevalca (2 Tim 4,17). Ko se bori in si prizadeva, da bi oznanjal Njega, ki ga je poklical (Gal 1,15), ostaja ljubeč; ko pa začne presojudati rezultate svojega oznanjevanja, se tehtnica kaj hitro lahko prevesi na golo pravičnost. Če v njem ni dovolj vsakdanjega preverjanja, v svojem duhovnem boju lahko pade pod skušnjavo hladne pravičnosti egocentrizma, v kateri je le malo prostora za oznanilo o usmiljenem Očetu.

Ob tem je jasno, da ne moremo ostati samo v cerkvah ali v zakristijah in veroučnih učilnicah. »Vsak vernik, naj bo po svoji nazorski pripadnosti kristjan ali kar koli drugega, je tudi in vedno pripadnik širše skupnosti, ki jo običajno poistovetimo z državo,« nas bo v svojem predavanju spomnil dr. Ivan Janez Štuhec. Odgovorni smo tako za delo, ki ga opravljamo v poslanstvu Božjega kraljestva, kot tudi za družbo, državo, v kateri živimo, jo sooblikujemo in krojimo. V trenutnih razmerah se zdi, da nam to ne gre ravno dobro, hkrati pa je vsaka kriza lahko tudi izziv. Soočenje z njo, prevzem odgovornosti in iskanje pravičnih rešitev so tri poti, ki nas vodijo po križu v vstajenje in prenovitev v Svetem Duhu. Merila, ki nam jih pri tem nudi DNC, so: (1.) iskanje absolutnosti samo v Bogu; (2.) človekovo dostojanstvo temelji na bogopodobnosti; (3.) dolžna mera skrbi za skupno dobro, (4.) načelo subsidiarnosti; (5.) skrb za trajno izobraževanje in osebno rast; (6.) razmejitev med področjem sekularizirane družbe in

³ Prim. Janez Pavel II., *Posinodalna apostolska spodbuda Cerkev v Evropi*, CD 103, Ljubljana 2003, 45–50.

osebne/občestvene verske drže; (7.) skrb za zdravo razdaljo med civilno družbo in strankarskimi interesi.

Z vprašanjem, kako naj človek, kristjan, katehet, katehist, katehistinja ume-
stijo DNC v svoje oznanjevanje, se bo soočil dr. Andrej Marko Poznič. V
svojem predavanju bo nakazal nekaj obstoječih vzgojnih poti, po katerih
Cerkev na Slovenskem že hodi. Predavatelj meni, da za samo poučevanje
DNC v katehezi ni pravega prostora, je pa med katehetsko uro dovolj pro-
stora za vajo v osebni drži pravičnosti in ljubezni: »Vzgoja namreč ni nekaj,
kar se predava, ampak se dogaja.« Ob tem dodaja, da bomo z zdravimi
vzgojnimi stališči vzgojili pogumnega slovenskega katoličana za danes, še
bolj pa za jutri, kristjana in državljana, ki bo izrazil »v mislih – jasnost, v
načrtih – zahtevnost, v dejanjih – kakovost, v skupnosti – vzajemnost, v
vsem – odgovornost, v dušah – svetost«.

S še bolj konkretnimi vprašanji o pravičnosti in ljubezni pri katehetski
uri se bo v predavanju soočila mag. s. Majda Pangeršič. Katehet, katehist,
katehistinja je v večni dilemi, ali naj in kako naj posreduje evangelij, da
bodo kljub vsemu v spričevalu izpolnjene vse rubrike. Vemo pa tudi, da
spričevalo, ocene znanja ali vrednotenje obiska svete maše niso namen ka-
teheze. S. Majda pravi: »Namen kateheze je, da človek doseže Boga in se
čuti poklicanega ljubiti Boga znotraj svojega življenja na celosten način, s
čimer se posvečuje.« Tako bomo ob koncu simpozija na začetku svoje poti:
katehetsko delovanje brez Svetega Duha lahko postane golo ponavljanje
nekih moralnih norm, obrazcev in izpolnjevanje nalog; s Svetim Duhom,
ki preveva vzgojitelja, pa je katehetsko delovanje zmaga ljubezni nad samo-
potrjevanjem, razumom in ne nazadnje nad grehom.

Če sledimo dinamiki letošnjega simpozija, katehet ni več le jeziček na teht-
nici med ljubeznijo in pravičnostjo, temveč vesel oznanjevalec resnice, da
je ljubezen temelj pravičnosti, ki v svojem usmiljenju išče najboljšo možno
pot do srca vsakega človeka. Hkrati pa nas krepi vera v Božje delovanje, ki
se je uresničevalo preroku v stari zavezi in se lahko uresničuje tudi ozna-
njevalcu v današnjem svetu:

»GOSPODOVA roka je bila nad menoj. GOSPOD me je po duhu pe-
ljal ven in me postavil v sredo doline, ki je bila polna kosti. Peljal me

je krog in krog ob njih: glej, bilo jih je silno veliko po dolini in glej, zelo suhe so bile. Rekel mi je: »Sin človekov, ali lahko te kosti oživijo?« Rekel sem: »Gospod BOG, ti veš!« Tedaj mi je rekel: Prerokuj nad temi kostmi in jim reci: »Suhe kosti, poslušajte GOSPODOVO besedo! Tako govori Gospod BOG tem kostem: Glejte, poslal bom duha v vas in boste oživele. S kitami vas bom obdal in dal, da bo zrastle meso na vas. Prevlekel vas bom s kožo in vam dal duha, da boste oživele. Tedaj boste spoznali, da sem jaz GOSPOD.« Prerokoval sem, kakor mi je bilo ukazano. Ko sem prerokoval, je nastal šum. In glej, hrup: kosti so se približale druga drugi. Videl sem: glej, že so bile kite na njih, zrastle je meso in koža se je razpela čeznje po vrhu. Duha pa ni bilo v njih. Tedaj mi je rekel: »Prerokuj duhu, prerokuj, sin človekov, in reci duhu: Tako govori Gospod BOG: Od štirih vetrov pridi, duh, in dihni v te pobite, da oživijo!« Ko sem prerokoval, kakor mi je bilo ukazano, je prišel vanje duh. Oživele so in se postavile na noge: silno velika vojska. Rekel mi je: »Sin človekov, te kosti so vsa Izraelova hiša. Glej, govorijo: ›Naše kosti so usahnile, naše upanje je splahnelo, uničeni smo.‹ Zato prerokuj in jim reci: Tako govori Gospod BOG: Glejte, jaz odprem vaše grobove, vzdignem vas iz vaših grobov, o moje ljudstvo, in vas pripeljem v Izraelovo deželo. Spoznali boste, da sem jaz GOSPOD, ko odprem vaše grobove in vas vzdignem iz vaših grobov, o moje ljudstvo. Svojega duha denem v vas, da boste oživeli, in vas spet postavim na vašo zemljo. Tedaj boste spoznali, da sem jaz, GOSPOD, govoril in storil, govori GOSPOD« (Ezk 34,1–14).

dr. Maksimilijan Matjaž

OD BESEDE K OSEBI DO ODNOSA. ALI: LJUBEZEN JE IZPOLNITEV POSTAVE

Biblično-hermenevtična izhodišča oznanila pravičnosti v ljubezni

1 Biblični nauk o pravičnosti v ljubezni kot izziv nove evangelizacije

1.1 Čas nove evangelizacije

1.2 Razmerje med načinom in vsebino kateheze

1.3 Sveto pismo kot primarni *topos* prenove

1.4 Tri stopnje branja bibličnega teksta

2 Pravičnost v ljubezni kot temeljna razsežnost biblične podobe Boga in človeka

2.1 Od pravičnosti k opravičenju

2.2 Biblična kateheza o večji pravičnosti

2.2.1 Jožef kot model pravičnosti

2.2.2 Jezusov poziv k večji pravičnosti

2.2.3 Čudež pomnožitve kruha (Mt 14,13–21)

3 Kaj bi s petimi hlebi in dvema ribama?

Zaključek

Tematski izziv letošnjega katehetskega simpozija, kako biti pravičen in ljubeč katehet, je zelo aktualen in smelo zastavljen. Dotika se dveh temeljnih človekovih kreposti, pravičnosti in ljubezni, ki sta med seboj v dinamičnem, a ne neproblematičnem razmerju. Ob takšni temi se lahko izvrši eno temeljitejših preverjanj naše krščanske države in naše kateheze. Kdo izmed katehetov se ni že kdaj znašel v stiski zaradi tehtanja med pravičnostjo in ljubeznijo? Odločitve niso lahke. Prepričan sem, da moramo osvetlitve te teme in njene katehetske izpeljave najprej iskati v Svetem pismu, ki nam daje tako vsebinska kot tudi formalna orodja. Biblična hermenevtika – odkrivanje in razumevanje resnice – ostaja tudi za današnjega človeka najbolj prepričljiva, ker je celostna in človeka nagovarja kot umsko, čustveno in telesno bitje, predvsem pa kot bitje odnosov. Naše oznanjevanje in kateheza pa morata biti čim bolj biblična tudi zato, ker morata biti kerigmatična, kar pomeni da izhajata iz Duha, vsebujeta Duha in vodita k Duhu.

1 Biblični nauk o pravičnosti v ljubezni kot izziv nove evangelizacije

Čut za pravičnost je globoko zasidran v človeško naravo in presega zgolj duhovne, moralne ali filozofske opredelitve. Številni znanstveniki različnih smeri, od biologov do teologov, ugotavljajo, da gre za človekovo primarno, vrojeno psihofizično lastnost. Hkrati se zavedajo, da lahko o njej presojujejo in jo opredeljujejo zgolj v luči celotnega nauka o življenju (Pieper 2000, 60–71). Tudi družbeni nauk Cerkve danes dokazuje, da se teologija ne more zadovoljiti zgolj s tomističnim pojmovanjem pravičnosti kot kreposti, tudi ne s starogrškim ali rimskim pojmovanjem, ki želi ohranjati predvsem mir in dati vsakemu, kar mu pač pripada. T. i. distributivna pravičnost človeku slednjega ne zagotavlja. Sv. Avguštin pravi, da je »pravičnost krepost, ki slehernemu daje svoje, [...] ni pa človeška pravičnost tista, ki človeka odvzema pravemu Bogu« (Božja država, XIX, 21). Preseženo je tudi razsvetljensko priseganje zgolj na razum kot na zadnje merilo pravičnosti. Ali kot ugotavlja eden vodilnih nemških krščanskih filozofov prejšnjega stoletja Josef Pieper: »Ohranjati mir in slogo med ljudmi z zapovedmi pravičnosti ni dovolj: pod njimi morajo pognati korenine ljubezni« (Pieper 2000, 139). To je izkustvo vsakega oznanjevalca (kateheta). Sporoča namreč Besedo, ki ga presega in je »ostrejša kakor vsak dvorezen meč in zareže do loči-

tve duše in duha, sklepov in mozga ter presoja vzgibe in misli srca» (Heb 4,12). Pri tem želi bit zvest svojemu Gospodu, ki je rekel tudi: »Ne mislite, da sem prišel zato, da prinesem mir na zemljo; nisem prišel, da prinesem mir, ampak meč« (Mt 10,34). Beseda lahko v ustih oznanjevalcev, premalo zakoreninjenih v Duhu, ki je pravičnost in ljubezen hkrati, otopi. Iz meča, ki reže in zdravi, se lahko hitro spremeni v čopič, ki barva in samo prekriva. Ljudje se vse življenje učimo obvladovati različne veščine, ki nam pomagajo živeti uspešno. Prej ali slej se sicer tudi to izkaže za neuspešno. Usodno pa bi bilo, če bi poskušali obvladati besedo Svetega pisma. Če beseda, ki jo oznanjam, več ne vznemirja, če je ne občutim več kot »gorečega ogenja, zaprtega v mojih kosteh« (Jer 20,9), ki ne dopušča nikakršnega miru v poceni kompromisu, potem bo Duh zbežal od nje. Namesto oznanjevalca Besede življenja bi tako postal pridigar črke, ki ubija (2 Kor 3,6); namesto Besede, ki osvobaja, bi širil ideologijo, ki pohablja. Odločitev za oznanjevalca Besede življenja, za ljubečega in pravičnega kateheta, pomeni hkrati odločitev za krepost pokorščine in krotkosti. To je drža velikih ljudi, ki so razkrinkali praznost Skušnajčevih obljub o sijaju časti, oblasti in strasti. »Blagor krotkim, kajti deželo bodo podedovali« (Mt 5,5), pravi Jezus. Krotkost ni lastnost človekovega značaja, ampak je njegova odločitev, da bo živel v pokorščini Besedi. Samo pokorščina in krotkost lahko premagata trdosrčnost in greh, ki hromita oznanjevalčeve besede. Po besedah apostola Pavla lahko oznanjevalec samo s krotkostjo »vzgaja nasprotnike, da jim morda Bog le nakloni, da se bodo skesali in spoznali resnico« (2 Tim 2,25).

Razmejitev med pravičnostjo in ljubeznijo ni preprosta, še posebej ne v konkretnih dejanjih. Oznanjevalec čuti, da je odločanje med pravičnostjo in ljubeznijo naporno. Čuti, da se to vprašanje dotika nekega globljega presečišča med naravo in milostjo, med človeškim in Božjim. Razmerje med pravičnostjo in ljubeznijo kot dvema temeljnima lastnostma je tako lahko dober povod za razmislek o naši katehezi in izziv za njeno prenovu.

1.1 Čas nove evangelizacije

Aktualni pastoralni trenutek Cerkve na Slovenskem nas sili, da na novo razmislimo bolj o načinu kakor o vsebini svojega oznanjevanja, torej o oblikah, razsežnostih in mestu pravičnosti v delovanju in oznanjevanju. Če želimo v letu družbenega nauka Cerkve res bolj intenzivno in konkretno

razmišljati o socialnem in družbenem vidiku krščanstva ter na vseh ravneh prebujati občutljivost in odgovornost za dogajanja v družbi, moramo skrbno pregledati posodo, v kateri prinašamo v svet krščanske vsebine. Po letu evharistije in letu krščanske dobrodelnosti in solidarnosti se mora tako dogajati »tretje evharistično leto«, kot se je izrazil nadškof dr. Turnšek. Izziv tega leta je v prepoznavanju in izpovedovanju vere v Kristusovo navzočnost ne samo v evharistiji, ne samo v revnih in odrinjenih, ampak v vsaki pori družbe, v političnem in gospodarskem delovanju, v kulturi in šolstvu, v ekonomiji in znanosti. Kristjani smo torej povsod poklicani prepoznavati Božja znamenja in vnašati evangeljskega duha, evangeljski način razmišljanja in delovanja. Po besedah Benedikta XVI. je ljubezen glavna pot družbenega nauka Cerkve (CD 127, 2). Hkrati smo v procesu priprave pastoralnih smernic delovanja Cerkve na Slovenskem za prihodnja leta, ki so ga škofje sprožili s programskim pismom z naslovom *Privesti brate in sestre k Jezusu* (SSŠ 2011, 9). S tem ponovno odgovarjamo na pokoncilski poziv k novi evangelizaciji, ki je dobil v pontifikatu Janeza Pavla II. močno karizmatično in vesoljno, v pontifikatu Benedikta XVI. pa globoko biblično-teološko razsežnost. Prizadevanje za novo oziroma prenovljeno, prečiščeno in poživiljeno evangelizacijo predstavlja vsakdanji napor kateheta in oznanjevalca, ki stopa pred ljudi z zelo preprostim namenom, da bi jim pomagal pri srečanju z Bogom, pri odkrivanju Boga v njihovem življenju in njihovega življenja v Bogu, da bi jim pomagal ubesediti njihovo izkustvo Boga, njihove želje in potrebo po Bogu ter tudi njihove strahove in zavore. Vsi ugotavljamo, da to ni tako preprosto; da smo skupaj s kateheziranci poplavljeni v miselnost sveta – v željo po moči, slavi in oblasti, v potrošništvo, dobičkaželnost, uživaštvo in permisivnost; da so se tudi v Cerkev naselile lenobnost, naveličanost in lagodnost in da moralna kriza v različnih oblikah z vso silo razsaja tudi v naših vrstah. Tudi mi se zato moramo učiti razmišljati po božje, razmišljati s Kristusovo mislijo, gledati in presojeti z njegovim Duhom. To je edina vredna alternativa miselnosti sveta, zato smo jo ljudem dolžni posredovati. Zavedamo se, da nova evangelizacija ni nova po vsebini. Ta ostaja enaka kot pred dva tisoč leti in je aktualna; to je oznanilo Jezusa Kristusa kot edinega Odrešenika in njegov evangelij ljubezni. Vemo pa, da evangelij ni nikoli oznanjen enkrat za vselej, ampak se mora vsaka generacija sama odločiti za Kristusa (CD 64, 22). Vedno nova pa mora biti, kot je učil Janez Pavel II., evangelizacija v gorečnosti, v metodi

in v izražanju (CD 103, 45–50), v našem odnosu do nje, v prizadevanju za odkritje novega razumevanja, novih oblik, v zazrtosti in veri v Izvir. Pred nami je torej klasična naloga krščanske duhovnosti, da na novo evangeliziramo najprej sebe, potem svoje oznanjevanje, njegovo vsebino, da bosta lahko skozi nas, skozi naše oznanjevanje spet stekla življenje in vera; da ju bomo lahko sodobnemu človeku prepričljivo oznanili ter ga povabili k spreobrnjenju.

1.2 Razmerje med načinom in vsebino kateheze

Po teološki definiciji imata pravičnost in ljubezen skupen izvor, a večinoma drugačno dinamiko delovanja. Izziv razmisleka o katehetu, ki naj deluje iz pravičnosti in ljubezni, je zato prav v izzivalnosti (nujnosti, a problematičnosti in dinamičnosti) prepletanja in spajanja dveh osnovnih vidikov vsake krščanske kateheze, to je njene vsebine in oblike oziroma načina. Vsaka vsebina, pa naj bo še tako pomembna, je odvisna od svoje forme. V zelo globalnem pomenu namreč pravičnost prepoznavamo kot način ali obliko, ljubezen pa kot vsebino kateheze in evangelizacije nasploh. Oba vidika se neločljivo prepletata tako v samem izvoru kateheze, ki je Bog, kakor se nam je v polnosti razodel v Jezusu Kristusu ter se nam razodeva v zgodovinski odrešenja po Svetem pismu, kot tudi v konkretnem izvajalcu, katehetu. Pravičnost je način Božjega delovanja in človekovega odzivanja; za človeka je to tisti takó, ki ga terja Jezus od svojih učencev: »Takó naj sveti vaša luč pred ljudmi, da bodo videli vaša dobra dela in slavili vašega Očeta, ki je v nebesih« (Mt 5,16). Ljubezen pa je vsebina evangeljske kerigme in kateheze. Kateheza je namreč vedno kateheza o Bogu, ki je ljubezen, ki je Sveta Trojica, ki nas ljubi in ustvarja kot Bog Stvarnik in Oče, odrešuje v Jezusovi velikonočni skrivnosti in posvečuje po Svetem Duhu, ki nas rojeva v Božje življenje (CD 112, 12–13). Evangelist Janez je vsebino evangeljskega označila povzel v Jezusovih besedah Nikodemu: »Bog je namreč svet tako ljubil, da je dal svojega edinorojenega Sina, da bi se nihče, kdor vanj veruje, ne pogubil, ampak bi imel večno življenje« (Jn 3,16). Na nujnost prepletanja vsebine in pristopa je opozoril že Jezus, ko je na vprašanje poznavalca Svetega pisma, kaj naj stori, da doseže večno življenje, odgovoril s povratnim vprašanjem: »Kaj je zapisano v postavi? Kako bereš?« (Lk 10,26.) Vprašanje, ki bi lahko zvenelo kot provokacija, odkriva učiteljevo stisko, saj kljub znanju in naporu v Postavi ne najde odgovora, ki bi se dotaknil njegovega

življenja, ki bi ga nahranil in mu dal moči za pravo življenje. Jezus se ne spusti v teološko razpravljanje, niti ne želi pismouku naložiti še dodatnih nauk in zapovedi. Ve, da pismouk od njega ne pričakuje nekega konkretnega odgovora, ampak želi pomoč, da bo lahko odgovor odkril v sebi. Zato ga Jezus povabi k razločevanju že poznane, to je lastnega življenja.

Skrivnost uspeha oznanjevanja oziroma sprejemanja vrednot je v upoštevanju soodvisnosti vsebine in načina, življenja in nauka – pravičnosti in ljubezni. Postava, ki je zapisana v Svetem pismu, je Izraelcem pomenila razodetje Božje volje. Izpolnjevati postavo pomeni uresničevati Božji stvarjenjski načrt, ki zajema vsa področja življenja. Pismouk je po vsebini morda dobro poznal Sveto pismo, pa vendar ga je nekaj oviralo – odnos do Svetega pisma, nezaupanje, predstave, predsodki –, da ni prepoznal bistvenega, da ni mogel živeti iz njega, da ni zaslutil Duha, ki hrani življenje. Brez pravega pristopa še tako dobra vsebina zbledi ali ostane zaprta v ječi različnih človeških predstav, predsodkov, navad, celo ideologij in manipulacij. Prizadevanje za pristno, ustvarjalno in dinamično prepletanje vsebine in načina, za vzajemnost med pravičnostjo in ljubeznijo je torej konstantna naloga Cerkev, ki hoče biti vedno tudi kerigmatično-misijonarska.

1.3 Sveto pismo kot primarni *topos* prenove

Če se torej pravičnost in ljubezen dotikata presečišča moje eksistence, mojega izvora in mojega smisla, kje naj se tega bolje učim kot v Svetem pismu in v bogoslužju? Iz tega dvojnega vira se lahko učimo ne samo vsebine, temveč tudi metode in oblike oznanjevanja. V njem se rojevajo in oplajajo vse pobude o prenovi Cerkev in krščanskega življenja. V njem je človekov primarni *topos*, kraj srečanja med izvorno človekovo podobo in njegovo enkratno konkretizacijo, med načrtom in odgovorom nanj, med Božjim in človeškim. Misel sv. Hieronima bi morali vzeti zelo resno: »Brez poznavanja celotnega Svetega pisma tudi Jezusa Kristusa ni mogoče poznati.« Poudarek je na poznavanju celote. Na tem področju vsem še veliko manjka. Večinoma pristopamo k Svetemu pismu preveč ozko, iščemo odgovore, še večkrat samo potrditev že izoblikovanih stališč in idej. Kadar postane Sveto pismo zgolj »rudnik«, iz katerega režemo stavke za svoje pridige ali podobe za ilustracijo svojih iger ali dokaze za svoje teze, potem smo blizu zlorabe. Sveto pismo ni niti knjiga akademskih razprav niti seznam zapovedi. Raz-

odetje ni podano v obliki neke negibne skrivnostne modrosti, ki bi bila prihranjena le za izbrane, modre in posvečene. Sveto pismo je pripoved o življenju Boga in človeka, o skrivnosti in lepoti tega življenja, zapisana v obliki univerzalne govorice življenja in odnosov, ki jo lahko razume sleherni iskren iskalec. Njena govorica lahko pretrese vsakogar, ki ji je tako blizu, da po njej prepozna veličino in krhkost lastnega življenja, svoje želje in strahove, stiske in veselja, vse, po čemer hrepeni in česar se boji. Ob tem v njej odkriva moč Besede, ki je od drugod – od zgoraj; ki ne samo obljublja, temveč spreminja in ustvarja. Po besedi te knjige se človek izraža in uresničuje kot bitje odnosov in upanja. Po njej odkriva in ponotranja sebe, svet in sočloveka. Skrivnost, lepota, ljubezen, vera, upanje, iskanje, bolečina in vsa druga človeška stanja niso miselni koncepti, temveč opisi konkretnega, so *toposi* življenja, ki jih lahko predstavimo kvečjemu s simboli, podobami in z zgodbami. V simbolu je ohranjena navzočnost skrivnostnega in presežnega, zato lahko prav simbol posreduje edinost Božjega in ustvarjenega sveta, ki je utemeljena v Stvarniku.

Namen biblične govorice oziroma njene hermenevtike je, da pripelje človeka pred živega Boga, pred skrivnost presežnega, a hkrati osebnega, in ga povabi v pristen odnos z Njim. Pri tem je koristno spomniti, kako papež Benedikt XVI. razlaga Sveto pismo. Poudarja nujnost prepletanja dveh hermenevtik: zgodovinske hermenevtike in hermenevtike vere: »Zgodovinski Jezus«, kakor se javlja v glavnem toku kritične eksegeze na podlagi njenih hermenevtičnih predpostavk, je vsebinsko preveč boren, da bi od njega mogli izhajati veliki zgodovinski učinki; preveč ga zapirajo v hišo preteklosti, da bi bil mogoč osebni odnos do njega. V povezovanju obeh hermenevtik sem skušal omogočiti, da bi se zazrli v Jezusa evangelijev in mu prisluhnili. To more voditi do srečanja« (Benedikt XVI. 2011, 13). Samo iz takšnega srečanja je mogoče prav razumeti Sveto pismo (prim. Jn 1,18), ker nas samo takšno spoznanje pripravi za delovanje. Za vzpostavitev takšnega odnosa pa je potreben čas, tudi napor in potrpežljivost, predvsem pa iskrena želja po resnici. Ker vsega tega današnjemu človeku najbolj primanjkuje, ostaja tudi Sveto pismo zanj zaprta, zastarela ali vsaj pretežka knjiga. A tudi danes lahko opazamo, kar je že pred leti zapisal veliki biblični teolog: »Rodovi se vedno znova naveličajo večno enakih besed, toda njihovi otroci spet željno in radovedno segajo po njem, ustanavljajo biblične krožke in

spet začenjajo meditirati ob njem. Le kdo neki govori tako nepreslišno?« (Balthasar 2001, 22.)

1.4 Tri stopnje branja bibličnega teksta

Katehet in sploh vsak oznanjevalec, ki Sveto pismo res razume kot vir Božjega navdiha, kot besedo živega Boga, ki nagovarja njegovo konkretno življenje in ima tudi moč spreminjati njegovo mišljenje, mora nujno iskati poti, kako ga brati čim bolj celovito. Vsako skrajševanje poti z branjem nadomestkov ali povzetkov se dolgoročno ne obrestuje. Tja, do koder je vredno iti, ne pelje nobena bližnjica. Bližnjice lahko kvečjemu kopičijo informacije, ne gradijo pa celovitega znanja, mišljenja in neke trajne drže, ki postopoma ustvarja tudi drugačno delovanje. Začeti je potrebno pri preprostem branju, pri besedah, besedilu in sobesedilu, ga enostavno zajemati kot vodo, biti pozoren na njene odtenke in okuse ter z njo izpirati predsodke in šablone, s katerimi navadno precejamo svoje branje. Tako postopoma prehajamo od besed k dogodkom in osebam, od zgodovinske zgodbe k človeški zgodbi, od tuje zgodbe k lastni zgodbi, od človeške zgodbe k Božji zgodbi. Čim bolj skozi besede odseva Oseba, tem močnejša sta tudi občestvo in odnos, ki se vzpostavljata. Odnos nagovarja celega človeka in vodi v delovanje – v življenje.

V kontekstu biblične hermenevtike se takšen pristop k bibličnim besedilom dogaja na treh ravneh, ki se medsebojno prepletajo in gradijo: zgodovinsko-literarni, biblično-simbolni in duhovno-odrešenski. Celostno branje mora v besedilih upoštevati vse našete ravni in vidike, saj se samo tako lahko celovito vzpostavlja tudi trije ključni subjekti bibličnega branja: Bog, oseba svetopisemskega odlomka in bralec. Proces, ki se razvije med temi subjekti, razkriva ustvarjalno moč navdihnjenega besedila, kar opisuje že prerok Izaija (55,10–11): »Kajti kakor pride dež in sneg izpod neba, [...] takó bo z mojo besedo, ki prihaja iz mojih ust: ne vrne se k meni brez uspeha, temveč bo storila, kar sem hotel, in uspela v tem, za kar sem jo poslal.« Na zgodovinsko-literarni ravni smo pozorni predvsem na literarna, antropološka, zgodovinska in vsa druga sporočila, ki opisujejo dejstva opisanega dogajanja. Upoštevamo zgodovinsko situacijo dogodka in njegovo umeščenost v resničnost sveta in človeka; odkrivamo strukturo in dinamiko pripovedi, njegovo dramsko logiko, ključne besede ter razne

stilne elemente. Na tej prvi ravni tako odkrivamo telo, kraj in čas dogodka, to je *topos*, ki ga vzpostavlja določena pripoved in ki je primarni kraj srečanja vseh treh glavnih subjektov pripovedi.

Druga raven besedila so biblično-teološki koncepti različnih motivov, simbolov, objektov, dogajanj, metafor, ki imajo tudi nadbesedni pomen. Ti elementi so umeščeni v biblično-odrešenjsko zgodovino in od tam črpajo svojo simbolno in teološko sporočilo. Simbolno branje (gr. *symbolon*: položiti skupaj; srečati se, razmišljati) združuje različne nivoje dogajanja, zato lahko vodi globlje v skrivnost Božjega načrta, ki se razodeva. V naravi simbola in podobe (ali ikone) je, da odpre nov prostor komunikacije med Bogom in človekom. Bog tako stopa k človeku in se ga dotika po podobi, po konkretnosti. V Svetem pismu si simbolno in zgodovinsko branje ne nasprotujeta, saj simbol ni neka umetna ali dogovorjena tvorba, temveč izhaja iz dejstev samih; izvira iz zgodovine, kjer se ukoreninja in izraža svoj pomen. Simbol je neke vrste upodobljen spomin na zgodovinski dogodek (npr. voda, skala, pastir, smokva ...). Na drugi ravni torej beremo simbole in tradicijo ter vstopamo v širše ozadje besedila, zato jo poimenujemo z grško besedo *logos* (beseda, pojem, koncept, smisel). Za takšno branje je potrebna velika občutljivost in tudi določeno znanje za prepoznavanje različnih pomensko-kulturnih in jezikovno-stilističnih elementov. Bralcu odpira pot v globine in širine besedila, k izvoru besed, dogodkov in sporočil.

Na tretji ravni pa beremo besedilo kot navdihnjeno Božje sporočilo, v katerem odkrivamo sledove Duha. Zato govorimo o pnevmatičnem branju (gr. *pneuma*: duh). Vsako biblično besedilo ima transcendentno razsežnost, ki človeka vodi, da gre preko sebe k presežni, duhovni resničnosti. Pripoved beremo kot kerigmo (gr. *keryssein*: oznanjati), kot duhovno-odrešenjsko oznanilo, ki izhaja iz Duha, vsebuje Duha in vodi k Duhu. Kot takšno človeka vedno kliče tudi k spreobrnjenju in k veri v odrešenje. Pri tem se dogaja odrešenjski proces vere, ki vodi v odnos med Očetom in Sinom. Bralec je po veri deležen tega odnosa, kar je tudi cilj Božjega razodevanja po Svetem pismu. Besede Svetega pisma tako postajajo Božje besede, besede Duha, ki v nas vliva Očetovo ljubezen, ki rojeva življenje.

2 Pravičnost v ljubezni kot temeljna razsežnost biblične podobe Boga in človeka

Če želimo priti do čim bolj utemeljene podobe pravičnosti in ljubezni, ki ju Sveto pismo upodablja zelo kompleksno, moramo upoštevati vse te vidike in pristope. V Bogu samem med pravičnostjo in ljubeznijo ni razlike, saj ga Sveto pismo vedno znova opisuje tako z enim kot z drugim izrazom: »Bog je zvest in v njem ni krivice, pravičen je in iskren« (5 Mz 32,4); »Kdor ne ljubi, Boga ni spoznal, kajti Bog je ljubezen« (1 Jn 4,8). Vsekakor pa je Bog z izrazi pravičnosti veliko pogostejše opisan v Stari kot v Novi zavezi, kjer prevladujejo izrazi ljubezni. Da bomo lažje razumeli Jezusovo označilo o večji pravičnosti, ki edina lahko rojeva za večno življenje, se bomo kratko dotaknili osnovnih obrisov biblične teologije pravičnosti v Izraelu. V odkrivanju bibličnega koncepta pravičnosti in ljubezni, ki sta sicer komplementarni, se razkriva tudi določen razvoj biblične teologije oziroma podobe Boga v Izraelu: pne se od Boga Stvarnika in teologije stvarjenja, preko Boga Rešitelja in teologije osvoboditve do učlovečenja Boga v Jezusu Kristusu ter teologije učlovečenja in odrešenja.

Pravičnost (hebr. *sedeq*) je temeljna razsežnost, v kateri svetopisemski človek prepozna Boga in samega sebe v odnosu do Boga in sveta. Že slovanski koren prav- kaže pri pravičnosti na nekaj temeljnega in dobrega, na podlagi katerega se presoja vse ostalo. Zato je pravičnost v Izraelu primarno Božja lastnost. Najbolj jasno se razodene v Božjem stvariteljskem delu, ko Bog daje vsemu, kar je, legitimnost in pozitivnost. Vse nosi njegovo podobo in njegov načrt, zato je dobro in vredno samo v sebi. Če pomeni v grški moralni filozofiji pravičnost skladnost s sprejetimi in ustaljenimi etičnimi normami družbe, je v Svetem pismu temeljna skladnost z Božjim stvariteljskim načrtom. Bog, ki ustvarja po svoji podobi, tudi svojo pravičnost vtisne v stvarstvo kot nekaj primarnega. Prerok Izaija to predstavi z eno svojih podob: »Rosite, nebesa, od zgoraj in oblaki naj dežujejo pravičnost. Odpre naj se zemlja in rodi rešitev, naj hkrati požene pravičnost, jaz, Gospod, sem to ustvaril. [...] On je Bog, ki je upodobil zemljo in jo naredil, on jo je utrdil. [...] Jaz, Gospod, govorim pravičnost, oznanjam, kar je prav« (45,8.18.19). O Božji pravičnosti je tudi sicer največ zapisanega prav pri Izaiju in v Psalmih, kjer je tudi najbolj razvita teologija stvarjenja in zgodovine. Prerok deluje v času, ko je ljudstvo na tleh, ker je doživelo politični in

moralni razkroj družbe, ki jih je pahnili v roke sovražnikov. Z ogroženostjo naroda se začne Božja pravičnost pojmovati tudi kot odrešenjska dobrina. Ponovno se iščejo temelji upanja. Božja pravičnost, ki se kaže kot zvestoba in usmiljenje, modrost in moč, dobrotu in odpuščanje, je izključni garant reda in pravičnosti tako v medčloveških odnosih kot ob koncu časov. Tako se za razliko od starih daljnovzhodnih verstev, ki razumejo pravičnost kot božanski kozmični red, Božja pravičnost v Izraelu kaže v solidarnosti nadčasovnega s časovnim, Božje moči s človeško slabostjo (Krašovec 1998, 84–87). Prerok Ozej izrazi to z intimno podobo zaroke: »S teboj se zaročim na veke, s teboj se zaročim v pravičnosti in v pravici, v dobroti in v usmiljenju« (Oz 2,12). Ta osebni odnos Božje pravičnosti do človeka tudi človeka samega vzpostavlja kot odgovorno osebo. Svetopisemski Bog je za razliko od bogov drugih verstev popolna oseba, ki svojo pravičnost razodeva v živem razmerju do človeških oseb. Če je torej Božja pravičnost izvor, merilo in cilj človekovega obstoja, če je Božje usmiljenje moč njegovega življenja, potem tudi človekova pravičnost ne more biti nič drugega kot pozitivna naravnost, dobrotu in zvestoba do Boga in do človeka (Krašovec 2011, 53). Človekova pravičnost je tako pričakovan odgovor na Božjo pravičnost. Na eni strani pomeni polno sprejemanje Božje volje, na drugi pa pravičnost do bližnjega (prim. 2 Mz 20,12–17), zlasti do ubogega, tujca, sirote in vdove (prim. 5 Mz 10,18–19). Oba pomena sta tesno povezana, kajti dati ubogemu za Izraelca pomeni povračilo, ki ga je dolžan Bogu, saj se je tudi Bog usmilil revščine svojega ljudstva in mu prizanašal njegovo nepravilnost. Ni naključje, da je bil dar desetih zapovedi dan Mojzesu na gori Sinaj po prehodu čez Rdeče morje. Spoštovanje desetih zapovedi predpostavlja vero v Boga, ki ob človeški stiski ne ostaja ravnodušen, ki je »stopil dol, da ga reši« (2 Mz 3,8), in je usposobil tudi človeka, da se z njo sooči (Matjaž 2011, 152–153). Za to delo so morali tako Mojzes kot ljudstvo izstopiti iz slepila samozadostnosti, ki je vir krivičnosti. Potrebovali so še nek »izhod«, globlji od tistega, pri katerem jih je vodil Mojzes. Vsi veliki pravični stare zaveze so se zavedali, da te osvoboditve srca zgolj z besedami in zapovedmi Postave sami ne bi mogli uresničiti.

Kakšen vpliv ima lahko zavedanje teh temeljnih vidikov starozaveznega razumevanja pravičnosti na konkretno ravnanje kateheta in na njegovo katehezo? Pravičnost, utemeljena na stvarjenjskem redu, daje človekovemu

pogledu večjo širino. Izvorno dobro in dostojanstvo vsakogar dobi večjo legitimnost, kar osvobaja zaprtosti, strahov in predsodkov, ki prepričujejo vzpostavljanje pristnih odnosov. Odnosi, ki so postavljeni na temelju osnovne pravičnosti, gradijo človeka kot odgovorno osebo. Pravičnost vključuje solidarnost, ki gradi na pristnosti in odgovornosti. Pravičnost končno ustvarja mir, sožitje in sodelovanje, ker odpravlja privilegije in vzpostavlja jasne osnovne kriterije.

2.1 Od pravičnosti k opravičenju

Tema pravičnosti se kot osrednja teološka tema naravno nadaljuje v Novi zavezi in doseže svoj vrh v Pavlovi teologiji opravičenja. Pravičnost kot temeljna Božja kategorija, ki se razodeva v odnosu do človeka in ga nagovarja k posnemanju, predstavlja izziv in hkrati skušnjava: izziv, ker z njenim udejanjanjem posameznik uresničuje svojo bogopodobnost, ter skušnjava, da bi z njo konkuriral Bogu in ga nadomestil. Pavel se je najbolj odločno zoperstavil tej človeški samoprevari, ki je v judovstvu dobila neko zunanje pokritje v izredno izpostavljeni vlogi postave. Razodevanje Boga se je vedno bolj omejevalo zgolj na postavo in njeno izpolnjevanje je postalo edini kriterij človekove pravičnosti. Hkrati pa se je pod okrilje postave in njene avtoritete postavljalo najrazličnejše človeške predpise. Postava je tako vedno bolj zamegljevala izvirni Božji načrt in absolutno prvenstvo Božje pravičnosti. Bolj ko so se kopičili predpisi postave, bolj je v človeku rastlo prepričanje, da si mora Boga in njegove darove pridobiti s svojim trdom in z dobrimi deli. Takšno mišljenje je pozornost usmerjalo od Boga na človeka samega in na njegova dela, ki so postajala predmet občudovanja in češčenja. Bog pa se je vedno bolj spreminjal v dolžnika, ki mora nagrajevati in blagoslavljaati njegove načrte. Pavel na razne načine razkrinkava to zablo in dokazuje, da se človek z izpolnjevanjem postave vrti okrog samega sebe v začaranem krogu, saj postava ni izvor življenja in zato ne more dati življenja (Gal 3,21). Življenje je izključno sad Božjega svobodnega daru in človek ga lahko sprejme kot rodovitni dar samo v veri, samo v pristnem zaupnem odnosu, ko v Bogu prepozna ljubečega Darovalca in ne zgolj Zakonodajalca. Pavel tako izjavi, da se pred Bogom ne more nihče ponašati s svojimi deli, ker je človeku opravičenje – Božja milost – darovana »po veri, brez del postave« (Rim 3,28).

2.2 Biblična kateheza o večji pravičnosti

Pavlov nauk o opravičenju po veri je še kako aktualen tudi pri konkretnem katehetovem poslanstvu. Za oznanjevanje ljubezni v pravičnosti, za ohranjanje in graditev tega, kar je prav, kar je resnično, dobro in lepo, to je za življenje, najprej potrebujemo Boga. Ali kakor ponavlja apostol Pavel: »Pravični črpa svojo pravičnost iz vere« (prim. Rim 1,17; 4,13). Čeprav je to za večino očitno dejstvo, pa postavljanje Boga na prvo mesto v življenju ter posledično prekvašanje vseh oblik odločanja in delovanja tudi za vernega človeka ni preprost proces. Resnična odločitev za Boga in njegovo pravičnost je za človeka naporna. A samo ta pot vodi v življenje. Sveto pismo je v resnici nastalo v dialogu med Bogom in človekom, ki je iskal načine, kako konkretno hoditi po poti pravičnosti v ljubezni. Zato lahko v njem prepoznamo vrsto katehez, ki učenca Besede uvajajo na to pot. Kratko si bomo ogledali tri takšne kateheze, ki jih najdemo v Matejevem evangeliju. Vsaka ima svojo literarno obliko, kar bogati možnosti različnega katehetskega pristopa. Izbrali smo biografsko zgodbo, katehetski govor in pripoved o čudežnem dogodku.

2.2.1 Jožef kot model pravičnosti

Čeprav imamo o Jožefu glede na to, kako pomembno vlogo je odigral v načrtu odrešenja kot Marijin mož in Jezusov krušni oče, zelo malo biografskih podatkov, igra v prvih dveh poglavjih evangelija osrednjo »stransko« vlogo. Matej z njim uvede temo pravičnosti, s katero poveže odrešensko zgodovino stare in nove zaveze. Takoj po rodovniku, ki Jožefa predstavi kot Davidovega sina in »moža Marije, iz katerega je bil rojen Jezus« (Mt 1,16), pove, da je bil Jožef pravičen (gr. *dikaios*).¹ Matejevim sodobnikom pa tudi bralcem evangelija je bilo jasno, kaj to pomeni. Pravični pred Bogom je tisti, ki živi brez graje, »po vseh Gospodovih zapovedih in navodilih« (Lk 1,6), kakor je bilo rečeno o Elizabeti in Zahariju. Pravičen je bil starček Simeon (Lk 2,25), »dober in pravičen mož« je bil Jožef iz Arimateje, član velikega zbora (Lk 23,50), pravičen in svet mož je bil Janez Krstnik (Mr 6,20). Končno so tudi Jezusa tujci, ki so od zunaj spoznali, da je do konca zvest Bogu, imenovali pravični (Mt 27,19; Lk 23,47). Vendar je to Matejevo odlikovanje Jožefa z najvišjim priznanjem stare zaveze postavljeno v neko

¹ Pridevnik pravičen srečamo v Matejevem evangeliju na sedemnajstih mestih (1,19; 45,5; 9,13; 10,41; 13,17.43.49; 20,4; 23,28.29.35; 25,37.46; 27,19), samostalni pravičnost pa sedemkrat, od tega petkrat v govoru na gori (3,15; 5,6.10.20; 6,1.33; 21,32).

navidezno protislovje. Imenuje ga pravičnega, kljub temu da hkrati pove, da se je hotel umakniti in zaobiti nekatere predpise, ki jih zapoveduje stroga interpretacija postave: »Ker je bil njen mož Jožef pravičen in je ni hotel osramotiti, je sklenil, da jo skrivaj odslovi« (Mt 1,19). Za pravoverne farizeje je bila to gotovo provokacija, če že ne bogokletje. Vendar je poudarek očitno hote prenesen drugam. Iz širšega opisa njegovega ravnanja ob Jezusovem rojstvu je razvidno, da je bil Jožef zvest Bogu in neoporečen v odnosu do ljudi, močan v veri in pogumen v odločitvah ter bogat v usmiljenju. S tem je presega pravičnost, ki bi se zadovoljila s spolnjevanjem formalnih predpisov, in jo približal izvornemu pomenu. Njegovo »premišljevanje« in poskus umika kažeta, da se je z Bogom boril za pravo spoznanje njegove volje – podobno kot sta se borila Abraham in Jakob. Trikrat so omenjene Jožefove sanje, s čimer evangelist poudari Jožefov intenziven odnos z Bogom, kakor so ga doživljali vsi pravični v velikih trenutkih odrešitelske zgodovine (prim. 1 Mz 28,12; 37,5; 4 Mz 12,6). Po starozaveznem prepričanju Bog lahko po sanjah spregovori šele, ko človek popolnoma umolkne. Jožefu pravi, naj vztraja, naj se ne boji, naj vstane, vzame in gre (Mt 1,20.24; 2,13.19.22). Ko se prebudi, izpolni, kar mu je naročil Gospod. To so lastnosti resnično pravičnega. Na Božjo voljo se ne odziva z besedami, temveč z dejanji. Izkaže se kot novi Abraham, ki je tudi za ceno skrajne preizkušnje, naj daruje Bogu najljubše, kar ima, Boga priznal kot absolutno pravičnega in edini temelj življenja. S tem je izpovedal svojo totalno vero, »da more Bog tudi od mrtvih obujati« (Heb 11,17). Jožef ni predstavljen kot neprižadet junak, ki bi z lahkoto sprejel in izpolnjeval Božjo voljo. Kar dvakrat je izpostavljena njegova želja, da bi se umaknil, ker ga dogodki presegajo (1,19; 2,22). A s tem še bolj pričuje za moč drže »ubogih v duhu« (5,3), ki jih Jezus blagruje, ker jih ne premamita ne ponižanje ne slava, ne navdušenje ne dvom, ne veselje ne žalost, ampak ostajajo »na nogah«, na poti za Gospodom, to je trdni v veri ter hvaležni za svoj delež v Božjem načrtu. Z Jožefom tako Matej že takoj na začetku nakaže, da se mora pravičnost razvijati v smeri vedno popolnejše vere, ki sicer ne obvaruje pred dvomom in temo, rojeva pa moč, s katero človek vztraja ter tako presega samega sebe in logiko sveta. Takšna vera spreminja željo po imetju v željo po darovanju, željo po oblasti v željo po služenju, željo po slavi v željo po zvestobi.

2.2.2 Jezusov poziv k večji pravičnosti

Kateheza o novi oziroma večji pravičnosti je najbolj zgoščeno predstavljena v govoru na gori (5,1–7,29). Pravičnost postavlja v kontekst oznanila o nebeškem kraljestvu, to je o aktualnem delovanju Boga in njegove pravičnosti v človekovem osebostnem in skupnostnem življenju. Kraljestvo za Mateja pomeni družbeno vpetost evangeljskega oznanila, delovanje Božje moči v konkretni realnosti in po ljudeh, ki sprejemajo to besedo (Matera 1996, 36–63). V življenje nebeškega kraljestva pa ni mogoče vstopiti le s spolnjevanjem pravičnosti po postavi ali zaradi privilegijev izvoljenosti. Zahteva se namreč »večja pravičnost« (5,20), ki presega samega sebe. Jezus se v govoru kritično sooči z ozkim in celo s sprevrženim razumevanjem pravičnosti, ki je prevladovala v njegovem času.

Samo katehezo o večji pravičnosti začne z močno provokativno izjavo, ki je zahtevala radikalen premislek dotedanjega razumevanja poti pravičnosti: »Če vaša pravičnost ne bo večja kakor pravičnost pismoukov in farizejev, nikakor ne pridete v nebeško kraljestvo« (5,20). Poslušalce je ta izjava morala vznemiriti, saj sta bili v njihovem okolju uveljavljeni predvsem dve poti za dosego pravičnosti oziroma za izpolnitev Božje volje, ki sta vodili v nebeško kraljestvo. Prva je bila farizejska in je zagovarjala izpolnjevanje postave ter njenih predpisov v vseh najmanjših podrobnostih. Druga pa je bila študijsko-duhovna in je največjo krepost pravovernega Juda videla predvsem v študiju postave ter v njenem natančnem poznavanju in uporabi. Pravičnost nebeškega kraljestva presega takšno razumevanje pravičnosti. Zgolj izpolnjevanje in učenje predpisov postave človeka ne more pripraviti do ravnanja, ki bi ustrezno razodevalo nebeškega Očeta. To pa je za Jezusa kriterij za presojanje pravičnosti: »Takó naj sveti vaša luč pred ljudmi, da bodo videli vaša dobra dela in slavili vašega Očeta, ki je v nebesih« (5,16). Takšen nov pogled na pravičnost je bil težko razumljiv ne samo judovskim voditeljem, ampak tudi Jezusovim učencem. Pismouka, ki želi postati »učenec nebeškega kraljestva«, je zato spodbujal, naj »prinaša iz svojega zaklada novo in staro« (13,52). Vendar so se tudi učenci spraševali, če je potem sploh mogoče priti v nebeško kraljestvo. Jezusov odgovor je bil zelo jasen: »Pri ljudeh je to nemogoče, pri Bogu pa je vse mogoče« (19,26).

Pozivu k večji pravičnosti sledi Jezusova razlaga, kje konkretno naj učenci

Kraljestva preverjajo, ali res živijo pravičnost, ki jo želi Bog. Matej predstavi Jezusov govor v šestih antitezah (5,21–48). Te izpostavijo šest temeljnih življenjskih področij, ki jih obravnava Postava in v katerih učenec lahko prepozna svoje lastne vsakdanje odločitve ter mero svoje pravičnosti v primerjavi z evangelijskimi pričakovanji. Zadnji kriterij človekove pravičnosti je ponovno nebeški Oče: »Bodite torej popolni, kakor je popoln vaš nebeški Oče« (v. 48). Pot pravičnosti je lahko samo nekaj konkretnega in osebnega. Že samo število šest ima za Matejeve poslušalce močno simbolno sporočilo: tako postava kot človekov napor sta omejena in ne moreta izpolniti tistega, kar obljubljata, zato kličeta po dopolnitvi.

a) Prvi poziv je namenjen spoštovanju življenja v najširšem pomenu (v. 21–26). Jezus razširi pogled pete zapovedi *Ne ubijaj* k presojanju izvora in ne samo rezultata človekovega zla dejanja. Problemi se rojevajo v nezadovoljstvu, nerazumevanju, nesprejetosti in zatrtosti. Vsak umor se začne v srcu in ga podžiga jeza. Jeza je v tem kontekstu predstavljena kot greh, ker je energija za človekovo sebičnost in agresijo, ki blokira pozitivno ustvarjalnost in odnose. K bistvu človekovega življenja in še posebej krščanske drža spada odnos. Zato ima prizadevanje za spravo, ki omogoča bratski odnos, prednost pred obredjem (v. 23–24). Gre za očiten premik od farizejsko-judovske h krščanski etiki, ki mora biti aktivna in ne le regulativna.

b) Drugi poziv se osredotoča na spoštovanje človekove integritete. Zapoved *Ne prešuštuj* (v. 27–30) razširi do izvora greha, ki je v polaščanju in zlorabljanju drugega in s tem v uničevanju Božje podobe. Ker je spolnost nekaj primarnega in vpliva na celotnega človeka, pot k večji pravičnosti ne more voditi mimo nje, ampak mora biti njen sestavni del. Pri tem ne gre le za prešuštvo telesa, ampak tudi srca. Človekovo ravnanje je odvisno tudi od njegovih intimnih drž in teženj. Izpostavljene so roke in oči, ker predstavljajo most med zunanjim in notranjim svetom. Zunanji svet stopa v človeka na aktiven (roke) in pasiven (oči) način. Če ni harmonije med človekovimi mislimi in dejanji, med aktivnostjo in pasivnostjo, pride do razkroja osebe in razpada odnosov. Človek mora in more delovati kot celota; lahko obvladuje svoje čute. Potrebna pa je odločnost in vztrajanje v primarnem odnosu – z nebeškim Očetom.

c) Tudi poziv glede ločitve (v. 31–32) nagovarja področja intimnih odnosov med moškim in žensko. Ker gre za osnovno celico človeške skupnosti, je zanjo odgovorna širša družba. Različne aktualizacija postave v predpisih ni mogoče enačiti z Božjo voljo. Zato je ta poziv, ki ima pomisleke tudi glede legitimnega, namenjen vsem tistim, ki bi se s sklicevanjem na zakon želeli enostavno izogniti osebni odgovornosti. Če nekdo pozna načela, še ne pomeni, da jih zna tudi uporabljati. Za to je potrebna večja pravičnost.

d) Prepoved prisege (v. 33–37) je v osnovi prepoved zlorabljanja Božjega imena in človeka. Človeku ni dovoljeno zastavljati Božjega imena ali drugega človeka kot poroka za doseganje lastnih namenov, temveč mora sam narediti vse za lastno verodostojnost in resničnost svojega govorjenja. Beseda je osnovni element človeških odnosov. Besede, ki izhajajo iz resnice, odnos gradijo, tiste iz laži in manipulacije pa odnose razdirajo. Sprevržena raba besed zato vnaša v človeške odnose najhujšo zlo. Za resnico sta potrebna pogum in čista vest – večja pravičnost.

e) Poziv k odpovedi maščevanju, nasilju, zapeljivosti slave in oblasti (v. 38–42) lahko slišijo samo veliki ljudje. To so krotki, ki jih Jezus blagruje (5,5), ker so resnični zmagovalci na koncu vseh človeških igrice. Maščevanje vsakega potegne v spiralo zla. Premagovanje hudega z dobrim je tudi za apostola Pavla najuspešnejša metoda zdravljenja človeških odnosov (prim. Rim 12,9–21). Zmaga lahko samo dobro – večja pravičnost, ki pa mora preseči logiko povračila in sprejeti Kristusovo logiko (prim. 8,17).

f) Poziv k ljubezni do sovražnikov (v. 5,43–48) je Jezusovim vrstnikom pomenil poziv k herojski stopnji kreposti. Z ljubeznijo kot aktivno držo do sovražnikov doseže človekova pot nadgrajevanja postave svoje meje. Ljubiti sovražnika je mogoče samo v moči Duha, ki položi v človeka »spoznanje«, da je Božji otrok, ter ga osvobodi strahov in mu da moči, da lahko v vsakomur prepozna brata in sestro.

Teh šest Jezusovih antitez starega in novega mišljenja naj bi učencem odprlo oči za njihovo realnost, da bi lahko prepoznali vse odtenke stare logike, v kateri živijo, in bi se lahko odprli oznanilu evangelija o nebeškem kraljestvu. Te antiteze so izziv tudi za sodobnega kateheta. Predloženih je šest

temeljnih etap, ki jih mora človek prehoditi na poti k Očetu in njegovi pravičnosti. Začeti pa je potrebno s potjo v globino srca, kjer so skriti začetki vseh človekovih ravnanj. Ozdravljen mora biti celoten človek. Neuspešno se je boriti samo proti sadovom zla ali na površju razpravljati o teoretičnih problemih. Odločilno je, da se posameznik odpravi na pot svojega življenja, da prepozna etape, ki so res njegove, ter se jih odloči prehoditi. Z Jezusom Odrešenikom se lahko človek sreča samo v konkretnem okolju in času – v njegovih *toposih*, ki tako postanejo žarišče sprememb in novega življenja. Katehet oziroma človekov spremljevalec na tej poti je poklican, da mu jih pomaga prepoznavati, in izzvan, da išče rešitve iz nabora nebeškega kraljestva. Pri tem pa ni tragično, če tudi on sam zadene ob svojo mejo. Nasprotno!

2.2.3 Čudež pomnožitve kruha (Mt 14,13–21)

Pripoved o pomnožitvi kruha Matej predstavi kot ključni del Jezusove kateheze, s katero želi učence pripraviti na njihovo poslanstvo. Da gre res za temeljni trenutek na poti zorenja učencev v logiki nebeškega kraljestva, lahko sklepamo tudi iz dejstva, da je pomnožitev kruha osrednji čudež v vseh štirih evangelijih. Potek dogodkov razkriva izvirno Markovo roko. Da bi lahko ta dogodek tudi mi lažje razumeli kot izziv za svoje konkretno ravnanje, je koristno izpostaviti določene poudarke.

Pripoved je pri Mateju postavljena v kontekst, v katerem se zdi, da je Jezusovo javno delovanje prestajalo eno največjih kriz. Po nekem določenem času sorazmerno uspešnega oznanjevanja, ko je Jezus prebudil veliko pozornost množic predvsem s številnimi čudeži in popularnimi govori v pri-likah, pride prvič tudi v domači Nazaret (13,53–58). Tam ga sprejmejo z mešanimi občutki. Očitno so ponosni na njegovo modrost in čudodelne sposobnosti, a globlje jih ne prepriča. Ko se jim predstavi kot prerok in jih začne spodbujati k spreobrnjenju, se začno nad njim spotikati. Luka zapiše, da so ga hoteli celo pahnuti v prepad (Lk 4,29). Iz Nazareta odide, ne da bi mogel storiti kakšen prepričljiv čudež. Med tem pa ga doseže druga, še bolj tragična novica, da je dal Herod ubiti njegovega prijatelja in vzornika Janeza Krstnika (14,3–12). Lahko si predstavljamo, da je bil to hud udarec za celotno mesijansko gibanje, ki mu je pripadal tudi Jezus. Poleg tega je moralo biti zelo hudo tudi njemu samemu, saj je Janeza visoko cenil in ga prepoznal kot novega Elijo, kot največjega med rojenimi od žena (11,11–14).

Ko so ga obiskali njegovi učenci, mu je v ječo poslal spodbuden mesijanski pozdrav (11,4–6). V povezavi dogodkov v Nazaretu in Janezove tragične smrti je zaslučil tudi svoj konec.

Zato je pomenljiva pripomba, s katero Matej začne pripoved o čudežnem dogodku: »Ko je Jezus to slišal, se je v čolnu umaknil od tam na samotni kraj, sam zase« (14,13). Zdi se, da je prišel do meje svoje človeškosti in je potreboval predvsem samoto. Matej ne omenja niti molitve, zato je Jezusov umik še bolj pretresljiv. Čez nekaj časa ga izsledijo množice in pogled nanje ga ponovno prebudi. Zasmilijo se mu in začne jih ozdravljati (v. 14; prim. 9,36). Zanimivo je, da Matej pri tem ne omenja, da bi jim Jezus kar koli govoril ali jih učil.

Oznanjevalec lahko v teh dogodkih prepozna dve pomembni sporočili. Zelo močna motivacija za njegovo oznanjevanje in dramilo iz malodušja je soočenje s stisko tistih, ki jim namerava oznanjati evangelij. Takrat, ko stisko res vidi in so v to prepričani tudi tisti, ki so v stiski, ne potrebuje več veliko besed. Pravih besed brez sočutja tako in tako ne more najti. Poleg tega oznanjevalec stiske ne opazi ali pa se z njo ne more resnično soočiti, dokler tudi sam ni vržen na samotni kraj, dokler tudi sam resnično ne doživi puščave ter svojih mej in strahov.

Ob koncu dneva pa je Jezus ponovno razočaran. Upravičeno bi lahko pričakoval navdušenje svojih učencev nad množičnimi ozdravljenji in nad močjo nebeškega kraljestva, ki se očitno razodeva po njem. A zgodilo se prav nasprotno. Učenci delujejo utrujeno in naveličano ter si želijo le, da Jezus čim prej zaključi, odpusti množice in jih pošlje nazaj v mesta, da se preskrbijo (v. 15). Očitno tudi sami želijo čim prej priti do svojega kruha. Noč in puščava jim ne dišita. Želijo jo zapustiti. Ta motiv je v Svetem pismu zelo odmeven in kliče v spomin čas izhoda, ko se je ljudstvo vedno znova naveličalo puščave in njenih preizkušenj ter si zaželelo egiptovskih loncev (2 Mz 14–16). Kljub temu da so že toliko časa ob Jezusu, ne morejo iz logike, ki računa le nase in vidi zgolj sebe. Ko jim Jezus naroči, naj množice zadržijo in sami poskrbijo zanje, jih verjetno spravi v še večjo stisko. Želi jih pripraviti do tega, da bi začeli iskati rešitev, čeprav se jim zdi, da ni veliko možnosti. Pet hlebov in dve ribi še zanje ne bi zadoščali. Malo kasneje, ko se ponovno znajdejo v podobni situaciji in spet ne razumejo, jih Jezus zelo resno opozori, da jih ogroža farizejski in Herodov kvas (16,5–12). Učenci so imeli neposredno izkustvo o farizejski neživljenjskosti in Herodovi po-

kvarjenosti, tako so lahko razumeli srž te podobe. Jezus jim ne pravi, da ne smejo biti to, kar so, in da ne smejo resno računati na delo svojih rok in glave. Tako kot ob poklicu štirih ribičev ne pričakuje, da bodo prenehali biti ribiči in da bodo pozabili na mreže in čoln, ampak predvsem, da bodo hodili za njim in bodo z njim, tudi sedaj ne pričakuje, da bodo zamenjali vse tisto, s čimer so se rodili, temveč jih poziva, naj svoja razmišljanja in držo prekvašajo ter oblikujejo po njegovem duhu, ne po duhu raznih oblastnih mogočnejšev in duhovnih sprevržencev. Ne morejo biti njegovi učenci, če prej ne odstranijo starega kvasa, to je pokvarjenega mišljenja, ki povzroča njihovo duhovno slepoto, trdosrčnost in oholost, kar najbolj zastruplja rodovitnost njihovega poslanstva. Ta obred so tudi sami vedno znova ponavljali v stari judovski pashalni liturgiji, ki jih je spominjala na izhod in rešitev (prim. 2 Mz 12). Tudi nova povelikonočna skupnost ga na nek način nadaljuje, vendar z novo vsebino in obliko (1 Kor 5,6–8).

3 Kaj bi s petimi hlebi in dvema ribama?

Vrnimo se k začetnemu izzivu. Kako živeti pravičnost v ljubezni v aktualnem trenutku naše družbe in Cerkve? Kako se lotiti evangelizacije, da bo res nova po gorečnosti, po metodi in po izrazih? To se bo presojalo predvsem po tem, koliko bo ogrela za Kristusa in njegov evangelij. Stanje duha med nami je verjetno precej podobno tistemu med učenci ob koncu prve polovice njihovega potovanja z Jezusom: ko so bili razpeti med puščavo in vasjo, med Jezusa in množico; ko so Jezusa sicer občudovali, a so se ga bali; ko so sicer hodili za njim, a jih je bolj vleklo v vas; ko so bili navdušeni nad navdušeno množico, a bi se je radi čim prej znebili, saj jih je utrujala in bi radi prišli do svojega miru. Pa ne zato, da bi v miru razmišljali o Jezusovih besedah in o svojih zablodah, ampak da bi se tudi sami najedli kruha, ki jim ga je Jezus preskrbel. Tudi nas nažira farizejski in herodovski kvas, tako da nismo preveč odporni proti pohlepnosti, trdosrčnosti, ozkosti in legalizmu, pozunanjenosti in slavohlepu, proti oblastiželjnosti in nenačelnosti, skratka proti sprevrženosti in neveri. Vse to razkraja gorečnost in iskrenost v odnosih. To pa je smrt za skupnost in za njeno prodornost. Zdi se, da nam danes manjka pravih ljudi. Mnogi so pregoreli ter se težko še ustavijo in umirijo, da bi začutili bistveno, drugi so se odklopili in jih stvari

več ne motijo. Gotovo pa lahko tudi ta kriza pripelje do tega, da bomo tako močno zadeli ob meje svojih sposobnosti in učinkovitosti, da nas bo dovolj streslo in bodo popokali oklepi, ki so zrasli iz farizejskega in herodovskega kvasa ter nas hromijo. Po tej svobodi gotovo vsak hrepeni. Tako bomo lažje prepoznali, kam nas vabi Duh od zgoraj in kje nas zapeljuje duh farizejskih in Herodovih soban od spodaj. Hkrati bomo dovolj pogumni, da bomo naredili odločen korak. Čeprav majhen, a svoj in zato resničen. To pa je tudi že velik del vabila, s katerim kliče naš Gospod: »*Hodi za menoj!*«

Na koncu se vračam k Besedi. Razgledujem se med podobami, ki nam jih Sveto pismo ponuja, da bi lažje došli, kako biti pravičen in ljubeč katehet. Kaže se mi podoba mladega pastirčka Davida, ki se je na začetku svoje poti znašel pred nalogo, ki ga je močno presegala. Ukrotil naj bi nekajkrat večjega velikana Goljata in tako rešil Izrael pred filistejskim mečem (1 Sam 17). Ko se je pripravljaj na boj, se je najprej znebil okornega oklepa, v katerem se ni mogel gibati, potem pa stekel k potoku in tam nabral pet gladkih kamenčkov za svojo fračo. Ko ga je Filistejec sramotil in preklinjal, mu je David odgovoril: »Ti prihajaš k meni z mečem, s sulico in s kopjem. Jaz pa prihajam k tebi v imenu Gospoda nad vojskami« (v. 47). Že prvi kamenček, ki ga je potegnil iz svoje torbe, je Goljata zadel do smrti. Nagovarjata me Davidov pogum in odločnost. Predvsem pa zaupanje v Gospodovo ime. In pet drobnih kamenčkov, ki jih je David nabral v potoku. Kaj so pravzaprav predstavljali? S čim je David v resnici pokončal Goljata? Ker me podoba orožja in bojev ne privlači najbolj, se ustavim ob njih. Teh pet kamnov me vodi nazaj k Jezusu, ki je z naveličanimi učenci in z veliko množico nekje na samem, nedaleč od Galilejskega jezera. Padla je noč, učenci so utrujeni od naporenega dneva, preganjata jih lahkota in skrb, kako bodo oskrbeli toliko ljudi. Kljub vsej dobri volji ne morejo storiti drugega, kot da jih preprosto odslovijo, da se vsak znajde po svoje. A Jezus jih ustavi. »Vi jim dajte jesti!« (14,16.) Zahteva se je zdela popolnoma nerealna. »Nimamo drugega kot pet hlebov in dve ribi.« Na drugi strani pa pet tisoč mož in še nekajkrat toliko otrok in žena. Pet hlebov in dve ribi. Res zgolj toliko kot kapljica v morje. Kakor koli bi delili, ne bi prišli do vseh in nikogar ne bi nasitili. Razen Jezusa? Očitno je zanj dovolj tudi teh bornih pet hlebov in dve ribi. To jim vrača pogum in zaupanje. Tudi v same sebe! Nekaj mu torej vendarle lahko ponudijo.

Če se vrnem nazaj v katehetsko resničnost. Kaj lahko ponudimo, povemo današnjemu človeku? Kaj želimo sami in kaj pričakujejo od nas drugi? S čim lahko nasitimo tako veliko lačno množico, ki od nas ne pričakuje samo kruha? Morda bi na hitro rekli: imamo Katekizem, Sveto pismo, gotovost cerkvenega nauka, zagotovilo večnega življenja, odvezo grehov in podobno. Pa imamo tudi kaj svojega, čisto osebnega? Saj vemo, da smo veliko bolj prepričljivi, če smo pričevalci in ne govorniki ali učitelji. Ljudje so danes najbolj lačni človeka. Kaj imamo in kaj lahko damo? Kaj predstavlja naših pet hlebov in dve ribi? Tista kapljica, ki v resnici ni nič razen ... Vabim vas, da skupaj odkrijemo teh pet hlebov in dve ribi ter jih poimenujemo. V nadaljevanju sledi opis mojega osebnega predloga.

Prvi hleb lahko sestavljajo moji talenti. Gotovo imam kakšnega. Morda ga niti ne opazim, morda ga skrivam, ga ne cenim – ker sem sramežljiv ali nemaren ali ohol. Talenti niso moja last, ampak posojilo, s katerim moram nekaj narediti za Božje kraljestvo. Zakopati talente je zloraba, to vem, in izraz nespoštovanja do Darovalca.

Drugi hleb bi lahko bilo to, česar nimam, kar mi manjka, nekaj nasprotnega od talenta. Vem, da se včasih še bolj oklepam tega, česar nimam. Hromi me, kar bi želel imeti, a nimam. Lahko sprejemem to, da nisem popoln, da sem tako zelo nepopoln. Sem se naveličal pretvarjati in lahko tudi to izročim?

Tretji hleb mi je zelo dragocen: ljubezen. Vem, da brez nje ni mogoče ničesar premakniti, ni mogoče ne vztrajati, ne navdušiti, ne goreti. A bojim se, da ostaja ljubezen bolj na jeziku, v željah in čustvih. Včasih se zdi, da se je čisto posušila. A nekaj ljubezni gotovo je, saj bi sicer vse umrlo. Morda je preveč sramežljiva in ranljiva? Morda se je bojim in ji ne zaupam? Morda ima preveč drugih primesi in jo zato skrivam ter je ne darujem?

Četrty hleb je najtežji, a najbolj redilen: trpljenje, ki ga sprejemem kot žrtev. Bolečine se bojim, zato se je izogibam. A sprejeti trpljenje in v njem ohranjati pozitivne odnose človeka najbolj oblikuje, ga najbolj očisti, v njem dozori. Brez izkušnje trpljenja – svojega in trpljenja bližnjega, ki mi je zelo drag – ničesar ne poznam in ne morem biti ne prepričljiv, ne občutljiv, ne ljubeč. Trpljenje me resnično pregnete in zato omehča in razširi. Ob trpljenju in žrtvi spoznam ceno daru, zato me obogatita.

Peti hleb je najbolj moj, to je moje telo. To je vse, kar imam. Vse, kar delam in kar se dogaja z menoj, gre skozi telo. Čeprav je to najbolj očiten del

mene, lahko živim mimo njega, ga ne slišim, ne razumem, vse dokler se kdaj ne javi z vso silo. Vzpostaviti stik s telesom pomeni zaživeti v harmoniji s seboj. Le če telo čutim in razumem, ga lahko živim in darujem. In samo če sem res v telesu, sem lahko uspešen prevodnik Duha.

Kaj pa bi bila riba, ki jo lahko prinesem pred Gospoda, da z njo nahrani lačne množice? Nekaj, kar je težje ulovljivo in se lahko hitro izmuzne iz rok. To je čas. V njem živim, doživljam svojo enkratnost, resničnost, minljivost. Vedno znova ga je premalo, vedno znova mi uhaja iz rok. Pomenljiv je zapis v knjigi stvarjenja, da Stvarnik po stvarjenju sveta ni posvetil neke stvari ali kraja, kjer bi ga častili, temveč sedmi dan (1 Mz 2,3). Najprej je torej posvetil čas, ki naj nas spominja nanj. Ne morem ga uloviti in zamejiti, ne ustaviti. Začutim ga šele takrat, ko se sam ustavim, ko mu prisluhnem, ga opazujem. Pričuje mi o Bogu, mojem Stvarniku, ki ga ne morem uporabiti, ne zlorabiti, lahko ga samo sprejemem kot dar, ga občudujem, se zahvaljujem zanj in ga častim. Takrat tudi sam postajam resničen. Šele takrat čas »imam« in mu ga lahko izročam – kot svojo ribo za lačno množico.

Druga riba pa naj bo moja vera. Tudi ta se ne pusti tako lahko prijeti in pokazati. Ko mislim, da jo imam, se mi v naslednjem trenutku že izmuzne in ostaneta mi zgolj lastna skrb in napor. Imam je manj, kot je želim imeti. Vendar z vero ni lahko, ker me hoče zelo resničnega. Spomnimo se, kako je Jezus razjezil svoje rojake, ko jim je povedal zgodbo o tujki iz Sarepte (Lk 4,25), ker so se imeli za verne in zveste. Močna je njena zgodba. Izkazalo se je, da je edina ohranila vero in je zato lahko preživela več mesecev ob prgišču moke in kaplji olja. Ko jo je srečal prerok, se je skoraj že predala: »Glej, nabiram suhljad, da pripravim to zase in za sina, da bova jedla in potem umrla«. Elija pa ji odgovori: »Ne boj se; pojdi in pripravi, kakor si rekla, vendar naredi iz tega najprej meni kolaček in mi ga prinesi; sebi in svojemu sinu pa ga boš pripravila potem« (1 Kr 17,13). Kruto je to ogledalo. Kolikokrat res lahko pozabim na samega sebe in storim nekaj iz čiste vere? Kolikokrat je na prvem mestu Bog? Koliko Abrahama je v meni? Da bi ga bilo vsaj toliko, da bi nehal preštovati pravične, ki bi se jih Bog »moral« usmiliti, in bi mu zaupal! Zelo skromen je hlebček, ki mu ga lahko dam.

Zaključek

Kako se torej danes lahko pokaže katehetova pravičnost v ljubezni? Prvi korak mora vedno znova biti *ovrednotenje*: ogledati, priznati, sprejeti to, kar je, kar imam, kar imamo. Vse našteto sprejeti kot dar, kot izziv, kot priložnost, kot znamenje. To je pravično, saj sem vendarle samo gost v zunanjem delu Stvarnikovega vrta in njegov obdarovanec. Vendar mi tak pogled lahko podari samo Duh, iz katerega sem bil ustvarjen. Samo v Njem lahko vidim več kot to, kar imam pred očmi, lahko vidim izvor in namen. Zato je Jezusova beseda Nikodemu zelo aktualna: »Če se kdo ne rodi od zgoraj, ne more videti Božjega kraljestva. [...] Če se kdo ne rodi iz vode in Duha, ne more priti v Božje kraljestvo« (Jn 3,3.5).

Ljubezen pa se kaže v tem, da vse, kar imam, ne samo delim, ampak razdelim; da ne delim samo tujih darov in tuje modrosti, temveč razdelim to, kar resnično sem, kar cenim in me prepriča, pa čeprav je na zunaj majhno in nepomembno. Skrb za družbeno pravičnost se mora začeti pri osebni pravičnosti, ki je ljubezen. Logika darovanja me bo tako od imeti nujno vodila k biti, ker je sila dajanja in razdajanja veliko močnejša kot sila nabiranja, jemanja in posedovanja. Deliti moram namreč z nekom – z bratom in sestro, končno tudi z Bogom. Tako se rojevajo osebe in se ustvarja odnos, ki je resnično bogastvo življenja in prostor – *topos*, kjer se rojeva ljubezen.

P. S.:

V zadnjih dneh, ko sem razmišljal o vsebini predavanja, se je v Mariboru začelo dogajanje, povezano z mestom kot prestolnico kulture. Vsepovsod so se pojavila razna znamenja, ki naj bi spominjala na kulturo, prebujala zanimanje za prvotno in izvirno. Pritegnili so me svetleči napisi naslovov Jančarjevih del, ki so razporejeni po različnih krajih mesta. Pod enim sem prebral geslo akcije: »Spustiti črko v mesto.« Mar ni podobno z našim poslanstvom? Spustiti Besedo (z veliko in z malo začetnico) v mesto, med ljudi, do človeka. Pri tako velikem poslanstvu smemo sodelovati. Smemo ustvarjati prostore – konkretne, realne in naše –, kjer se bosta lahko srečala Beseda in človek. Včasih to lahko dosežemo že samo s tem, da utihnemo in se zmanjšamo.

Literatura

- Balthasar, Hans Urs von. 2001. »Sveto pismo – knjiga vseh knjig«, *Communio* 11, 22–34.
- Fausti, Silvano. 2008. *Skupnost bere Matejev evangelij*. Celje: Mohorjeva družba.
- Galizzi, Mario. 2010. *Evangelij po Mateju. Eksegetsko-duhovni komentar*. Maribor: Slomškova založba.
- Krašovec, Jože. 1998. *Pravičnost v Svetem pismu in evropski kulturi*. Celje: Mohorjeva družba.
- Krašovec, Jože. 2011. »Strukture in konteksti literarnega branja Svetega pisma«. *Primerjalna književnost* 34, št. 3, 47–64.
- Matera, Frank, J. 1996. »Doing the Greater Righteousness. Gospspel according to Matthew«. *New Testament ethics: The Legacies of Jesus and Paul*. Louisville: John Knox Press, 36–63.
- Matjaž, Maksimilijan. 2011. »Izziv revščine in uboštva v Novi zavezi«. *Solidarnost – upanje za prihodnost*. Ljubljana: Salve, 150–162.
- Nolad, John. 2005. *The Gospel of Matthew*. (NIGTC), William B. Eerdmans: Grand Rapids.
- Papež Benedikt XVI. 2011. *Jezus iz Nazareta II*, Ljubljana: Družina.
- Papež Benedikt XVI., *Okrožnica Bog je ljubezen*, CD 112, Ljubljana 2006.
- Papež Benedikt XVI., *Okrožnica Ljubezen v resnici*, CD 127, Ljubljana 2009.
- Papež Janez Pavel II., *Govori v Sloveniji*, CD 64, Ljubljana 1996.
- Papež Janez Pavel II., *Posinodalna apostolska spodbuda Cerkev v Evropi*, CD 103, Ljubljana 2003.
- Pieper, Josef. 2000. *Razumnost in pravičnost. Štiri naravne kreposti I. in II*. Ljubljana: Družina.
- Potočnik, Vinko. 2010. Z doborodelnostjo in solidarnostjo proti revščini in izključenosti, v *Nosite bremena drug drugemu*, Maribor: Slovenski pastoralni svet, str. 17–21.
- Stock, Klemens. 1997. »Die Bergpredigt als Programm für das Reich Gottes«. *Studia missionalia* 46, 1–20.

dr. p. Viljem Lovše DJ

KATEHETOV NOTRANJI DUHOVNI BOJ ZA PRAVIČNO LJUBEZEN

- 1 Pravičnost v ljubezni – duhovno-ekleziološki vidik**
- 2 Svetopisemski temelji duhovnega boja**
- 3 Kaj nam Sveto pismo svetuje za nevidni duhovni boj?**
- 4 Orožje za duhovni boj**
- 5 Cilj duhovnega boja**
- 6 Zgodovina in aktualnost duhovnega boja**
- 7 Preizkušnje in projekcija**
- 8 Pot kesanja**
- 9 Pogovor ali samogovor?**
- 10 Duhovni boj je življenje v Kristusu**
- 11 Glavni boj s temo se dogaja v molitvi**
- 12 Razločevanje misli**
- 13 Duhovni boj za edinstvo med nami (v družini, Cerkvi)**
- 14 Boj za pravično ljubezen**
- 15 Zaključek**

1 Pravičnost v ljubezni – duhovno-ekleziološki vidik

Večina nas je odrasla v dokajšnji blaginji, brez velikih omejitev in prikrajšanosti. Nikdar nismo slišali za duhovno askezo ali boj. Prejeli smo dobro izobrazbo. Starejši smo še imeli nekaj stika s Cerkvijo, večina današnjih mladih pa tega nima. Doletijo jih vse duhovne krize in stiske sodobnega časa. Zdi se, da poštenost in vse, kar Pavel našteva v Pismu Galačanom (5,22), ni več vrednota. Skoraj vsi smo okuženi z malikovalskim potrošniškim ateizmom, dvomi, predsodki; nezaupljivi smo do sebe, drugih in Cerkve.

Mladi vzbujajo vtis, da se veliko izražajo navzven, v resnici pa so zelo zaprti vase. Trudijo se, a sredi morja dražljajev in informacij ne morejo preseči nesmisla. Nenehni zunanji dražljaji ustvarjajo nemir ter ne prispevajo h graditvi trdne in celovite osebnosti z jasnimi merili in presojo. Duh francoske revolucije in razsvetljenstva nas žene v fanatično in nestrpno protikršćanstvo v šolstvu, kulturi, politiki, ekonomiji in medijih. Sramotno in čudno je, če si veren, sploh če si kristjan. Zato večina odraslih, kaj šele mladih, ni niti sposobna niti pripravljena ljudi in dejstev vrednotiti v luči večnih vrednot. Modri, pošteni in preudarni se danes zdijo večini nori in obupno zastareli. Mnoge sodobnike duši grozljiv gost nihilizma, sredi katerega je človeško srce, ki pozna le nemir in negotovost, žrtev lastnih strahov in samogovorov.

Sobrat v duhovništvu mi je pripovedoval o pogovoru z gospo, ki je imela zelo razburkano in težko življenje. Prvi moški jo je zapustil z otrokom, kasneje še drugi. Izhod je iskala v reikiju, nato se je borila s hudim duhom. Velike težave ji je povzročal najmlajši otrok. V obupu in stiski je pomislila, da bi se ga kar znebila. Sredi vsega trpljenja je počasi spoznavala Kristusa. Začela je katehumenat in se s tretjim moškim tudi cerkveno poročila. V zadnjem času vsa začudena opaža, da z otrokom nima več težav, kar naenkrat je postal priden. Če se z novim možem prepirata, triletnik vzame rožni venec in gre v sosednjo sobo molit. Sobrat, s katerim sem se pogovarjal, je ob tem navdušen odkril, da se tudi njemu dogaja nekaj podobnega. V župnijski ekipi, ki jo je vodil, je zaradi težav pri medsebojnem sodelovanju kar nekaj let čutil napetost. Pri verouku se je ubadal predvsem z disciplino otrok. Nekateri so bili še posebej težavni. Odkar se je vzdušje v župnijski

ekipi spremenilo, opaža, da nima več težav z disciplino otrok pri verouku. Tudi najbolj nemiren otrok je pričel sodelovati. Tako kot žena hvaležno ugotavlja, da so bile težave z otrokom predvsem posledica njenega notranjega nemira, tudi sobrat pri verouku zaznava nekaj podobnega. Njegov boj ter skrb za ljubezen in notranji mir se odražata tudi na veroučencih.

Kako opisano doživljate vi, spoštovane katehistinje, katehisti in spoštovani kateheti? Ste že opazili, da je nemir v učilnici mnogokrat posledica nemira v vašem lastnem srcu? Mar ni vaš notranji duhovni boj za pravično ljubezen bistvenega pomena za vaše katehetsko služenje? Ob teh vprašanjih bi vam rad povedal nekaj besed, da bi se vsi skupaj lažje znašli in se učili prizadevanja za notranji mir, ljubezen in pravi napor.

2 Svetopisemski temelji duhovnega boja

Vir razmišljanja o duhovnem boju je Sveto pismo. Že na prvih straneh najdemo ukaz, naj gospodujemo hudobnim vzgibom, ki so v našem srcu, kajti »mišljenje človekovega srca je hudobno od njegove mladosti« (1 Mz 8,21). »Če pa ne delaš dobro, greh preži nate pri vratih, njegovo poželenje se obrača proti tebi, a ti mu gospoduj« (1 Mz 4,7). Knjiga Pregovorov pa pravi: »Potrpežljiv človek je boljši kakor junak, gospodar nad svojim duhom boljši kakor osvajalec mesta« (Prg 16,32).

V Novi zavezi Pavlova pisma še posebej predstavijo duhovni boj kot zahtevo, ki jo vsebuje že krst; gre za temeljni element kristjanove vere in identitete. »Bojuj dober boj vere, sezi po večnem življenju, v katero si bil poklican in si to lepo izpovedal pred mnogimi pričami« (1 Tim 6,12). Ko Pavel pred smrtjo gleda nazaj, zatrdi: »Jaz se namreč že izlivam kot pitna daritev in napočil je trenutek mojega odhoda. Dober boj sem izbojeval, tek dokončal, vero ohranil« (2 Tim 4,6–7).

Hudičevo zavajanje človeka nam predstavijo trije svetopisemski odlomki: Adam in Eva podležeta skušnjavi (1 Mz 3,1–6); Jezus je skušan v pušči (Mt 4,1–11; Lk 4,1–13); opis kristjanovega boja proti posvetnosti (1 Jn 2,15–16).

Skušnjava in greh sta povezana. Vsak človek ima v sebi egoistično ali grešno težnjo, ki se upira Božjemu daru in jo Nova zaveza imenuje »meso« (Jn 3,6; 6,63; 8,15; Rim 6,19; 7,5). Iz mesa izhajajo hudobna mesena poželenja, ki se vojskujejo proti življenju (1 Pt 2,11). Izročilo govori o filautiji: egoistični ljubezni do sebe, proti drugim in brez njih, ki sebe postavlja za merilo stvarnosti; gre za vse, kar se upira Božjemu hrepenenju po sožitju med nami in z njim. Zadnji razlog za samoljubje zelo dobro opiše Pismo Hebrejcem: »Ker pa so otroci deležni krvi in mesa, je prav tako tudi on privzel oboje, da bi s smrtjo onemogočil tistega, ki je imel smrtonosno oblast, to je hudiča, in odrešil tiste, ki jih je strah pred smrtjo vse življenje vklepal v sužnost« (Heb 2,14–15). Vse življenje trpimo zaradi strahu pred smrtjo, ki nas odtuja in obvladuje. Smrt je kraljica strahov (Job 18,14), ker je korenina vseh strahov. V vsakdanjem življenju se kaže kot trpljenje, bolezen, konec tega, kar je pomembno. Prav strah pred smrtjo nas sili, da iščemo življenje po poteh smrti in greha (prim. Mdr 1,16–2,24). Ko nas žene strah pred smrtjo, hočemo svoje življenje ohraniti s kakršnimi koli sredstvi, posedovati zase dobrine zemlje in gospodovati nad drugimi. Napačno mislimo, da si bomo tako zagotovili polnost življenja. Vsakršno vedenje in delovanje za doseg teh ciljev začnemo imeti za dobro, tudi če je škodljivo za druge ali nas same.

Hlepenje po nesmrtnosti, vsemogočnosti in vsevednosti, ki ga še poveča zagrenjenost, ker ne moremo sprejeti svojih ustvarjenih omejenosti, nas sili, da imamo zunanji svet za plen, ki ga moramo posedovati. To, kar stori roka, se je v srcu že zgodilo. Sprejmemo skušnjava upora proti sožitju z Bogom in postanemo neposlušni. Novi Adam, Kristus, je deležen istih skušnjav, le da ne popusti grehu. Adam je hotel biti kakor Bog, mimo Boga, s posedovanjem stvari. Jezus pa je ubral obratno pot: svoje roke je razpel na lesu križa, da bi svoje življenje podaril do smrti, svobodno ter iz ljubezni do Boga in ljudi.

Na hudičeve zvijače odgovarja s popolno poslušnostjo Očetu in svoji ustvarjenosti. Strogo ohranja svojo človeškost in tako tudi bogopodobnost. Orožje, s katerim se bojuje, je Božja beseda. Samo z njo se odziva na hudičeve predloge. Kristusov boj je tudi boj nas kristjanov. »Ne ljubite sveta in tudi ne tistega, kar je v svetu! Če kdo ljubi svet, v njem ni Očetove ljubezni, kajti vse, kar je v svetu – poželenje mesa, poželenje oči in napuh življenja –

ni od Očeta, ampak od sveta« (1 Jn 2,15–16). Proti lažni logiki Jezus postavi svojo: »Če kdo hoče biti prvi, naj bo izmed vseh zadnji in vsem služabnik« (Mk 9,35). Kristjani se s temi tremi skušnjavami lahko borujemo v moči Kristusovega boja in zmage.

3 Kaj nam Sveto pismo svetuje za nevidni duhovni boj?

Prostor duhovnega boja je srce. Vse duhovno življenje izhaja iz srca. Srce niso le čustva. Svetopisemsko je srce prostor razumnosti in spomina, volje in želje, ljubezni in poguma. Je organ, ki kar najbolje predstavlja celovitost življenja. Vsebuje vse tisto, kar imenujemo oseba. Le Bog pozna človeško srce zares in do dna (Ps 64,7; 1 Kr 8,26–39; Ps 7,10; Jer 17,9–10). V skriti kamrici srca je v nas Božja podoba. Srca se ne dotaknejo pojmi, ampak simbolna govorica. Bog nam v srcu govori in nas vabi v pogovor (prim. Oz 2,16–17). Prav na tej ravni mora vsak izmed nas izbrati in se odločiti, ali bo njegovo srce poslušalo (1 Kr 3,9) in se bojevalo, da bo sprejelo Besedo in obrodilo njene sadove (prim. Mk 4,1–20), ali pa bo trdo, neobčutljivo za Besedo in neverno (Mt 19,8; Mk 10,5; 16,14). Če je srce prostor intimnega srečanja in zaveze med Bogom in človekom, je hkrati prostor poželenj in strasti, ki jih hrani moč zla (Mk 7,21). Srce je prostor konflikta med hudičevimi zvijačami in delovanjem Božje milosti. Sveto pismo pravi, da je srce lahko nespametno, ne razume in ne razločuje (prim. Mk 6,52; 8,17–21), se zapre sočutju (prim. Mk 3,5), goji jezo in sovraštvo (prim. 3 Mz 19,17), ljubosumnost in nevoščljivost (prim. Jak 3,14), je lažno in dvolično (Jak 1,8; 4,8). Za vsak greh velja, kar pravi Jezus glede prešuštvovalca: »Jaz pa vam pravim: Kdor koli gleda žensko, da jo poželi, je v srcu že prešuštoval z njo« (Mt 5,28). Vsak greh se najprej zgodi v našem srcu, šele potem ga izrazimo tudi navzven.

Srce je prostor nevidnega boja. V njem se začne vrnitev k Bogu, spreobrnjenje in kesanje (prim. Jer 3,10; 29,13). Lahko pa se prepusti zapeljivosti greha in sužnosti malikovanja. Boj za celovito srce, sposobno sodelovanja z novim življenjem, ki ga je v nas začel Bog Oče, je zelo trd (Ps 86,11). Bog Oče je namreč po veri v Kristusa, ki je umrl in vstal, v moči Svetega Duha v nas začel novo življenje. Vsak kristjan je poklican, da se najprej v svojem srcu bojuje za Božje življenje.

4 Orožje za duhovni boj

Krščansko izročilo je odkrilo orožje, primerno za duhovni boj. Korenine tega izročila so zapisane v Pismu Efežanom (Ef 6,10–18). Na podlagi tega odlomka je mogoče rekonstruirati tudi številne druge svetopisemske odlomke, ki predstavijo orožje za boj proti satanovemu nadlegovanju. Zavedati se moramo, da »tekmovalec ne dobi venca, če ne tekmuje po pravilih« (2 Tim 2,5).

Temelj duhovnega boja opisuje stavek: »Sicer pa zajemajte moč v Gospodu in sili njegove moči« (Ef 6,10). Človek naj bi v sebi pripravil prostor, da bi v njem lahko delovala Kristusova milost, in dovolil, da ga pritegne in okrepi. »Bodi močan (zajemi) v milosti, ki je v Kristusu Jezusu« (2 Tim 2,1). Pavel pravi, da se trudi in bojuje »z njegovo močjo, ki v [njem] silovito deluje« (Kol 1,29). Moč, ki jo omenja, se je najbolj pokazala v Kristusovem vstajenju (Ef 1,19–20). Kristjanov duhovni boj temelji na veri v Kristusovo vstajenje, ki se je dogodilo v moči Svetega Duha. Vstajenje je dokončna zmaga nad smrtjo in hudičem (Heb 2,14). Vsak greh je napačen poskus soočanja s strahom pred smrtjo. Zato je najučinkovitejše orožje proti skušnjavam prav vera v vstajenje.

Na omenjenem temelju se gradi vse drugo, kar je potrebno za duhovni boj. »Nadenite si celotno Božjo bojno opremo, da se boste mogli upirati hudičevim zvijačam. Kajti naš boj se ne bije proti krvi in mesu, ampak proti vladarstvu, proti oblastem, proti svetovnim gospodovalcem te mračnosti, proti zlohotnim duhovnim silam v nebeških področjih. Zato sezite po vsej Božji bojni opremi, tako da se boste mogli ob hudem dnevu upreti, vse premagati in obstati« (Ef 6,11–13).

Svojo bojno opremo daje Bog na razpolago tistim, ki verujejo vanj. »Ko močni z orožjem varuje svoj dom, je varno njegovo premoženje. Ko pa pride močnejši od njega in ga premaga, mu vzame vse orožje, na katero se je zanašal, in razdeli svoj plen« (Lk 11,21–22).

Jezus je močnejši od hudiča, ki se s svojimi močmi bojuje proti ljudem. Le v Jezusu in po njem se je mogoče bojevati proti hudiču in ga razorožiti.

Hudič je tisti, ki ločuje in deli. Kristjan se namreč ne bojuje proti ljudem, ampak proti hudemu (= hudiču) (Ef 6,16) in vsem hudobnim močem, ki ga hočejo vrniti v položaj, v katerem je bil pred krstom.

Od vernega se najprej zahteva, da se upre in obstane. S hudičevimi napadi se mora spopasti, ne zbežati pred njimi. Zgled take drže nam daje Kristus, ki se je štirideset dni v puščavi brez strahu upiral satanovim skušnjavam. Brez te začetne dejavne pasivnosti je vsak boj že vnaprej izgubljen.

Pavel po tej osnovni drži soočenja našteje še vse, kar drugod imenuje »orožja pravičnosti« (Rim 6,13; 2 Kor 6,7), »orožje luči« (Rim 13,12), »orožja, ki svojo moč dobijo od Boga« (prim. 2 Kor 10,4): »Stojte torej prepasani okoli ledij z resnico (prim. Iz 11,5), oblečeni v oklep pravičnosti (prim. Iz 59,17) in z nogami, obutimi v pripravljenost za oznanjevanje evangelija miru (prim. Iz 52,7). Predvsem pa vzemite ščit vere (prim. Mdr 5,19); z njim boste mogli pogasiti vse ognjene puščice hudega. Vzemite tudi čelado odrešenja (prim. Iz 59,17) in meč Duha, kar je Božja beseda« (Ef 6,14–17).

Pavel opiše kristjanovo bojno opremo, ki je sestavljena iz orožja, značilnega za Boga. To je mogoče, ker po krstu kristjana povezuje z Bogom isto življenje človeka Jezusa Kristusa. Kristus, pripoved o nevidnem Bogu (prim. Jn 1,18), je resnica (prim. Jn 14,6; Ef 4,21); je Božja pravičnost (prim. Rim 3,21–22.26; 1 Kor 1,30; Flp 3,9), ki opravičuje tistega, ki vanj veruje. On je evangelij (prim. Mk 8,35; Rim 15,19; 2 Kor 2,12), dobra novica, ki prinaša šalom – polnost življenja za vse ljudi. On je začetnik in dopolnilec naše vere (prim. Heb 12,2). Naša vedno omahujoča vera lahko nenehno računa na njegovo trdno in neomajno vero (prim. Gal 2,20; Ef 3,12). On je naše odrešenje (prim. 2 Tes 5,9; 2 Tim 2,10) in naše upanje (prim. 1 Tim 1,1). Vanj upamo in z njim bomo deležni njegovega odrešenja (prim. 1 Tes 5,8–9). On je Božja beseda, ki je postala meso (prim. Jn 1,1–14); Beseda, ki je »živa in dejavna, ostrejša kakor vsak dvorezen meč in zareže do ločitve duše in duha, sklepov in mozga ter presoja vzgibe in misli srca« (Heb 4,12). Vedno, ko prosimo za dar Svetega Duha, sta nam dani tudi Beseda in njena moč.

Kristjan je poklican, da si obleče Kristusa (prim. Rim 13,14) – to je najučinkovitejše orožje za duhovni boj. Učiti se Kristusovega čutenja, mišljenja

in delovanja je naloga in vaja, ki traja vse življenje. Tega se učimo v molitvi. Zato Pavel zaključí: »Ob vsaki priložnosti molíte v Duhu z vsakršnimi molitvami in prošnjami. V ta namen bedite z vso vztrajnostjo in molíte za vse svete« (Ef 6,11–18).

Molitev je boj (prim. Rim 15,30; Kol 4,12). Pavel poudari, da je treba moliti ob vsaki priložnosti (nenehoma; prim. 1 Tes 5,17). To ne pomeni, da ves čas ponavljamo molitvene obrazce, ampak se nenehno spominjamo Boga. Gre za boj, da bi se vedno zavedali Božje navzočnosti v nas; vedno upali vanj, mu zaupali v vsaki stvari – pri tem, kar delamo, in v tem, kar se nam zgodi.

Pavel poleg tega poudarja, naj molimo v Duhu. Kristjan je poklican, da vedno dovoli, da Duh moli v njem in spreminja njegovo življenje v molitev. Vse to pa zato, da bi prišel v vedno bolj polno in celostno sožitje – občestvo z Bogom in brati in s sestrami, »svetimi«, za katere nenehno prosi Boga.

Na molitev se pripravljamo s čuječnostjo (prim. Lk 21,36). To je drža nenehne notranje usmerjenosti, napetosti, ki razločuje Gospodovo navzočnost in v sebi pripravlja prostor, da lahko Bog vstopi in pride. To vernemu omogoča duhovno jasnost. V moči te jasnosti se kristjan lahko upre, premaga skušnjave in obstane, s tem pa preobrazi vso svojo od malikovalskih strasti onemogočeno ali napačno usmerjeno življenjsko moč v moč za dosego edinega resničnega cilja duhovnega boja: agape, ljubezni do Boga, bratov in vsega stvarstva.

5 Cilj duhovnega boja

Duhovni boj je napor in prizadevanje. Napor je lahko jalov ali pa koristen. Kaj koristijo post, molitve in bedenje, če ni miru, veselja, ljubezni in drugih sadov milosti Svetega Duha, ki jih je naštel sveti apostol (prim. Gal 5,22–23)?

Cilj naših vaj in duhovnega boja sta nevezanost na lastne strasti in svoboda. To je ideal mnogih, tudi nekrščanskih kultur. Toda le v krščanstvu je

vir za to svobodo in nevezanost Božja človeškost Jezusa Kristusa, Božjega Sina in Sina človekovega. Cilj krščanske askeze ni razvoj lastnih človeških sposobnosti, temveč iskanje poti za sožitje z Bogom Stvarnikom, Odrešenikom in Tolažnikom. Zato je treba vso pozornost usmeriti na Gospoda: »Če kdo hoče priti za menoj, naj se odpove sam sebi, naj vzame svoj križ in hodi za menoj« (Mt 16,24). Zato skušajmo Boga vedno, ko se obrnemo k njemu, slaviti takole (ali podobno): »Slava Očetu in Sinu in Svetemu Duhu ... Blagoslovljen Oče, Sin in Sveti Duh.« S tem samega sebe in svoje skrbi pustimo ob strani in se usmerimo na Boga.

Duhovni boj kristjana navadi, da je še posebej pozoren na medsebojne odnose, tudi na odnos do samega sebe. Gre za duhovno pozornost, ki se najbolj kaže v sveti maši, pri kateri se sam Bog združi z nami v nerazdružljivo celoto. Prav v evharistiji vsak izmed nas doživi, da je »Bog svet tako ljubil, da je dal svojega edinorojenega Sina, da bi se nihče, kdor vanj veruje, ne pogubil, ampak bi imel večno življenje« (Jn 3,16). Enost nas vseh pri evharistiji postane stvarno dejstvo. Sveta Cerkev je tako Kristusovo telo, ki je dano ljudem. To sta hkrati tudi dva cilja duhovnega boja.

Smisel duhovnega boja je, da postanemo podobni Kristusu. Pavel nas spodbuja, da živimo od Kristusa in v njem in ne da ga posnemamo zgolj na zunaj (Flp 1,21). Skozi duhovni boj naj bi se preobražali po podobi Jezusa Kristusa ter njegovega čutenja in mišljenja.

»Čeprav je bil namreč v podobi Boga, se ni ljubosumno oklepal svoje enakosti z Bogom, ampak je sam sebe izpraznil tako, da je prevzel podobo služabnika in postal podoben ljudem. Po zunanjosti je bil kakor človek in je sam sebe ponižal tako, da je postal pokoren vse do smrti, in sicer smrti na križu. Zato ga je Bog povzdignil nad vse in mu podaril ime, ki je nad vsakim imenom, da se v Jezusovem imenu pripogne vsako koleno bitij v nebesih, na zemlji in pod zemljo in da vsak jezik izpove, da je Jezus Kristus Gospod, v slavo Boga Očeta« (Flp 2,6–11).

»Moj Oče, če je mogoče, naj gre ta kelih mimo mene, vendar ne, kakor jaz hočem, ampak kakor ti« (Mt 26,39). V njegovi Božji ponižnosti je naša bolna in v strasti ujeta narava ozdravljena in svoboda prenovljena.

6 Zgodovina in aktualnost duhovnega boja

Več kakor tisoč let je že, odkar je Origen zapisal: »Ali je treba ponavljati, kakšne vojne in boji nas čakajo po krstu? [...] Ali moramo bojišče iskati zunaj sebe? Morda se boš mojim besedam čudil, a so kljub temu resnične: svoje iskanje omeji na samega sebe! Bojevati se moraš v sebi, [...] kajti tvoj sovražnik prihaja iz tvojega srca. To nisem rekel jaz, ampak Kristus. Poslušaj ga: ›Iz srca namreč prihajajo hudobne misli, umori, prešuštva, nečistovanja, tatvine, kriva pričevanja, kletve.« (Mt 15,19).¹

Duhovni boj in vaja v njem sta bistvena za duhovno življenje slehernega kristjana. Boj je notranji, neviden. Ne bojujemo se proti zunanjim bitjem zunaj sebe, ampak proti grehu, ki nas oblega (Heb 12,1), proti hudobnim strastem v naših udih (Jak 4,1). O duhovnem boju govorijo številna patristična besedila na Vzhodu in Zahodu ter tudi številni svetniki in svetnice, med katerimi je na Zahodu duhovno izročilo in pot Cerkve še posebej močno zaznamoval sv. Ignacij Loyolski.

Številni antični avtorji ali cerkveni očetje prvega tisočletja opisujejo duhovni boj kot boj proti strastem. Kaj so torej strasti? Grška beseda za strast je *pathos*. V Novi zavezi se najpogosteje uporablja za Kristusovo trpljenje. Pomeni pasivno stanje v nasprotju z *dinamis*, ki je dejavno stanje. Kaže na nekaj, kar mora človek (pre)trpeti. Klemen Aleksandrijski je spanje in smrt imenoval *pathos*. *Pathos* je torej čustvo ali občutje, ki ga človek trpi znotraj sebe in mora vzdržati.

Prvi pomen *pathosa* je stoičen in pomeni neurejen ali pretiran impulz, patološko motnjo osebnosti, bolezen. Moder človek se trudi, da bi to strast odstranil in izničil. Takšno je pesimistično pojmovanje strasti. Drugo pojmovanje je bolj optimistično ter odvisno od grške filozofije mislecev Platona in Aristotela. Zanju so strasti nevtralni impulzi. Vse je odvisno od tega, kako jih uporabljamo. Strasti torej ni treba izničiti, ampak jim je treba dati pravo smer.

¹ Origen, Pridige o Jozuetu 5,2; uredil A. Jaubert, SC 71, Pariz 1960, str. 164–166, navedeno v *La lotta spirituale*, Gribaudi, str. 33.

Tudi danes se moramo mi in naši mladi učiti duhovnega boja z večno težavo, ki jo ima vsak človek: s preobrazbo strasti in nagonov. V mladih letih, ko je moč strasti na vrhuncu, je vse to še posebej težko. Skušnjave vztrajno pritiskajo: meseni užitki, jeza, egoizem, nevoščljivost, trma, nesodelovanje ... Od našega razumevanja strasti je odvisno, kako drugim svetujemo in kako sami vodimo duhovni boj. Ali je treba strasti izničiti ali preobraziti? Jih izkoreniniti ali ozdraviti? Izločiti ali vzgajati? Zatreti ali preusmeriti? Razlika je velika. Ali ni danes primernejše in učinkovitejše, če govorimo o preobrazbi strasti? Naš svet je močno sekulariziran in naperjen proti Cerkvi ter vsemu njenemu izročilu in govorici. Sredi tega smo bolj verodostojni, če oznanjamo upanje in ne nesreče. Src ljudi ne bomo osvojili za Kristusa, če bomo življenje razlagali pesimistično in vse obsojali. Ni nam treba govoriti o uničenju, ampak o odrešenju. Rajši prižgimo svečo, kakor da preklinjamo temo.

7 Preizkušnje in projekcija

V zgodovini Cerkve in vsakega človeka sta vedno navzoči dve veliki preizkušnji: preganjanje (neuspeh) in uspeh. Preizkušnja uspeha običajno tudi za katehete postane zelo močna skušnjava. Iz cerkvene zgodovine vemo, da obdobjem zunanega razcveta in uspeha krščanstva vedno sledijo razkoli in krivoverstva, ki poškodujejo skupnost in tako podoba krščanstva.

Tudi slovenska Cerkev je šla pod komunistično diktaturo skozi preizkušnje in mučeništvo. Zdaj živimo v času verske svobode in lahko zakonito javno delujemo. Hkrati nas zaliva val negativnosti, blatenja, podtikanj in zlorab tudi v Cerkvi sami. Gradili naj bi edinost, a izgubljammo čas s tekmovalnostjo.

Temeljna težava je, da se v času zunanega miru in možnosti za graditev cerkvenega občestva kristjani pozabimo krepiti v notranjem duhovnem boju proti strastem. Ker je notranji boj težak, se mnogi zatečemo k iskanju zunanega sovražnika in svoje notranje boje projiciramo navzven. Tako pride med nami do delitev in zatajitev. Te se najprej zgodijo v srcih, ki se Božje resnice ne oklenejo z vsem prepričanjem.

Poleg tega ljudje v sebi težko sprejmemo krščansko resnico, ki jo je Kristus pokazal in oznanil s svojim prihodom med nas. Polnosti ljubezni Boga človeka kar ne moremo sprejeti. Ali se obrnemo k Bogu in pokažemo hrbet človeku ali pa se obrnemo k človeku in pokažemo hrbet Bogu ter smo sovražno naravnani že proti misli na Boga.

Ko prevlada obrnjenost v človeka, se pojavi ateistični humanizem in z njim vse protikrščanske ideologije. Ko prevlada ljubezen do Boga, človeka pa se zanemari, pride do razkola med nami. V Stari zavezi je bil razkol klic k Bogu, da mora pravičnost prevladati nad ljubeznijo. Razkolniki zahtevajo, da je Kristusova Cerkev sestavljena samo iz popolnih in svetih, čeprav je število nepopolnih in grešnih kristjanov neskončno večje. Mnogi kristjani (tudi katehisti) težko sprejmejo, da je Bog svoboden, da lahko odpusti kateremu koli grešniku in je tudi v nasprotju s svojimi zapovedmi usmiljen z njim. Cerkev je namreč skupnost grešnikov, ki hočejo biti odrešeni. Če tega ne upoštevamo, pademo v past: drugim začnemo pripisovati (projicirati), česar ne uspemo premagati sami v sebi (slabosti in strasti). Zato ne smemo pozabiti, da sovražnik Cerkve ni nikdar zunanji, ampak vedno notranji. Na to nas v vseh časih trezno opozarjajo svetniki: »Veliko bolj se boj svojih navad kakor svojih sovražnikov. Če že ne prinašaš miru, vsaj ne ljubi razkola« (Izak iz Niniv).

Kako lahko na prvi pogled nenevarnega sovražnika, ki je naša navada ali razvada, primerjamo z močjo cerkvenih afer ali svetovne zarote? Kadar se besno pohujšujemo in znašamo nad drugimi, hudič lahko najgloblje rani našo osebnost, pravijo cerkveni očetje. Medtem ko skušamo streti verige hudega duha v svetu in pri drugih, on z našimi navadami v nas oblikuje nekoga drugega – naenkrat odkrijemo, da smo postali drug človek.

Zato očetje tako poudarjajo notranji boj kot edini način in edino pot za prenovu sveta. Mi pa si ves čas prizadevamo boj za prenovu prestaviti v zunanji svet in sovražnika iščemo zunaj sebe – v družini, Cerkvi ali narodu.

Projekcija nas torej popolnoma potopi v ta svet in v boj z zunanostjo, ki jo hočemo oblikovati po svoji podobi, ki se je sploh ne zavedamo. Razočarani nad stvarnostjo vse svoje pričakovanje in upanje po odrešenju stavimo na

neko karizmatično osebnost. Če menimo, da je sovražnik človek zunaj nas, tudi odrešenje iščemo v človeku zunaj nas in stavimo nanj. Pri tem smo vedno in zagotovo tudi prevarani in razočarani. Naša pretekla in sedanja zgodovina nam to vedno znova potrjuje.

Kadar se proti nekomu ali neki instituciji navzven revolucionarno upremo in začnemo napadati, ne dosežemo ničesar razen onečasučenja ideala, ki ga izpovedujemo. Lahko preteče veliko časa, preden se zavemo posledic svojih revolucionarnih dejanj, in doživimo veliko razočaranje. Preteklost nam kaže nešteto takšnih klavrnih zgledov.

Zlahka pozabimo resnico, da je edina moč in pomoč za naš trdi notranji boj Bog človek, naš Odrešenik Jezus Kristus. Po trpljenju in stiski k sreči pride trenutek, ko smo spet sposobni iskati in najti tolažbo, rešitev, izhod in resnico v zakramentih Cerkve. Tak trenutek je pravi in primeren, da zapustimo ozkost nekega obrednega krščanstva ter doživimo resnično moč in vrednost žive osebne vere. Nekateri med nami poskušajo neskončno praznino, ki se v človeku odpre po revolucionarnem napadu na druge, zapolniti z ezoteričnimi kultmi, samoprevaro new agea ali z grobim in pohlepnim materializmom.

8 Pot kesanja

Poleg revolucionarne pa obstaja še duhovna pot, ki ni nasilna, ampak je pot kesanja. Notranji boj temelji na nenehnem kesanju – vračanju h Kristusu, njegovi zvestobi in moči nad zlom. Iskreno kesanje spremeni smer upora: obsodbe ne vržemo več na drugega, ampak spregledamo sami sebe. V kesanju odkrijemo, da sta naša samozadostnost in izolacija posledica oddaljitve od Boga. Vidimo, da ni rešitve v spremembi zunanjega sveta, ampak v notranji preobrazbi. Versko izkustvo kesanja nas prenovi, regenerira od znotraj. Prerodi nas in spodbudi splošno spremembo. Ni sad projekcij na druge, ampak po svetu širi sadove Duha (Gal 5,22). To je edini krščanski način, s katerim kristjani lahko uspešno premagamo preizkušnjo lastnega in cerkvenega posvetnega uspeha ali neuspeha.

Pri tem preži na nas še ena past: sami sebe imamo lahko za polnopravnega člana Cerkve, ne da bi se kadar koli resno ubadali z bojem proti lastnim strastem. »Niste se še do krvi uprli grehu« (Heb 12,4). Zato ne doživljamo preobrazajočega delovanja Svetega Duha, čeprav milost poklicanosti deluje in še ni ugasnila. Kljub temu da smo poklicani, smo duhovno šibki in ujeti v jarem svojih starih navad in prepričanj.

Milost namreč ne spremeni značaja, s katerim se rodimo. Moramo se borjevati, da v sebi ohranjamo in množimo vse, kar je dobrega. Prirojene sposobnosti so s človeškega stališča seveda pomembne. Pred Božjim pogledom pa prirojene sposobnosti in darovi niso ne hvaljeni ne grajani. Bog namreč presoja dober namen in nagnjenost k dobremu ter ceni upiranje strastem. Zato naj bi s krstom prekinili navade in pridobljene težnje. Krst naj bi nas spremenil. Jeza tako npr. sama po sebi ni niti grešna niti negativna. Grešna je, kadar jo usmerimo proti bližnjemu in proti samemu sebi, zelo pozitivna pa je, ko jo usmerimo proti lastnim strastem in demonom. Ni nam torej treba izkoreninjati moči, ki prihajajo v nas od zunaj, ampak jih moramo preobrazati. Kolikor globlje in dejavneje se bojujemo, tolako bolj se pogloblja in jasni naš pogled na ljudi, na nas same in svet, ki nas obkroža.

Nujen pogoj za preobrazbo je, da se krščeni resno lotimo duhovnega življenja in s tem tudi duhovnega boja. Razločevati moramo vse, kar se je v preteklih letih nabralo v nas. Te poti seveda ne moremo prehoditi v eni minuti in popolnoma sami. Iz raja srca smo bili izgnani, zato živimo v žalosti in solzah. V nas je ostalo domotožje po raju. Paradoks pa je, da se prav po žalosti in solzah v izgubljeni raj tudi vračamo.

Kristus sam nas kliče z nežno ljubeznijo, s katero nas obdaja. Njegova beseda in zgled v nas prebujata ljubeč odgovor. Bojujemo se, da bi hodili z njim v mislih, besedah in dejanjih ter prav in trdno verovali v Sveto Trojico. To je definicija kristjana. Kristus je kristjanov dragoceni biser (prim. Mt 13,45–46), zaklad, skrit na njivi (prim. Mt 13,44). On je vogelni kamen, ki nas povezuje s seboj in med seboj (prim. Raz 3,7). Kristus nas kliče, naj hodimo z njim in postanemo z njim eno. Prav za to je molil v noči trpljenja (Jn 17,21). Od nas zahteva čisto srce. Sveti Duh nas more očistiti ujetosti v strasti. Odpremo se mu s kesanjem (prim. Lk 15,18), ki je obnovitev kr-

sta in sprava z Bogom. V kesanju ne polagamo pred Boga niti slabih niti dobrih dejanj, temveč svojo slabotnost in bolehnost. Ponižneje ko mu zaupamo, bolj nam lahko pomaga. Bog namreč presoja naše kesanje po naši ponižnosti in ne po naših naporih. V kesanju je duša očiščena v globoki žalosti, v kateri jo Bog prežme s seboj. Kesanje in žalost sta v moči Božje ljubezni spremenjena v ponižnost.

Niti katehisti niti otroci ne moremo spoznati Kristusa drugače kakor s ponižnostjo in kesanjem. To zlahka rečemo, zelo težko pa uresničimo. Moderni ljudje hlepimo po oblasti, slavi in ljubezni, ki jih daje denar. Danes je napuh najmočnejša spodbuda za osebno blaginjo in narodni napredek. Zadnje volitve to zelo dobro potrjujejo. Človeka, ki ni samoljuben, zaničujemo. Družbo, ki nima občutka za lastno dostojanstvo in »prazno« slavo, ki ni ponosna na svojo narodno moč, zaničujemo. Kako torej znotraj teh protivrednot sledimo Kristusovemu sporočilu?

9 Pogovor ali samogovor?

Danes smo nagnjeni h govoričenju, k neštetim besedam, ki pokvarijo misel in ji vzamejo moč. Govorica zato postaja statična in površinska. Govoričenje je največkrat v nasprotju z globoko mislijo. Govorica naj bi bila zrel in dopolnjen izraz misli, danes pa izraža zgolj površinske čustvene in strastne vzgibe. Izrečenih je ogromno nekoristnih ali nepremišljenih besed. Površinsko govoričenje onemogoča prodreti v vse, kar je za nas bistvenega in življenjskega. Zato se vedno manj razumemo. Vse več je nesporazumov. Tistemu, ki zelo veliko govoriči, v življenju ne uspe uresničiti nič pomembnega. Molitev je zaradi zlorabe besede, največjega daru, ki nam je dan, zelo osiromašena. Jezik, ki ga uporabljamo pri govoričenju, ni več uporaben za pogovor z Bogom. Molitev tako ostane tuja naši zatohli in površinski miselnosti. Zato imamo z molitvijo danes tudi največ težav. Ker se ne zaščitimo pred praznim govoričenjem, izgubimo sposobnost razmišljanja in živimo v praznih besedah (značilno za komunistično in tudi neoliberalno, potrošniško, kapitalistično govorico). Človek, ki nenehno nekaj govori, izgubi duhovno toplino in se ohladi, postane kakor soba sredi zime, ki ima ves čas odprta vrata. Te skušnjave ne ogrožajo le posameznikov, ampak tudi verske skupnosti in katehete. Pogovor zahteva veliko duševne in živčne moči.

Naša vsakdanja govorica je zelo daleč od Očetovih besed. Zaradi iskanja uspeha pozabljamo, da je edini smisel našega življenja naša vrnitev k Bogu. Večina izmed nas prihrani za dobro novico v svojem srcu le majhen prostorček, vse drugo pa napolni z lastno ošabnostjo, ki pokvari stvarnost. Sebe začnemo kovati v zvezde in pozabimo na kesanje. Od Kristusa se oddaljimo, kakor da je nekaj preteklega, nepotrebne in pozabljenega. Z veliko budnostjo bi se morali upreti posledicam ošabnosti. Ta nas namreč sili v držo čaščenja znanja in civilizacije, hkrati pa nam prikriva strašne posledice takšne pijanosti. Neštetokrat smo bili že priča, kako lahko takšna »civilizacija« spremeni svoje uspehe v grobove za velik del človeštva.

Pogosto smo zadovoljni, ko opazujemo grehe drugih in občudujemo svojo lastno pravičnost. Morda se nam zdi, da smo superiorni, večvredni od grešnikov, nevernikov, nekristjanov in krivovercev vseh vrst. Zelo hitro obsojamo. Čeprav kršimo Božje zakone, se imamo za varuhe cerkvenega nauka in hočemo, da nas drugi slišijo, poslušajo in ubogajo. Če smo še sposobni resno pogledati na svoje grehe in pekel v naših globinah, bomo hitro nehali s prstom kazati na grehe drugih. Le tako lahko spokornik, ki je v vsakem izmed nas, zaznava in časti resnično Božjo podobo ter živi v resnici.

Cerkveni očetje so nam pri tem lahko v veliko pomoč in zgled. Ozdravila jih je askeza (duhovni boj, post, miloščina, molitev) sredi vsakdanjega življenja. V molitvi so se učili umetnosti pogovora. Njihova dejanja so bila postavljena na preizkušnjo. Izkazalo se je, da so trajna in žlahten sad vztrajnega iskanja.

Tudi mi bi se morali vaditi v molitvi, čeprav se imamo za razvite. V molitev lahko vstopamo le s skesanim duhom. Bogu se zahvaljujmo, da nam ni nikdar obrnil hrbta. Vedno se spominjajmo, da brez njegove milosti ne bi mogli ničesar storiti. Upoštevati moramo svoj najpogostejši greh in mu zagospodovati, se rešiti laži in prevar. Videti moramo tudi svoje skrite napake, še posebej slo po oblasti, ki je od vseh najnevarnejša. Ko duhovno vodimo ali učimo ljudi vere, smo vedno v nevarnosti, da si ošabno domišljamo, kako pomembno je naše poučevanje. Tisti hip postanemo zgolj upravniki ter prenehamo biti božji sinovi in hčere. Namesto da bi drugim posredovali odnos do Boga, jim delimo svojo nečimrnost.

10 Duhovni boj je življenje v Kristusu

Zakrament krsta nas združi s Kristusom. »Če smo namreč z njim zraščeni v podobnosti njegove smrti, bomo tudi v podobnosti njegovega vstajenja« (Rim 6,5). Mi smo osebno deležni Kristusove smrti in vstajenja. Pavel nadaljuje: »Tako tudi vi: mislite, da ste mrtvi za greh, a da živite za Boga, v Kristusu Jezusu« (Rim 6,11). Darove Svetega Duha, ki jih prejmemo, moramo sprejemati in zaživeti. Prav to je bistvo kesanja, ki pomeni spremembo mišljenja, metanoio. »Stari človek, ki je v nas« (Rim 6,6), v kesanju preobrazi svoje mišljenje in zato lahko s Pavlom vzklikne: »Mi pa imamo Kristusov um« (1 Kor 2,16).

V duhovnem boju torej ne razvijamo sposobnosti starega človeka, ampak osvajamo v Kristusu novega človeka. Pot do te človeškosti gre skozi boj s strastmi, ki so lažno bistvo starega človeka. Kesanje je kakor smrt, kajti načinu življenja starega človeka se je treba odpovedati, saj je zaprt sam vase – individualist. Začetek individualizma je v želji, da bi bil človek sam bog, ne pa da bi bil skupaj z Bogom. Zato hoče svet podvreči sebi mimo tega, kar je določil Bog. Ves čas ga je strah, da bo izgubil osebno oblast. Pred tem strahom se brani z napuhom in ošabnostjo. Z napuhom se potem začnejo vse druge strasti, saj v zavesti človeka ustvari iluzijo, da je enak Bogu. V takšnem stanju se človek ne more veseliti niti resnice niti življenja (prim. 1 Kor 13,6) in ni sposoben ljubiti drugega. Drugi namreč ogroža njegovo gospodstvo. Napuh ga vodi v nevoščljivost, jezljivost in sovraštvo. Duhovna slepota pa pojmuje prav te tri grehe kot izraz močnega značaja.

Kristus z ustanovitvijo Cerkve in obhajila vzpostavi drugačne medosebne odnose. On kot jagnje je razlomljen, a ni razdeljen, vedno ga jemo, a nikdar ne pojemo. Posvečuje tistega, ki ga uživa. V tem je paradoks žrtvovanja kot načina razmišljanja in življenja. Dajanje postane vir prejemanja in smrt začetek rojstva. Zaradi Gospoda se odpovemo sebičnemu zadovoljevanju samega sebe (čustvenemu ali materialnemu). Odpovemo se zato, da bi se sebi naredili prostor za njegovo milost in ljubezen.

Odpoved in usmerjanje lastne volje h Kristusu imenujemo post, ki nam najbolj pomaga k odvezanosti od strasti, nas osvobodi grehov, predstavlja vrata v raj in nebeški užitek. A post obrodi sadove le, kadar je združen z

razločevanjem. Razločevanje kot meč preseka strasti in skesano srce odpre v pristno zaupanje do Boga.

Lahko rečemo, da je post naše smiselno bogoslužje (prim. Rim 12,1). Smiselni post, ki razločuje, omogoča, da meso postane prosojno za Božjo milost. Zato pravi Janez Klimak, da je post luč v temi, vrnitev zablodelega na pravo pot, ozdravljenje slepega. Če v svojem srcu ločimo dobro od zla, se srce spet lahko umiri in združi. Tako strasti, ki so naša duševna moč, lahko postanejo usmerjene v dobro, ne pa da nas zaradi egoizma uničujejo. S postom se človek odpove napuhu in samega sebe deli z Bogom. Tako sreča Vstalega, ki ga objema s prebodenimi rokami, rekoč: »V malem si bil zvest, čez veliko te bom postavil« (Mt 25,21). Bog se veseli, ker deli z vsemi nami nesmrtnost in je tako Kristus vse v vseh (Kol 3,11).

Duhovni boj in askeza torej nista beg od sveta. V duhovnem boju postane človek deležen Kristusa. V njem je vse človeštvo preobraženo. Zato Serafin Sarovski lahko vzklikne: »Pridobi si duha miru in tisoči okrog tebe se bodo rešili.«² Duhovni boj nas vodi iz človeškosti v Božjo človeškost. Na tej poti pa je Kristus pot, resnica in življenje.

11 Glavni boj s temo se dogaja v molitvi

Duhovni boj je lučka, ki jo je treba prižgati v temi. Pri tem se moramo borjevati, da ohranjamo ravnovesje med temo in lučjo, ki si nasprotujeta. Pavel pravi, da je naše krščansko izkustvo nenehen boj – dialektika – med temo in lučjo, žalostjo in veseljem, smrtjo in vstajenjem (2 Kor 6,3–10).³

Če temo in zlo banaliziramo, postane naš duhovni boj naiven, ohlapen in zmagoslaven optimizem. Če pa izključimo luč, postane naš boj strog moralizem in trda disciplina. Če oba nasprotna pola primerno upoštevamo, velja, kar pravi Makarij: »Za tiste, ki so okusili dar Svetega Duha, sta še

² Izak iz Niniv, Prima Collezione 4, str. 31, navedeno v *La lotta spirituale*, Gribaudi, str. 331.

³ »V ničemer ne dajemo nobene priložnosti za pohujšanje, da se naša služba ne bi grajala, ampak v vsem sebe priporočamo kot Božje služabnike: v veliki stanovitnosti, v nadlogah, v potrebah, v stiskah, pod udarci, v ječah, pri uporih, v naporih, v bedenjih, v postih, s čistostjo, s spoznanjem, s potrpežljivostjo, z dobroto, s Svetim Duhom, z iskreno ljubeznijo, z besedo resnice, z Božjo močjo, z orožjem pravičnosti v desnici in levici, v slavi in sramoti, na slabem in dobrem glasu, kakor zapeljevalci, a vendar resnični, kakor neznani in spoznani, kakor umirajoči, pa glejte, živimo, kakor kaznovani, a ne usmrčeni, kakor žalostni, pa vedno veseli, kakor ubogi, pa mnoge bogatimo, kakor bi nič ne imeli, pa imamo vse.«

vedno obe možnosti: veselje in tolažba, strah in trepet, jok in žalovanje.⁴ Na zemlji ima naš duhovni boj vedno dvojno naravo. Na podlagi tega pogledimo šest vidikov, značilnih za duhovni boj v današnjem svetu (nisem sistematičen in ne zajamem vsega). Trije vidiki so temnejši, trije svetlejši; vseh šest pa je pozitivnih.

1) Spust v pekel

Naši sodobniki so doživljali pekel predvsem kot odsotnost Boga, kot prostorje, v katerem se zdi, da Boga ni. Pravim »zdi se«, kajti tudi v peklu Bog ni odsoten, saj je Božja ljubezen povsod. Za tiste, ki v peklu zavračajo Božjo ljubezen, ta ostane skrita in vir trpljenja, ne pa veselja in blaženosti. Mnogi krščanski duhovni možje preteklih stoletij so zato svojo poklicanost razumeli kot korenit spust v pekel. Pavel Evdokimov je v duhu Janeza Zlatoustega trdil, da krst ni samo umreti in vstati s Kristusom, ampak je tudi spust v pekel in sprejemanje Kristusovih duhovniških stigem. Pri krstu sprejmemo Kristusovo duhovniško in apostolsko skrb za tiste, ki so si izbrali pekel. Zelo podobno je razmišljal Hans Urs von Balthasar. Spust v pekel je še posebej poudarjal Silvan z gore Atos: »Drži svojo dušo v peklu in ne obupaj.« To je pot do ponižnosti. Njegove besede niso zgolj prispodoba, ampak kažejo stvarno izkustvo pekla. Navaja stavek, ki ga je ponavljal neki čevljar iz Aleksandrije: »Vsi bodo rešeni, le jaz bom pogubljen.« Silvan to prenaša nase in pravi: »Konec je blizu, umrl bom in prebival v temni ječi pekla: tam bom samo jaz gorel, tožilo se mi bo po Gospodu in bom jokal: ›Kje si, moj Gospod, ki te pozna moja duša?‹«⁵ Silvan naroča, naj ne obupujemo. Izogibati se moramo dvema mislima: »Svet sem!« in »Ne bom se rešil!« Božja ljubezen se namreč ne da premagati. Če ni navzoča, je življenje na zemlji velika muka. Če je navzoča, pa je vse mogoče. Zaradi nepremagljive Božje ljubezni Kristusov spust v pekel ni samo izpraznitev samega sebe, ampak dejanje zmage, vstajenje. Tega vstajenja je deležen tudi katehet, ko zdrži ob včasih »nemogočih« otrocih in z »nemogočim« samim seboj.

2) Mučeništvo

V dvajsetem stoletju in tudi danes je duhovni boj za mnoge kristjane izkušnja preganjanja in mučeništva. Prejšnje stoletje je bilo za večino človeštva stoletje velikanskega trpljenja. Komunizem se je končal, ni pa se končal

4 Psevdimakarij, *Homilije (stolpec 1)*, 33,2, str. 211, v: *La lotta spirituale*, Gribaudi, str. 317.

5 Arhimandrit Sofronij, *Silvan z gore Atos*, str. 386.

uničujejo kapitalizem,⁶ ki na mnogih krajih nečloveško izrablja verski fanatizem, da izkorišča množice in preganja kristjane, je nasilen, muči in ubija. Nenehno preganjanje kristjanov ima za duhovno življenje sodobnih kristjanov globok pomen. Trpljenje in mučeništvo očiščujeta in posvečujeta. Svet je poškodovan in Bog ga tako zdravi. Zato je Kristus trpel in še trpi. Zato so in še trpijo mučenci in svetniki. Če ljubimo Kristusa, tudi mi trpimo z njim. Pri tem ne gre le za zunanje preganjanje. Mučeništvo je namreč lahko tudi notranje. Silvan pravi, da moliti za druge pomeni preliti svojo kri. Trpljenje mučencev je tudi vir veselja: skrajno trpljenje je zaveznik velike blaženosti. Mučenec umre, da bi drugi lahko živeli. Izpolnjuje Očetovo zapoved: »Nosite bremena drug drugemu in tako boste izpolnili Kristusovo zapoved« (Gal 6,2). Mučeništvo je pomemben del duhovnega boja: iz ljubezni do drugih vidno ali nevidno preliti svojo kri; ne vračati zla, ki smo ga deležni in se bojuje proti nam. Tudi pri tem ima katehet v stiku z otroki in s starši veliko priložnosti za vajo in rast v molitvi in »mučeništvu«.

3) Izpraznitev samega sebe

Tisti, ki si prizadeva za duhovni boj, se navdihuje pri ponižanem Kristusu, ki je samega sebe izpraznil (prim. Flp 2,5–11). Uči se biti bolj pozoren na telo svojega brata kakor na svoje lastno. Krščanska ljubezen nas uči, da sočloveku ne podarimo le duhovnih, ampak tudi materialne darove. Sočloveku naj podarimo celo svojo zadnjo srajco in zadnji košček kruha. Pri tem je koristno oboje: posameznikovo usmiljenje in široka socialna dejavnost. Poklicanost v izpraznitev samega sebe je Marijo vodila v mučeništvo. Tudi ona je skupaj s svojim Sinom postala pokorna do smrti. Verjetno poznate kakšnega svetnika, ki je to držo močno utelešal. Tega se katehet uči v svoji družini in ob otrocih, ki jim posreduje znanje in svoje izkustvo vere.

Prižgimo luč

Naslednji trije vidiki so svetlejši in dopolnjujejo prej omenjene stroge vidike duhovnega boja.

4) Preobrazba ali spremenjenje

Danes je modreje govoriti, da so strasti preobražene kot izkoreninjene. Cilj duhovnega boja je skrivnost spremenjenja – preobrazbe. Vendar ne

6 Za globlje razumevanje: Naomi Klein, *Doktrina šoka. Razmah uničevalnega kapitalizma*, MK 2010.

gre brez samozatajevanja. »Od dni Janeza Krstnika do zdaj si nebeško kraljestvo s silo utira pot in močni ga osvajajo« (Mt 11,12). Nedvomno gre za bistven vidik duhovnega boja. Tistim, ki oznanjajo krščanstvo brez samozatajevanja, prerok Jeremija očita: »Zlom mojega ljudstva hočejo ozdraviti na lahko, s tem da govorijo: ›Mir, mir,‹ ko vendar ni miru« (Jer 6,14). Vendar samozatajevanja ne smemo spremeniti v nekaj temnega in strogega. Če namreč naše napore, solze, znoj in prizadevanje spremljajo notranji upor, jeza, godrnjanje; če solze sprožita žalitev in bes; če prelivamo svojo kri brez vere, potem srcu to ne bo prav nič pomagalo. Če pa vse našteto živimo v duhu pokorščine, kesanja in vere, se srce očiščuje in dviga. Gre za vero v preobraženega Kristusa. Naš duhovni boj nima nobenega smisla, če ga ne razsvetljuje Kristusova luč z gore Tabor. Vsak svetnik je šel skozi neštete hudičeve napade, nerazumevanje s strani ljudi in številno trpljenje. V duhovnem boju sta spremenjenje in prenašanje križa vedno neločljiva. Zato pravi Pavel: »Kakor žalostni, pa vedno veseli« (2 Kor 6,10). Tudi v tem se katehet v odnosu do otrok zlahka prepozna in najde. Preobražen je, ko z njimi trpi.

5) Evharistija

»Evharistija ustvarja Cerkev« (Henri de Lubac). V našem življenju naj bi se to videlo ne zgolj pri bogoslužju, ampak na vseh ravneh osebnega in skupnega življenja. Naš duhovni boj mora v današnjih časih zavestno in v celoti navdihovati evharistija. Duhovni boj se navdihuje iz evharistije in je evharističen. Evharistija očiščuje srce in pamet tistih, ki so deležni Kristusovega telesa in krvi. Prenavlja njihovo voljo, očisti njihove čute in v njih poveča ljubezen. Evharistija je vir, ki navdihuje vsakršno socialno delovanje kristjanov, vsako prizadevanje v boju proti revščini, krivicam, boleznim in smrti. Evharistija potrdi verne v upanju na dokončno zmago dobrega nad zlom. Zato sta priporočljiva čim pogostejše prejemanje obhajila in redna spoved, ki sta nujen vir kakršnega koli duhovnega boja v današnjem času. Pri darovanju se Bogu izročajo vsi ljudje in vse stvari, celotno stvarstvo. Obhajilo nam naloži odgovornost tudi za okolje (ekologijo). Daje nam ljubezen ter nas uči ljubiti ljudi in vse, kar je Bog ustvaril v naše dobro in veselje. Če evharistijo obhajamo prav, celoten svet postaja za nas zakrament Božje navzočnosti.

Naš duhovni boj ni samo za nas. Nismo rešeni od sveta, ampak skupaj s svetom. Osebnostno smo odgovorni za stvarstvo, ki nam ga je Bog zaupal. Bojujemo se, da bi posvečevali in vrnili Bogu ne le nas same, ampak tudi celotno stvarstvo, v katerem živimo. Naš duhovni boj ima torej tudi ekološke posledice. Le če se bo naše srce korenito spremenilo, bomo lahko spremenili način življenja ter se odpovedali nevzdržnemu potrošništvu in proizvodnji. Pristno spreobrnjenje h Kristusu nam bo omogočilo spremeniti naše razmišljanje in delovanje. Ni še prepozno. Božji svet ima neverjetno moč, da ozdravi. V času enega rodu lahko zemlji vrnemo pravo usmeritev za prihodnost svojih otrok. Upajmo, da bo z Božjo pomočjo in blagoslovom to zmožni naš rod. Srce, v katerem prebiva Sveti Duh in ki se je naučilo ljubiti, doživlja sočutje do vsega stvarstva. Danes se zahteva od nas kozmična nežnost, srce, ki bije za vse stvarstvo, za vse človeštvo in za vse, kar obstaja. To katehet posreduje otrokom.

6) Srčni molk

»Pridobi si notranji mir in tisoči okrog tebe bodo našli odrešenje,« pravi Serafin Sarovski.⁷ Izak iz Niniv gre še naprej: »Ljubi nedejavnost mirovanja bolj kakor skrb, da bi rešil problem lakote na svetu ali da bi množico poganov spreobrnil od zmote k čaščenju resničnega Boga. Veliko pomembnejše je graditi svojo dušo kakor graditi svet.«⁸ Dokler se nismo spreobrnil k Bogu, nikogar ne bomo mogli obrniti k njemu. Ekološki vidiki našega duhovnega boja ne bodo dali trajnih sadov, če ne bodo zakoreninjeni v globokem notranjem miru in molitvi.

To nas vodi k šestemu orodju naše nevidne vojne: molku srca.⁹ Za rast v notranjem miru Filokalija priporoča preprosto Jezusovo molitev ali klicanje Jezusovega imena. Njenemu razširjanju je bila namenjena knjiga *Pripoved ruskega romarja*. To molitev danes molijo mnogi kristjani po vsem svetu in lahko se jim pridružimo tudi kateheti in katehistinje.

V duhovnem boju se povezuje vseh šest vidikov, ki se med seboj dopolnjujejo. Lahko jih povzamemo s stavkoma Serafina Sarovskega, ki naj bi ju

⁷ I. Garainoff, Serafino di Sarov, str. 57.

⁸ Isacco di Ninive, Prima collezione 4, 32; 65, 298, v: *La lotta spirituale*, 331.

⁹ Temu je posvečena Filokalija in gibanje, ki ga je sprožila. Prevedena je v vse sodobne vzhodne in zahodne jezike.

imeli vedno v mislih: »Kjer ni bolečine, ni odrešenja« in »Božji Duh napolni z veseljem vse, česar se dotakne.«¹⁰

12 Razločevanje misli

»Z vso skrbjo varuj svoje srce, kajti iz njega izvira življenje« (Prg 4,23). »Blagor čistim v srcu, ker bodo Boga gledali« (Mt 5,8). Kakor telesno skrbimo, da so oči zdrave, tako moramo skrbeti za pamet, da bosta zdrava duša in srce. Anton Puščavnik pravi, da se je v duhovnem boju najprej treba upreti grešnim mislim. Naženi od sebe vse hudobne misli in se zau-paj Bogu; on te bo pokril s svojo desnico. Ne sledi vsaki svoji misli. Hudi duhovi poznajo naše misli, ne pa naših namenov. Te pozna samo Bog. Mi jih prav tako počasi odkrivamo in prepoznavamo.

Že Evagrij in za njim mnogi so podrobneje opisali, kako poteka skušnjava v mislih: 1) najprej je sugestija, podoba, pristop skušnjave; 2) sledi stik s to sugestijo in začetek pogovora; 3) nato boj z mislijo; 4) soglasje tej misli; 5) ujetost; 6) strast. Vse stopnje je zelo dobro opisal tudi Nil Sorskiij (1433–1508).

Za boj proti hudobnim mislim je krščansko izročilo uporabljalo različne metode: znamenje križa, Jezusovo molitev, vzdržnost pri hrani, izogibanje lenobi in predolgemu spanju, branje naukov očetov, ponavljanje psalmov ali kratkih vzdihov in stavkov iz Svetega pisma, razodevanje misli duhovnemu človeku, klicanje Božje Matere. Pomagamo si tudi s prošnjami za molitev in podporo svetnikov, mislijo na smrt in poslednjo sodbo, notranjim kesanjem in solzami, distanco do skrbi, molitvijo miru, ročnim delom in s tem, da se svetopisemske stavke učimo na pamet.

Ko nas zelo mučijo hudobne misli, lahko molimo tudi takole: »Gospod, ti si močan (Ps 89,9) in ta boj je tvoj boj; bojuj se in zmagaj za nas, Gospod.« To je molitev modre ponižnosti v srcu molivca. Uspeh boja je pripisan le Bogu.

¹⁰ Prim. Archimandrita Lazarus Moore, St. Seraphim of Sarov, A Spiritual Biography, Blanco Tx 1944, str. 126.259.199. Navajano v *La lotta spirituale*, Gribaudi, str. 333.

Mnogi duhovni možje preteklosti predlagajo, da je treba vsako misel prerezati – ne glede na to, ali je dobra ali hudobna. Srce naj bo prosto vsake misli, celo tiste, ki se zdi dobra. Ko sprejmemo dobre misli, ki nimajo primesi strasti, jim takoj sledijo hudobne, ki so polne strasti. Glavna človekova dejavnost je vedno najprej notranja. Kdor se nauči dobro bojevati v notranjosti, lahko tudi navzven naredi veliko dobrega in prinese ogromno miru.

Za dosego tega miru je potreben napor. Če si zanj ne prizadevamo, tudi odrešenje ni mogoče. Ko se trudimo za ponižno srce in mirne misli, tedaj nam vse spletke hudega nič ne morejo, kajti kjer je v mislih mir, tam prebiva Bog. Dušni mir je sredstvo za odpor proti hudobnim mislim in tudi cilj sam v sebi. Cilj krščanskega življenja je namreč, da si pridobimo mir Svetega Duha. Prav ta mir je merilo za razločevanje dobre misli od slabe.¹¹

Danes nam je še posebno težko ohranjati notranji duševni mir. Boj z mislimi ja celovitejši, a zato še pomembnejši, kakor je bil včasih. Za sodobni svet je kristjanova notranja dejavnost vse bolj pomembna tako za vsakdanje življenje kot za večno odrešenje.

13 Duhovni boj za edinost med nami (v družini, Cerkvi)

Cerkvene skupnosti so sestavljene iz ljudi, ki lahko gradijo ali podirajo Božjo hišo. Skupnosti so sad zgodovine, šibkih in močnih točk kultur, včasih pa celo sad političnih interesov, ki jih nosimo v srcu. Na razumski ravni nas notranji nered pogosto moti. Vemo pa, da vsaka misel, ki nima miru ponižnosti, ni od Boga. Skozi celotno zgodovino so se v Cerkvi kazala tudi osebna nasprotja, ki niso bila nujno vezana na doktrinarna ali kanonična nasprotovanja. Shizmatiki pogosto niso dosegli notranjega miru, ki bi jim omogočil, da bi njihova duša prebivala v pravičnosti in se prav odločala. Kakor hitro v neki cerkveni skupnosti začnejo nastajati frakcije v korist interesov posameznikov ali nekaterih skupin, ta skupnost nič več ne išče Božje slave in edinosti. To dokazujejo vsi zgodovinski razkoli in delitve krščanskih Cerkva. Na to so pomembno vplivali njihovi voditelji, ki jim ni uspelo, da bi drug na drugega gledali kakor na od Boga ljubljeno skupnost.

¹¹ Dobri angel je tih in ponižen. Ko vstopi v človekovo srce, govori z njim o resnici, čistosti, poštenosti, jasnosti ... Hudi duh pa je bojevit, krut in nor. Kdor hodi po poti pozornosti, ne sme verjeti le lastnemu srcu, ampak mora dejanja svojega srca in svoje življenje preverjati z Božjim zakonom in življenjem svetnikov. Primerjaj tudi Ignacij Loyolski, *Duhovne vaje*, št. 313–336.

Zato lahko govorimo o osebnem in skupnem duhovnem boju. Proti fanatizmu, sektaštvu in zaničevanju drugega se ne bojuje le posameznik. Proti knezu tega sveta se morajo bojevati tudi cerkvene skupnosti (prim. Jn 12,31; 14,30; 16,11). Cerkev in cerkvene skupnosti so lahko največje pričevanje svetu le, če umrejo same sebi, se odpovedo svetu in njegovemu knezu (oblasti, časti in denarju). Osebni in skupni cerkveni duhovni boj sta tesno povezana. Zaton zemeljske Cerkve (njene oblasti, časti in denarja) je eden najzgovornejših dokazov, da Sveti Duh ohranja Kristusovo navzočnost med nami. Med preganjanji ali zatonom ali upadanjem Cerkve vodijo duhovni boj proti knezu tega sveta predvsem mučenci, ki so preganjani. Kdor živi kakor mučenec, je za svojo Cerkev in za svet živ očitek ter hkrati spodbuda predvsem za vse tiste, ki so se duhovnemu boju odrekli. Tisti, ki med preganjanjem žrtvujejo za Kristusa svoje življenje, utrdijo Cerkev na skali (prim. 1 Kor 10,4). Zato je skozi stoletja neuničljiva. Cerkve, ki so bile nenehno križane, lahko zapojejo velikonočni hvalospev z velikim prepričanjem. V njih se nepričakovano porajajo gibanja, ki jih prenavljajo. Kristus v Cerkvi izbere svoje pričevalce, da posreduje življenje tudi vsem drugim udom, ki so mrtvi. Novo življenje ustvari novo teologijo, ki je molitev.

14 Boj za pravično ljubezen

Preden začnemo zares ljubiti, je potreben boj. Ljubezen sama v sebi pa ni boj, kajti ljubiti je naravno. Bog nas je namreč ustvaril po ljubezni. Obstajamo zaradi Božje ljubezni, zato da bi ljubili drug drugega in Boga. Ljubiti je naše naravno stanje. Ko ljubimo, smo to, kar v resnici smo. Doseganje ljubezni pa je boj zato, ker nismo več naravni, ampak smo postali nenaravni. Nismo več mi sami. Znova odkriti, kdo smo v resnici, je dolg in naporen duhovni boj. Razlog zanj pa ni v tem, da bi bila ljubezen nekaj, kar presega naše naravne moči. Razlog, zaradi katerega se moramo za ljubezen bojevati, je, da smo se odtujili sami od sebe. Oddaljili smo se od cilja, za katerega smo bili ustvarjeni. To lahko primerjamo z odstranitvijo rje z železa, da spet postane naravno. Ljubezen je uresničitev naše narave. Zaradi prevare, ki se skriva v naši duši, pa se je treba za ljubezen bojevati z vajo in naporom. Boj za ljubezen nam najprej pomaga odkriti to, kar v resnici smo. Ljubezni se lahko naučimo. To je spodbudno. Do ljubezni vodi pot, ki se začne z vero. Vera vodi k ljubezni po različnih stopnjah učenja in dozore-

vanja. Pot zelo dobro opiše Pavel v Rim 5,3–5: »Pa ne samo to, ampak se celo ponašamo s tiskami, saj vemo, da stiska rodi potrpljenje, potrpljenje preizkušnost, preizkušnost upanje. Upanje pa ne osramoti, ker je Božja ljubezen izlita v naša srca po Svetem Duhu, ki nam je bil dan.«

Vrstni red na tej poti pa je tak: stiska, potrpljenje, preizkušnost, upanje, ljubezen. Stiska je priložnost za upoštevanje Boga in samoobvladanje.

Duhovni boj je prehod od nezdravega samoljubja v izročnost Božji ljubezni. Samoljubje je namreč mati vseh strasti in grehov. Boj je nujen, če hočemo odpreti svoje srce, da bo sprejelo Duha ljubezni. Če se srce hoče odpreti Bogu, mora biti glede na to, kar je postalo po padcu v greh, korenito prenovljeno. Ps 51,17 pravi: »Ponižnega in skesanega srca ne zametuješ.« Človek hoče namreč samega sebe narediti za središče sveta in vir ljubezni. Ljubezen do Boga nadomesti s samoljubjem. Človek zato ni nič več sposoben povezovati vsega stvarstva in ga ohranjati, ampak ga uničuje. Bog sam v Kristusu uresniči tisto, za kar je ustvaril Adama, a je ta odpovedal. Zgodovina greha in odrešenja je povezana tudi s stvarstvom, ne le s človekovimi odločitvami in željami. Ni dovolj, da se naučimo moralno vesti, ampak moramo sprejeti tudi resnico o stvareh: oboje prihaja iz notranjega toka ljubezni, ki preobraža to, k čemur je človek poklican; razodeva, da se človekova najgloblja resničnost odpira Bogu. Zato je človek preobražen v Božje bitje. Božja ljubezen mora popolnoma prežeti vse razsežnosti našega bitja. To ljubezen lahko usvojimo po nekaterih stopnjah razvoja. Na tej poti sami sebe počasi popolnoma preobrazimo in postajamo po Božji podobi to, kar smo po naravi in kar bi v resnici morali biti: sposobni strastne ljubezni do Boga in pogumne ljubezni do ljudi.

Naše razumevanje Boga in s tem Ljubezni se začne v molitvi. Jezus je prišel, da nas nauči moliti, kajti molitev je naravno stanje razumnega bitja v sožitju z Bogom. Jezus nam torej ni zapustil niti moralnega kodeksa niti neke veroizpovedi (ki smo jo sestavili pozneje). Pustil nam je molitev očenaš.

15 Zaključek

Jezus je rekel: »Prizadevajte si (= bojujte se), da vstopite skozi ozka vrata« (Lk 13,24). Zgled njegovega duhovnega boja je dogajanje na Getseman-skem vrtu, kjer je sprejel odločilno agonijo – boj (Lk 22,44). Postavljen je bil pred dve izbiri: ali ostane zvest Očetu tudi za ceno nasilne in sramotne smrti ali pa se napoti po poti, ki mu jo je prišepetaval hudič. Ostal je zvest Očetu in njegovi volji, ki je najboljša za vsakega in za vse. Sprejel je, da so ga aretirali, ter se pri tem ni odrekel svoji krotkosti in ljubezni, iz katerih je živel vse svoje življenje. Enako je storil na križu, ko je poslušal, kako ljudje kričijo podobne besede, ki mu jih je prišepetaval satan v puščavi. »Druge je rešil, naj reši sebe, če je on Božji Mesija in Izvoljenec.« Govorili so: »Če si judovski kralj, reši samega sebe.« Eden od hudodelcev, ki sta visela na križu, ga je preklinjal in mu govoril: »Ali nisi ti Mesija? Reši sebe in naju!« (Lk 23,35, 37, 39.)

A Jezus ni hotel rešiti svojega življenja. Nasprotno. Odločil se je, da bo zvesto izpolnil Božjo voljo. Do smrti je bil pokoren Bogu, ga ljubil in sodeloval z njim, služil njemu in nam. Zato je bil umorjen, mi pa smo po njem prejeli življenje. V odgovor na njegovo življenje boja proti satanovim skušnjavam in boja za nenehno sposobnost ljubezni ga je Oče obudil od mrtvih.

Vse to ima za nas odločilne posledice. Le Jezus Kristus, Vstali Gospod, ki živi v vsakem izmed nas, lahko premaga zlo v naših srcih. Duhovni boj je prostor, v katerem Kristusovo življenje zmaguje nad močmi zla, greha in smrti. Nimamo zmag, ki bi jih lahko pripisovali sami sebi: vsaka naša zmaga je le odsev Kristusove velikonočne zmage. On zna sotrpjeti, deliti naše slabosti. Skušán je bil v vsem kakor mi, a ni grešil (prim. Heb 4,15). Zdaj pa je večno živ in prosi – moli za nas (prim. Heb 7,25).

S psalmistovimi besedami lahko kličemo h Kristusu: »Pravdaj se za mojo pravdo« (Ps 43,1), »brani mojo pravico in me odreši« (Ps 119,154). V mojem boju se ti bojuj zame. Skupaj z njim in v njem se lahko sredi napora duhovnega boja zahvaljujemo Bogu in mu pojemo: »Slavljen bodi, Gospod, moja skala, ki uči moje roke za boj, moje prste za umetnost bitke« (Ps 144,1). V to sodelovanje ali duhovni boj s Kristusom je povabljen vsak kristjan, še posebno pa neposredni oznanjevalci: kateheti in katehistinje, duhovniki, redovniki in redovnice.

Literatura

Achimandrita Sofronio, *Silvano del Monte Atos, la vita, la dottrina, gli scritti*, Torino, Gribaudi 1978.

I. Garainoff, *Serafino di Sarov, Vita, colloquio con Motovilov, insegnamenti spirituali*, Torino, Gribaudi 1981.

Ignacij Loyolski, *Duhovne vaje*, Župnijski urad Ljubljana - Dravljje 1991.

La Filocalia, I, II, III, IV, Torino, Gribaudi 1982, 1983, 1985, 1987.

La lotta spirituale, uredili: Sabino Chiala, Lisa Cremaschi e Adalberto Marinardi, Atti del XVII Convegno ecumenico internazionale di spiritualita ortodossa, Edizioni Qiqajon, Comunita di Bose 2010.

dr. Ivan Janez Štuhec

DRUŽBENI NAUK CERKVE TER VLOGA KRISTJANA IN KATEHEZE V SODOBNI DRUŽBI

Uvod

- 1 Razvojni poudarki družbenega nauka Cerkev in njegova opredelitev**
- 2 Vloga kristjana v sodobni družbi**
- 3 Vloga kateheze v sodobni družbi**

Uvod

Cerkev na Slovenskem se je odločila, da pastoralno leto 2011/12 posveti družbenemu nauku Cerkve (DNC). Izbrano geslo leta »Pravičnost v ljubezni« želi poudariti dvoje. Najprej gre za vprašanje osrednje novozavezne zapovedi ljubezni do sebe, bližnjega in Boga, ki jo je potrebno uresničevati tudi na družbeni ravni. Pri tem je temeljno vprašanje problem pravičnosti. Papež Benedikt XVI. je ta pojmovni binom uporabil v svoji prvi okrožnici *Bog je ljubezen*, da bi pokazal na različne in hkrati dopolnjujoče se vloge dveh področij življenja, ki se na poseben način uresničujeta po duhovnih in družbenih ustanovah (po Cerkvi in državi). Vsako področje ima svojo avtonomijo. Če na duhovnem področju govorimo o katoliški Cerkvi in njeni avtonomiji, to razumemo na področju vere in morale. Če govorimo o državi, gre za področje ustvarjanja pravičnih razmer med ljudmi s pomočjo zakonodaje. Vsak vernik, naj bo po svoji nazorski pripadnosti kristjan ali kar koli drugega, je tudi in vedno pripadnik širše skupnosti, ki jo običajno poistovetimo z državo. Skrb in odgovornost za državo je stvar vseh državljanov, tudi katoličanov. Na kakšen način pa naj kristjan, katoličan uresničuje to svojo odgovornost do države, je vprašanje racionalnega razmisleka in evangelijskega navdiha. Pri tem se ne moremo izogniti vprašanju pristojnosti, ki jo imajo Cerkve kot ustanova (institucija), kristjan kot posameznik in državljan oziroma država kot institucija. V tej luči geslo letošnjega pastoralnega leta razumemo v ključu pravičnosti in pristojnosti zanj.

Družbeni nauk Cerkve je tisto področje teologije, ki se z omenjenimi vprašanji sistematično ukvarja od začetka krščanstva, kot samostojna veda pa se je – podobno kot druge teološke discipline – začel razvijati ob koncu 19. stoletja, ko je izšla prva socialna okrožnica *Rerum novarum* (1891). Kristjani in Cerkve so v zgodovini morali odgovoriti na vprašanje, kako naj se umestijo v to svetovno razmere tako, da ohranijo ustrezno eshatološko distanco in hkrati sredi tega sveta uresničujejo Božje kraljestvo. To vprašanje je aktualno tudi za slovenske in širše svetovne razmere, saj se zdi, da katoliška Cerkve še vedno ni našla ustreznega odgovora na izzive sekularne družbe. Iz tega izhaja ideja, da je potrebno za pastoralno in politično orientacijo kristjanov postaviti izhodiščni in motivacijski temelj, na podlagi katerega se lahko izpeljejo konkretne aplikacije in odločitve – tako za spremembe v pastoralnih pristopih kakor za načine in strategije delovanja v javnem, družbenem oziroma političnem življenju.

1 Razvojni poudarki družbenega nauka Cerkve in njegova opredelitev

Ali lahko po več kot sto letih razvoja postopno nastajajoče in danes samostojne teološke vede zelo natančno povemo, kaj je družbeni nauk Cerkve? Pojemovna razgibanost, značilna za to področje, že sama po sebi govori o določenih težavah. Vse se je začelo z zaostrovanjem socialnega vprašanja v industrijski dobi. Takrat sta si skočila v lase delo in kapital, ki se vse do danes nista pomirila. V tistem času je večinsko kmečko prebivalstvo počasi pričelo iskati kruh v industrijskih središčih. Tako smo priče urbanizaciji, ki danes tudi v Sloveniji predstavlja bivanjski prostor večine prebivalstva. Kasneje se je konflikt dela in kapitala spremenil v konflikt družbenih sistemov, ki sta ga simbolizirala socialistično-komunistična in liberalno-kapitalistična usmeritev. Cerkev se je čutila poklicano, da razvije vmesni sistem, tretjo pot, pot sprave med delom in kapitalom. Pri tem ni imela najbolj srečne roke, a hkrati je prav okrožnica *Rerum novarum* pomenila vrnitev Cerkve kot kompetentnega partnerja v družbeno razpravo. Razvil se je politični katolicizem, ki ima svoje globoke korenine že v Avguštinovem času, a je nato dobil strankarsko-politično obliko organiziranosti, na čelu katere so bili pogosto kleriki. Kulturni boj je postal tudi politični boj in klerikalizem pojav, zaradi katerega še danes govorimo o ločitvi duhov. Zgodovinsko gledano je ločitev duhov zarezala veliko globlje, saj ni ostala zgolj na ravni družbenopolitičnega delovanja in upravljanja z državo, temveč je postala način dojemanja sveta in posameznika v njem. V slovenskih razmerah so se duhovi radikalno ločevali v okoliščinah okupacije in umetno sprovočane revolucije. Politični katolicizem je končal v izgnanstvu ali v stotinah Hudih jam po vsej deželi. Verjetno je že samo to dejstvo dovolj velik razlog, da si v letu DNC postavimo nekaj pomembnih vprašanj, na katera pa ne moremo odgovoriti v eni razpravi.

Gre za vprašanje odnosa med odrešenjskim oznanilom in urejanjem našega tosvetnega bivanja, za vprašanje odnosa med vero in politiko, vero in oblastjo, za vprašanje odnosa med državo in Cerkvijo oziroma verskimi skupnostmi. Ne nazadnje gre danes za vprašanje umeščanja krščanstva v sekulariziran, pluralen, demokratičen in laičen prostor. Teh in drugih vprašanj se loteva DNC, ki je samo derivat večstoletnega, tisočletnega odnosa med vero in družbo. Pri tem ne moremo mimo zgodovinske refleksije in

tudi ne mimo ovrednotenja tega, kar določa naš čas in prostor, Slovenijo, v evropskem in globalnem kontekstu. Katoliška Cerkve ima na tem področju pester, dinamičen in zanimiv razvoj.

Giovanni Filoramo v svoji knjigi *La Chiesa e le sfide della modernità* glede obdobja pred II. vatikanskim koncilom ugotavlja, da so družbeni nauk Cerkve vse do petdesetih let dvajsetega stoletja razumeli kot sredstvo za krščansko ponovno osvojitev (*riconquista*) družbe. Šlo je za restavratorsko utopijo, ki se je zgledovala po idealni krščanski srednjeveški družbi. Ta ideja je dobila svoj *terminus technicus* v pojmu novo krščanstvo, utemeljenem na teoriji o naravnem zakonu in Božjem razodetju, kot ga oznanja Cerkve. Za krščanske laike je to pomenilo, da se morajo angažirati na družbenem in političnem polju, da bi pokristjanili strukture in institucije družbe, s tem pa olajšali in omogočili poslanstvo Cerkve, ki je v prinašanju Božjega odrešenja ljudem. Pri tem so uporabili deduktivni model, ki je iz naravnega zakona in razodetja hotel izpeljati »krščansko družbo« kot »tretjo pot«, alternativo drugim obstoječim ideološkim modelom.

Drugi, induktivni model se je razvil po okrožnici *Mater et magistra* (1961) Janza XXIII., ki predlaga tri pomembne korake: videti, presoati in delovati. To metodo je potrdil Pavel VI. v okrožnici *Octogesima adveniens* (1971), v kateri pričakuje, da bodo krščanske skupnosti v različnih delih sveta analizirale lastno družbeno stanje v luči evangelija, uporabile ustrezne principe za razmislek, ustvarile merila za presojo s pomočjo družbenega nauka Cerkve ter končno izoblikovale izbire in prizadevanja za družbeno preobrazbo s pomočjo Svetega Duha, v občestvu s škofi in v dialogu z drugimi krščanskimi brati in sestrami ter ljudmi dobre volje (Filoramo, 12–13).

Zadnja dva papeža sta temu vprašanju namenila kar veliko pozornosti. Janez Pavel II. v okrožnici *Sollicitudo rei socialis* pravi: »Socialni nauk Cerkve ni neka »tretja pot« med tako imenovanim liberalnim kapitalizmom in marksističnim kolektivizmom in tudi ne alternativa drugim, manj radikalnim rešitvam; je izvirni nauk z lastnim značajem. Tudi ni ideologija, temveč pozorna formulacija dosežkov, pridobljenih na osnovi razmišljanja o zapletenih stvarnostih človekovega bivanja v družbi in v mednarodnem okviru, razmišljanja v luči vere in cerkvenega izročila. Njegov glavni namen je razložiti in pojasniti te stvarnosti, ko ugotavlja, ali so v skladu ali

v nasprotju s smernicami evangeljskega nauka o človeku ter njegovem zemeljskem in onostranskem poklicu. Zato tega nauka ne prištevamo k ideologiji, temveč k teologiji, in sicer k moralni teologiji» (SRS, 41; prevedel I. J. Š). Osrednji poudarek Janeza Pavla II. je v obrambi transcendentalne razsežnosti človekove osebe.

Benedikt XVI. pa v svoji okrožnici *Bog je ljubezen* DNC opredeli tako: »Družbeni nauk Cerkve noče Cerkvi zagotoviti oblasti nad državo, tudi noče vsiljevati pogledov in načinov razmišljanja, ki spadajo k veri, tistim, ki nimajo iste vere. Družbeni nauk Cerkve želi preprosto prispevati k očiščenju razuma in pomagati, da moremo to, kar je pravilno, tu in sedaj spoznati in nato tudi uresničiti« (BL, 28,a).

Družbeni nauk Cerkve izhaja iz razuma in naravnega prava, to je iz tega, kar je v skladu s splošno človeško naravo. Obenem se zaveda, da ni naloga Cerkve, da ta nauk sama politično uveljavi. Želi služiti oblikovanju vesti na področju politike in prispevati k temu, da raste spoznanje za prave zahteve pravičnosti in hkrati pripravljenost delovati v skladu z njimi tudi, če to nasprotuje obstoječim osebnim interesom. To pa pomeni: »graditev pravične družbene in državne ureditve, po kateri vsakemu pripada svoje; je osnovna naloga, ki si jo mora zastaviti vsaka generacija znova« (BL, 28).

V obeh navedkih najprej vidimo, da gre za opredelitev v nikalnem smislu, ki nam pove, kaj vse DNC ni: ni tretja pot, ni ideologija, ni alternativa kateremu koli družbenemu sistemu in tudi ni poizkus, kako prevzeti oblast v državi ali vsiliti svoje družbene koncepte drugače mislečim ljudem.

Kaj torej je DNC? Racionalna refleksija družbene situacije v luči vere in cerkvenega izročila, ki naj kristjane motivira za prizadevanje na polju pravičnosti in miru. To pa je mogoče s strani Cerkve tako, da z vzgojo in izobraževanjem oblikuje vest in kulturo posameznikov, ki naj po lastni presoji vstopajo v prizadevanje za večjo družbeno pravičnost. *Doktrinalno navodilo o nekaterih vprašanjih, ki zadevajo udejstvovanje in vedenje katoličanov v političnem življenju* Kongregacije za verski nauk iz leta 2002, ki se pri tem sklicuje na *Apostolsko spodbudo o krščanskih laikih* iz leta 1989, pravi, da je posledica nauka II. vatikanskega koncila, da se »krščanski laiki dejansko ne

morejo odreči udeležbi v politiki, torej mnogovrstnim oblikam gospodarskega, družbenega, pravnega, administrativnega in kulturnega delovanja, namenjenega organskemu in institucionaliziranemu doseganju skupnega dobrega, kar vključuje uveljavljanje in obrambo dobrin, kot so javni red in mir, svoboda in enakost, spoštovanje človekovega življenja in okolja, pravičnost, solidarnost itd.

Politična svoboda ni in ne more biti utemeljena na relativistični ideji, da so vsa pojmovanja o človekovem dobrem enako resnična in enako vredna, ampak je utemeljena na dejstvu, da politične dejavnosti od primera do primera merijo v zelo konkretno uresničitev resničnega človeškega in družbenega dobrega v dobro opredeljenem zgodovinskem, zemljepisnem, ekonomskem, tehnološkem in kulturnem zgodovinskem okolju [...] ter da so moralno sprejemljiva« (Doktrinalno navodilo, 3).

DNC je torej etični in moralni vidik odrešitjske zgodovine, ki služi za motivacijo pri presojanju (gledanju) družbenih razmer, pri iskanju rešitev in pri družbenem delovanju ali akciji (Kompendij, 72–86).

S krščanskega zornega kota so se tako v stoletjih izoblikovali trije različni pogledi na razmerje med vero in oblastjo, vero in politiko:

1. Neodvisna drža, za katero se zdi, da je bila tudi Jezusova drža. Ta neodvisnost ne pomeni, da se kristjan ne sme ali noče udeleževati političnega življenja ali da ga ignorira, kot je to mogoče zaslediti pri Pavlu. Gre preprosto za poudarek, da se versko-misijonsko poslanstvo krščanstva in njegov univerzalen značaj ne smeta pomešati z individualno odgovornostjo posameznika do državne oblasti. Krščanstvo je v tem okviru sol zemlje in luč sveta.
2. Drugo držo simbolizira zavračanje sveta z namenom, da se ohrani čistost vere. Ta izkušnja, ki je zgodovinsko preverjena v prvih stoletjih krščanstva, v času preganjanja, posebej v monastični tradiciji, je postala stalna oblika idealnega življenja, včasih podprta tudi z negativno moralnostjo in svetobežnostjo, kar je pomenilo tudi beg pred realnostjo. To je navdihovalo tudi nekatere fundamentalizme, ki oznanjajo popolnost, ki se je na tem svetu ne da doseči. *Fuga mundi*. Svet mora postati sol.

3. Tretjo držo predstavlja krščanska ideologija, ki politično tehnologijo uporabi in prilagodi za doseganje verskih ciljev, ki jih vsiljuje družbi. Gre za prepričanje, da je mogoče politična sredstva oblasti uporabiti za lastne namene, za vzpostavljanje Božjega kraljestva na tem svetu – vera, ki manipulira s politiko za lastno korist. Prav ta drža je v veliki meri vplivala in zaznamovala zahodno krščanstvo. Sol se je razsolila oziroma spridila.

2 Vloga kristjana v sodobni družbi

Kristjan je na področju zemeljskih stvarnosti, med katere uvrščamo tudi politiko, avtonomen. Posledica tega stališča iz časa zadnjega koncila je, da se danes kristjani politično opredeljujejo samostojno in se ne ravna po kakršnih koli konkretnih navodilih klera ali cerkvenega učiteljstva. Seveda pa se ob tem zastavlja vprašanje, po katerih merilih kristjan izbira svojo politično skupino oziroma ali se v prepričanju, da v politiki ne more ostati zvest svojemu krščanskemu prepričanju, raje zateka v apolitično držo. Tako je med kristjani tudi veliko politične abstinence. Če je kristjan na področju zemeljskih stvarnosti avtonomen, seveda ta avtonomija ne more pomeniti samovolje in odsotnosti slehernega etičnega merila za presojanje na polju političnega. Kristjan naj bi bil kristjan tudi, ko je politično aktiven.

Prva stvar, ki je kristjan ne sme prezreti, je vprašanje njegovega pogleda na človeka oziroma vprašanje krščanske antropologije. Njen bistveni element je, da je absoluten samo Bog in ne človek, s tem pa tudi nobena človekova dejavnost. To seveda lahko zveni demotivacijsko, še posebej na področju političnega boja, kjer se je treba kdaj zelo zagreto boriti za oblast. Oblast je potrebna, je nujna, ker je družba brez nje na poti v anarhijo in razpad. Vendar je oblast oziroma upravljanje z njo za kristjana nekaj relativnega. Prednost tega je, da kristjan oblasti nikoli ne bo vzel preveč zares. Imeti oblast ali biti na oblasti je prehodnega značaja. Kdor oblast vidi tako, ima do nje zdravo distanco. Kdor oblast vidi kot nekaj absolutnega, jo je pripravljen bistveno prej zlorabiti.

Drugo merilo za kristjana v politiki bi moral biti človek s svojim dostojanstvom, s svojo bogopodobnostjo. Ko se kristjan odloča politično, si mora odgovoriti na vprašanje, kako v določeni politični skupini gledajo na člo-

veka. Ga razumejo kot telesno, duhovno in duševno bitje? Imajo v svojem programu nakazano celostno obravnavanje človeka? Upoštevajo, da človek v svoji večdimenzionalnosti živi na vseh ravneh, javni in zasebni? Danes bi govorili o holističnem pristopu k človeku. Če tega ni, potem so tudi politične odločitve enostranske. Pojavi se nevarnost, da družbo usmerjajo v popolnoma napačno smer. Janez Pavel II. je ob padcu komunizma v okrožnici *Ob stoletnici* ugotavljal, da je komunizem propadel zaradi napačne podobe o človeku. Človeka je skrčil na materialno dimenzijo in ga tako spremenil v sredstvo. To se ni moglo dobro končati. Tako kot se ne more dobro končati kapitalizem, ki ga zanimata le kapital in denar ter kako ga zapraviti.

Tretje merilo za kristjana v politiki je konkretna politična izpeljava ljubezni do bližnjega. Drugače povedano: skrb za skupno dobro ali za splošno blaginjo. Gre za preraščanje in omejevanje družbenega egoizma. Naloga politike je, da s pomočjo zakonodaje skrbi za pravičnost, ki je prva hči ljubezni. Brez temeljne pravičnosti ni ljubezni. To na najbolj abstraktni ravni pomeni, da kristjan lahko zagovarja tržno gospodarstvo s socialnim in ekološkim korektivom, pri čemer izhaja iz predpostavke, da je temelj in cilj sleherne družbene dejavnosti vedno in samo človek v svoji celovitosti.

Pri skrbi za skupno blaginjo pa je treba imeti še posebej pred očmi socialno najšibkejši del prebivalstva, tisti del, ki tudi sicer po svoji družbeni vlogi nima drugih vzvodov vpliva na družbo kot tistega, ki se iz altruizma in prostovoljstva odloči, da bo njihov glas. To so kristjani počeli skozi vso zgodovino in to delajo tudi danes. Največ socialnih pobud se je tudi v Sloveniji pričelo na pobudo altruističnih kristjanov. Pomislimo na J. E. Kreka, na redovne skupnosti. V času komunizma, ko je bila karitativna dejavnost Cerkve prepovedana, so se z bolniki in invalidi ukvarjali pri reviji Ognjišče, Prijateljstvu bolnikov in invalidov v okviru skupnosti lazaristov in sester usmiljenk. Slovenskim misijonarjem po svetu so bile namenjene številne oblike pomoči, ki so največkrat potekale na medosebni ravni.

Po družbenih spremembah se je ta altruistična, karitativna dejavnost razcvetela in pomnožila na zelo različnih področjih: od skrbi za brezdomce in narkomane do drugih skupin ... Naloga politike je, da vsem takšnim

oblikam delovanja omogoči pravno podlago in finančne olajšave, ki jih državljani smejo svobodno usmerjati v dobrodelne namene. Hkrati pa mora politika skrbeti, da dobrodelnost ni parkirni prostor za davčne utaje in za ustvarjanje lepe podobe pred javnostjo.

Četrto merilo za kristjana je načelo subsidiarnosti ali vzajemnosti, ki je prav tako povezano z državljanovo soudeležbo v družbenem življenju. Demokratska in pluralna družba se gradi od spodaj navzgor in ne obratno. Preprosto rečeno: več državljana, več lokalne samouprave, več regijske samostojnosti, manj države, manj kontinentalnih in svetovnih organizacij, ki odločajo o konkretnostih našega življenja.

Danes je človeštvo v globalnem smislu že vzpostavilo stopnjevito organizacijskih pristojnosti, ki jim lahko sledimo od krajevne skupnosti do OZN. Vse bolj so razdeljene tudi pristojnosti in vse bolj nam postaja jasno, kako smo globalno soodvisni. Naloga politike v prihodnje bo, da bo znala te pristojnosti porazdeliti v skladu z realnim življenjem in da bo skrbela za ravnotežje med globalnim in lokalnim področjem. To je in bo eden od največjih izzivov za svetovno skupnost v naslednjih desetletjih.

Zadnja finančna kriza je pokazala, kako pomembno je, da se finančne tokove nadzira v globalnem okviru, sicer lahko otoki, finančne oaze povzročajo velike težave. Kristjan kot član globalne katoliške skupnosti ima pri tem velike prednosti in možnosti. V domačem okolju pa je glavna naloga kristjana, da pomaga graditi državljansko samozavest, da se zaveda participativne vloge v družbi in da podpira tiste politične odločitve, ki gredo v smeri »več državljana, manj države«.

Peto merilo za kristjana v sodobni družbi je skrb za profesionalnost na področju, ki ga pokriva. Brez tega je vsaka moralnost in etičnost prazna fraza ali celo kamen spotike. Ljudje se radi skrijemo za etičnostjo ali za nazorsko pripadnostjo, ko nam zaškriplje na področju strokovnosti. Kdor ni zaščiten s korektnim in strokovnim delom ter se sklicuje na svojo krščansko pripadnost, ki jo predstavlja kot alibi pred obtožbami, ne bo imel nikoli ustrezne etične moči za uveljavljanje svojih stališč. Najprej strokovnost in profesionalnost, potem etičnost. Samo po tej poti si lahko zgradimo nesporen ugled in avtoriteto.

Šesto merilo za kristjana v političnem odločanju mora biti povezano z vprašanjem, kakšno mesto naj ima vera, z njo pa cerkve in verske skupnosti, v družbenem življenju. Pri tem je treba jasno razumeti in razmejiti pristojnosti, ki izhajajo iz svobode veroizpovedi ter iz načela ločitve Cerkve in države. Prvo načelo nam zagotavlja, da smemo in moramo biti kot verniki dovolj samozavestni, da uveljavljamo svobodo veroizpovedi v javnem življenju, tudi v šoli, službi in še toliko bolj v ustanovah, kjer je gibanje omejeno (bolnišnice, vojašnice, zapori in podobno).

Načelo ločitve Cerkve in države nam narekuje, da znamo razmejiti področje vere in področje sekularne države. To razmejevanje je postalo zelo subtilno in natančno razdelano. Predvsem je pomembno, da ne dopustimo, da si kdor koli v imenu sekularne države dovoli ideološko olastniti državo in njene institucije. Država in njene institucije so za vse in od vseh. Prav nad tem je treba budno bdeti in storiti vse, da ne pride do enostranskega prevzema države. Tudi sekularizem in laicizem imata v državi samo toliko pravic kot katolicizem. V nasprotnem primeru prihaja do ideologizacije države, s tem pa do njene privatizacije s strani določenih elit. Takšna država ni več ne pluralna ne demokratična, za nas kristjane pa je posledično tudi nesprejemljiva. Prilaščanje države v opisanem smislu poznamo iz polpretekle in iz novejše zgodovine, zato smo kristjani v politiki tudi moteč dejavnik, saj to preprečujemo in takemu političnemu delovanju nasprotujemo. Svoboda vere ne pomeni prizadevanja za konfesionalno državo po poti človekovih pravic, hkrati pa tudi ne ustvarjanja prostora za državo, ki uvaja sekularizacijo kot svojo državno ideologijo v javno življenje.

Sedmo merilo za kristjana v političnem življenju je vprašanje položaja in spodbujanja civilne družbe; skrb za to, da je med političnimi strankami in civilno družbo prava razdalja in konstruktivno sodelovanje. Živa civilna družba je izraz državljanskega poguma in državljanske ustvarjalnosti. Vsrkavanje civilne družbe v strankarsko politično življenje je posledica ideologizacije družbe. Po drugi strani pa je vključevanje pobud civilne družbe v politično življenje naloga strank, ki so po naravi stvari posrednik med državo in družbo. Živa civilna družba je tudi generator političnih talentov in kadrov, ki jih država potrebuje za upravljanje svoje funkcije. Veliko bolj zdravo in politično manj usmerjeno je, če strankarski kadri prihajajo iz

civilne družbe in ne iz karieristično naravnanih strankarskih podmladkov. Takšni kadri bodo vrednostno bolj občutljivi kot tisti, ki si želijo predvsem napredovati na strankarski karierni lestvici.

V sedanjih družbenih razmerah vsi politični analitiki – ne glede na ideološki predznak – govorijo o krizi v družbi, ki ni samo gospodarska, ampak globoko moralna. Hkrati so tudi tiste institucije, ki naj bi posebej skrbele za moralo v svojih vrstah, izgubile verodostojnost. Med njimi je tudi katoliška Cerkev. Razlika med katoliško Cerkvijo in drugimi institucijami v družbi pa je, da imamo kristjani nepokvarjen vir, izhodišče, to je Jezusa Kristusa in njegov evangelij. Kristjani imamo prostor, kamor se lahko vrnemo, imamo možnost, da se ob nekom očistimo in z novo prepričljivostjo postanemo sol sredi tega sveta. In ko je kriza v družbi na višku, smo poklicani, da nanjo odgovorimo z lastno verodostojnostjo.

3 Vloga kateheze v sodobni družbi

V zadnjem delu želim spomniti na stališča Plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem (PZSC), za katera menim, da so še vedno aktualna in niti približno uresničena. PZCS je v veliki meri upošteval ter sprejel stališča in predloge Slovenskega katehetskega sveta. Predlogi, ki jih je prejelo takratno »tajništvo sinode« so bili zelo usklajeni s tremi temeljnimi odločitvami, ki jih je potrebno upoštevati pri novi evangelizaciji: odločitvijo za človeka, za občestvo in za dialog (člen 349).

Najprej se moramo vsi zavedati, kako se je spremenila miselnost ljudi, kar je potrebno z vso resnostjo proučevati in upoštevati. S tem svetom ter še posebej s svetom mladih in otrok je potrebno biti v neprestanem dialogu. Po mladih smo tudi v dialogu z njihovimi starši. Tako nam otroci in mladi narekujejo vstopno mesto za posredovanje evangeljskega oznanila. Končni cilj je in ostaja, da mladega človeka po Božji besedi in zakramentih pomagamo pripeljati do osebnega odnosa z Bogom, z učlovečenim Bogom Jezusom Kristusom. Posledica tega naj bi bilo življenje iz vere, iz evangelija.

Da bi lahko dosegali takšen cilj, moramo graditi na občestvenosti in ne zgolj na disciplini ali disciplinskih ukrepih, ne na obveznosti, ampak na

pripadnosti. Najprej je potrebno pridobiti starše, kar je gotovo najtrši oreh; kako to doseči, je največje vprašanje. Vsekakor pa si starši želijo, da so njihovi otroci v času, ko so sami zaposleni, na varnem. To je ena od velikih možnosti, še posebej v počitniškem in prostem času, ko so otroci in mladostniki prepuščeni sami sebi. Vedno več oratorijev in podobnih ponudb je možna pot do staršev, ki so se za svoje otroke vendarle pripravljani žrtvovati.

Naslednji pomemben vidik, ki izhaja iz občestvenosti in dialoga, pa zahteva, da se zavemo svoje omejenosti in upoštevamo, da nujno potrebujemo sodelavce. Skrbeti moramo torej za pridobivanje različnih sodelavcev, predvsem prostovoljcev, ki so pripravljani sodelovati kot animatorji. Še več, otrokom in mladini je potrebno v skladu z njihovo starostno stopnjo zauhati, da vodijo in animirajo mlajše od sebe. To je vzgoja za odgovornost, ki jo tako »krvavo« potrebujemo.

Vse to nas nujno pripelje do uresničevanja prve temeljne odločitve: odločitve za človeka. Po eni strani za odraslega, po drugi strani za otroka. V obeh primerih z enim samim ciljem: posredovati Kristusovo odrešitjsko oznanilo, da bi to postalo vodilo in merilo za življenje vsakega človeka, ki se je enkrat odločil in se nato vsak dan znova odloča za Kristusa.

349. člen Sklepnega dokumenta zato govori o naslednjih premikih v katehezi:

Od kateheze, ki predpostavlja večinsko krščansko prakso, h katehezi, ki upošteva nekrščansko okolje.

Od kateheze otrok h katehezi odraslih, posebej k družinski katehezi.

Od kateheze poučevanja o veri h katehezi uvajanja v vero.

Od presojanja zrelosti za prejem posameznega zakramenta na podlagi otrokove starosti k presojanju zrelosti na podlagi zrelosti v veri.

Od veroučenca kot posameznika k veroučencu v njegovem verskem (župnijskem, občestvenem), posebej družinskem in socialnem okviru.

Od kateheze, ki predpostavlja, da so veroučenci že deležni prve evangelizacije, h katehezi, ki postavlja tudi antropološke temelje verovanja.

Od kateheze učenja, spominjanja in utrjevanja znanja h katehezi, ki išče od-

govore na življenjska vprašanja v luči vere.

Od posredovanja veroučnih vsebin na način, ki nagovarja razum in spomin, h katehezi, ki nagovarja celotnega človeka in uvaja posameznika in skupino v življenje po veri.

Od katehiziranja tistih, ki pridejo »sami«, k takšni katehezi, ki se vključuje v sestav oznanjevanja preko medijev, v javnih ustanovah, šolah.

Od kateheze za življenje znotraj župnije oziroma občestva h katehezi, ki usposablja za odgovornost in skrb za oddaljene, neverujoče in javno življenje (misijonska razsežnost kateheze).

Od priložnostnega katehumenata k načrtni ponudbi katehumenata za odrasle, mladino in otroke.

Od pojmovanja, da je dolžnost evangelizacije in kateheze predvsem stvar duhovnikov in redovnikov ter redovnic, h katehezi, katere nosilec je Božje ljudstvo in ki usposablja in povezuje za misijonsko poslanstvo vseh krščenih.

Od kateheze, ki zajema čas aktivnega šolskega leta, h katehezi, ki vključuje raznovrstne organizirane počitniške programe.

Od zgolj klasičnih oblik kateheze k uporabi sodobnih komunikacijskih sredstev (internet).

Od kateheze podajanja verskega znanja h katehezi sinteze oznanjevanja, bogoslužja in karitativne dejavnosti.

Ti in še drugi poudarki narekujejo Cerkvi na Slovenskem, da se čim prej modro odloči za tiste katehetsko-pastoralne prednostne naloge, ob katerih bo upoštevala te prehode po načelu postopnosti. Katehetske izbire na podlagi teh spoznanj se morajo pokazati v ustreznem katehetskem načrtovanju, ki upošteva znamenja časov ter osebni in duhovni razvoj posameznika in skupnosti. Če lahko govorimo o prvih poudarkih nastajajočega novega pastoralnega načrta Cerkve na Slovenskem, lahko rečemo, da bodo usmeritve zelo podobne zgoraj navedenim.

dr. Andrej Marko Poznič

DRUŽBENI NAUK CERKVE V KATOLIŠKEM VZGOJNEM DREVESU

1 Katoliško vzgojno drevo

2 Družbeni nauk Cerkve

3 Posredovanje DNC

4 Različne vzgojne poti za delo v javnosti

5 Kristjan v sodobni družbi

6 Moje soočanje s sodobno slovensko družbo

V središče letošnjega pastoralnega leta so slovenski škofje z geslom »Pravičnost v ljubezni« postavili družbeni nauk Cerkve (DNC). Vse leto govorimo in pridigamo o izbranem geslu, se zbiramo ob njem ter razglabljamo o pomenu in različnih vidikih predlaganega vodila. Geslo naj bi povzelo našo držo do družbenih problemov, ki neposredno zadevajo pravičnost – krepost, ki ureja odnose med ljudmi ne le na osebni, temveč tudi na družbeni ravni. Pravičnosti pa ne smemo razumeti kot »svoje pravice«, kot nečesa, kar je naravnano na nas in na zadovoljitev naših potreb, temveč kot tisto, kar »drugemu daje, kar mu pripada«. S tem se izognemo sebičnosti, ki tolikokrat zaznamuje naše delovanje, pa tudi konfliktu »pravic«, ki se pojavi takrat, ko vsak skrbi le za svoje pravice oziroma privilegije. Pravičnost je osebna krepost, nanaša se na osebo. Družbena pravica pa se nanaša na red, ki velja v družbi, in je ideal, ki ga moramo doseči s svojim delovanjem.

Namen letošnjega pastoralnega leta je škof msgr. Glavan opisal v uvodu v *Našo pastoralo*: »V vseh vernikih, zlasti v najbolj angažiranih župnijskih sodelavcih, želi [pastoralno leto] prebuditi večje zanimanje za družbena vprašanja in za družbeni nauk Cerkve na vseh področjih življenja: družine, človekovih pravic, človeškega dela, gospodarstva, celo politike in varovanja okolja.«¹ Po škofovem mnenju naj bi se torej letos posvetili domala vsemu, kar danes človeka tare. Vendar kako moremo to storiti kot skupnost in posamezniki, če je naš start v »zakristiji«, pri čemer mislim na miselnost, ki se je v katoliškem občestvu udomačila po dolgi desetletjih segregacije in diskriminacije? Letošnje leto torej moremo in moramo razumeti kot spodbudo škofov občestvu vernikov, da v vseh pogledih zapustimo »zakristije« in se s pogumom, ponosom in svobodo lotimo aktualnih družbenih vprašanj. Letošnje leto je čas, ko se v Cerkvi pogovarjamo in razmišljamo o politiki. Pastoralno leto DNC bo uspešno, če bo vodilo h konkretnemu programu vzgoje katoličanov za javno delo.

Pred dvema desetletjema, ko smo se osamosvajali in borili za demokracijo, smo bili kristjani pred podobno izbiro kot sedaj: vstopiti v politiko ali ne. Takrat sta nastali dve stranki z močnim krščanskim pečatom: SKD in SLS, ki sta bili nosilki Demosa, saj sta prispevali največji delež glasov in posledično tudi poslancev. Na vrhu, pri voditeljih pa nista imeli podobne teže,

¹ ANDREJ GLAVAN, *Uvodna beseda*, v: »Naše poslanstvo 45, Pravičnost v ljubezni. Smernice za ŽPS v pastoralnem letu socialne pravičnosti«, Družina, Ljubljana 2011, str. 5.

saj so se kmalu spridili in prelevili v »ustavljavce desnice«. To je konkretno pomenilo: »Ustavite katoličane,« čeprav pri nas prave desnice niti danes ne premoremo in tudi tedaj ni bilo mogoče česar koli ustavljati. Toda strah ima velike oči! Takrat smo spoznali, da nasprotniki krščanstva niso le med kontinuitetniki, temveč tudi med pomladniki, kar moramo upoštevati še danes – prav tako kot dejstvo, da naravnih zaveznikov v politiki pravzaprav ni.

Danes sta obe pravi demokrščansko-ljudski stranki na spodnjem robu parlamentarne prisotnosti, kajti namesto demokrščanskih strank močno prevladuje socialna demokracija (SDS in SD sta desna in leva socialdemokratska stranka, a v resnici spadata skupaj), ki pa ni tuja krščanski miselnosti, zato načeloma ni ovir, da katoličan ne bi mogel biti aktivno prisoten v njej. To moramo upoštevati, da ne bi kdo pomislil – kar se vse prepogosto dogaja –, da katoličan sme in more biti politik samo v NSi. Prav izkušnja prve vrnitve kristjanov v politiko po revoluciji in njihov polom nas morata nagovoriti, da ne bomo še enkrat ponavljali istih napak (pomen refleksije!). Škofje namreč laike prav v letošnjem pastoralnem letu ponovno pošiljajo tja, kamor spadajo: v svet! »Vrnitev v družbo« pred dvajsetimi leti je bila le vrnitev v politično življenje. V kulturnem, sindikalnem, gospodarskem in medijskem prostoru pa nas tedaj ni bilo in nas tudi danes kot skupnosti ni. Katoličani so pred dvema desetletjema vstopili in še danes vstopajo v javno življenje večinoma posamič, marsikdaj brez pravih svetovnonazorskih temeljev in predvsem brez dolgoletne priprave, ki jo politično življenje v najširšem pomenu zahteva. Zato se soočamo z razpršenostjo katoliških javnih delavcev po skoraj celotnem spektru slovenskih strank, kjer pa so brez pravega vpliva. Nekaj katoličanov najdemo tudi med sindikalisti, a žal nimamo niti enega »krščanskega« sindikata, kar je pravzaprav svetovni problem. Prav tako nepovezani so tudi posamezniki v kulturi ali medijskem prostoru. Dejstvo je, da je vpliv katoliške skupnosti v našem prostoru v dveh desetletjih svobode in demokracije nazadoval bolj kakor prej v petih desetletjih titoizma ter je pri najmočnejših in najvplivnejših igralcih nezazelen, oviran, nekateri imajo pred njim celo neracionalen strah.

Ko govorim o »krščanskih« sindikatih, strankah ipd., uporabljam bližnjico za boljše in preprostejše razumevanje. Že pred osemdesetimi leti je v Slo-

veniji potekala razprava, ali lahko govorimo o »krščanskem socializmu«. Odgovor se je glasil: »Ne.« Prav tako danes lahko razpravljamo, ali smemo govoriti o »krščanski stranki« in »krščanskem sindikatu«. Mislim, da prav tako lahko upravičeno odgovorimo: »Ne.« S pridevnikom »krščanska« hočemo povedati, da stvarnost, o kateri govorimo, ni »socialistična« ali »liberalna« in tudi ne »konzervativna« ter da kot gibalno svojega delovanja upošteva nekatera krščanska načela. Cerkev si ne lasti pridevnika »krščanski«, temveč hoče imeti monopol nad pridevnikom »katoliški«, ker smo katoliška Cerkev; krščanstva kot takega pa ni, saj smo vsi krščeni kristjani in vsak prispeva k temu svetovnemu pojavu nekaj svojega. Mi smo torej katoliški kristjani, poznamo pa tudi pravoslavne in protestantske skupnosti.

Letošnje pastoralno leto, v katerem premišljujemo o svojem pogledu na družbo in ga presojaмо, naj bi bilo torej začetek neke spremembe v odnosu katoliške skupnosti do lastnega angažmaja v družbi. V splošni krizi učinkovitosti posredovanja vere iz generacije v generacijo je navedeno le dodatna naloga, namenjena predvsem tistim, ki so vero že ponotranjili in iz nje pridobivajo občutljivost za družbena vprašanja. Ta seveda ni monopol osebno vernih ljudi, temveč je prisotna v ljudeh nasploh, kar pomeni, da je DNC ponudba Cerkve vsem ljudem dobre volje. Če hočemo v družbi stanje spremeniti na bolje, potem moramo pogledati, kje smo (izhodišče – glej), in začrtati cilj svojega delovanja, da bomo lahko presojali, ali napredujemo ali nazadujemo, kar pa obenem že določa sredstva in pot do zastavljenih ciljev.

Namen tega predavanja je, da se soočimo z nalogo, kako posredovati DNC. Zato smo dolžni pogledati, kakšna je katoliška vzgojna struktura, kaj je DNC, spoznati njegove posebnosti, ga umestiti v svoje vzgojno delo, na koncu pa poskusiti začrtati nekaj smeri delovanja, da bomo posredovanje DNC spremenili v stalnico vzgojnih prizadevanj.

1 Katoliško vzgojno drevo

Prvi namen Cerkve je posredovanje vere. Cerkev je urejena hierarhična skupnost, ki jo je hotel sam Kristus. V koncilskih odlokih je opisana z mnogimi svetopisemskimi in drugimi prispodobami, ki poudarijo različne vidike njene eksistence. Sam bom skušal prikazati nekaj očitnih vzgojnih res-

ničnosti Cerkve brez teološke refleksije, saj se zdi, da za naše razmišljanje ni potrebna. Vzgojno delo Cerkve primerjam z drevesom, ker ima Cerkev silno razvejano vzgojno-izobraževalno dejavnost in je praktično ni mogoče do potankosti opisati. Idealno gledano se vsaka krščanska vzgoja začne v družini. Vendar pri vzgoji v družini ne moremo reči, kaj je krščansko in kaj ne. Družina je ali pa ni verna. Verne družine molijo, hodijo k maši in dejavno živijo svojo vero. Vse to preveva družinsko življenje kakor duh telo. Dokler je duh v telesu, telo živi, sicer umrje, vendar nihče ne more dokazati, da ima človek dušo. Vera je na nek način prisotna povsod tam, kjer se imajo v družinah radi, kjer starši vzgajajo otroke v poštenosti, pridnosti, delavnosti, seveda pa skoraj v vsaki družini najdemo tudi slabosti ali celo napake, ki jih niso sposobni odpraviti. V zdravem družinskem okolju se skupaj z drugimi krepostmi gojijo vrednote, ki jih DNC izpostavlja kot temeljne: solidarnost, subsidiarnost in skupno dobro. Če je družinska skupnost bolna, pa njeni člani spoznavajo pomembnost naštetih vrednot po poti umanjkanja. Tako vidimo, da človek že od otroštva naprej spoznava svojo družbeno razsežnost, ki je po našem krščanskem prepričanju vtkana v samo človeško bit.

Danes otroci že zelo zgodaj zapuščajo družinsko gnezdo, saj premnoge starši vozijo v jasli, varstvo in vrtec takoj po koncu porodniškega dopusta. To je druga stopnica našega katoliškega vzgojnega drevesa. Vsaka vzgojna ustanova predstavlja umetno (kulturno) okolje, v katerem ne veljajo več pristna pravila sožitja kot v družini, temveč splošen red in objektivna pravila, ki se že odmikajo od osebnega stika, značilnega za družino. V vrtcu imajo vzgojiteljice svoje ljubljenske ali pa se bojijo agresivnih in bogatih staršev, če omenim samo dva pogosta in običajna primera, ki krnita sožitje otrok v teh ustanovah. Zato so otroci tam deležni neke vrste »usmerjenega izobraževanja«, saj se mimogrede učijo, da v družbi obstaja »VIP« (veze in poznanstva), kar za druge pomeni zapostavljanje in soočanje s krivico od malih nog dalje. Po drugi strani pa se otroci v katoliških vrtcih v umetnem okolju srečujejo s pripravami na praznike, ki niti v domačem okolju niso več mogoče. Zato marsikdaj bolje doživljajo cerkvene praznike kot otroci, ki so sicer iz vernih družin, a v državnem oziroma zasebnem necerkvenem varstvu.

Prepričan sem, da se Cerkev ne bi smela bati pozitivne diskriminacije pri sprejemanju otrok v svoje vzgojne ustanove. Otroci dejansko vernih staršev bi morali imeti prednost. Za neverne ima država svoje popolnoma ateistične šole, ki ustrezajo njihovemu svetovnemu nazoru, otroke vernih staršev pa diskriminirajo. Naša šola namreč ni nevtralna, ampak v svojem temelju protikrščanska že zato, ker se odpoveduje vzgoji, kaj šele da bi namesto poganke jelke kje postavljali jaslice kot del slovenske krščanske tradicije. Vse to sicer ni samo slovenski, temveč evropski pojav. Beremo, da se pri muslimanskih urah verouka v nemških šolah učijo o našem božiču tako, da »rišejo božično drevo«, namesto da bi spoznavali vsebino praznika. Tako se ne smemo čuditi, da tekmovalci na kvizih o krščanstvu ne vedo skoraj ničesar.

Tretja stopnica našega katoliškega vzgojnega drevesa je osnovnošolski čas, ki je v Sloveniji najbolj intenzivno obdobje zaradi priprav na zakramente. V vseh župnijah imamo veroučno šolo, marsikje tudi »obveroučne« dejavnosti, kot so ministranti, pevski zbori, Slomškovo bralno priznanje, krožki in druge dejavnosti. V večjih krajih so prisotni tudi skavti, člani edine prave katoliške mladinske organizacije. Veroučna šola ima dve zelo intenzivni epohi: pripravo na prvo spoved in obhajilo ter pripravo na birmo. Vmesni razredi so bolj pasivni, saj v njih tako otroci kot starši skoraj opustijo obisk nedeljske maše, minimalno pa je tudi število roditeljskih sestankov in drugih dejavnosti. Zavedamo se namreč, da bi v nasprotnem primeru naleteli na silen odpor pri starših, ki svoje otroke prevažajo na športne treninge, v glasbeno šolo, k različnim krožkom in drugim dragim dejavnostim. Ob tem je verouk pojmovan kot »nujno zlo« celo pri tistih, ki redno hodijo k maši.

V osnovnošolskem času poznamo tudi koledovanje, adventne akcije, misijonske krožke in druge dejavnosti, s katerimi verne otroke učimo velikodušnosti in pozornosti do vseh, ki potrebujejo pomoč. Dajati je del priprave na prejem vseh treh zakramentov. Vse to pa je del vzgoje, ki povečuje občutljivost za sočloveka. To delo lepo dopolnjuje in utrjuje delo za solidarnost, ki je prisotno v javnosti nasploh.

Pred nekaj leti smo v Sloveniji dobili prvo katoliško osnovno šolo. Tako bodo nekateri otroci od vrtca do mature izvzeti vplivu ateističnega šolskega

sistema. Kdor je spremljal ovire, ki jih je državni aparat postavljaj na pot katoliškemu šolstvu, sluti, da se pravzaprav tudi država zaveda, da se je zgodil nek temeljni premik, ki spreminja podobo Slovenije.

Četrta stopnica katoliškega vzgojnega drevesa je srednješolski čas, ki je tudi naša bolečina, saj smo dejansko odrezani od srednješolskega prostora in nimamo systemskega dostopa do mladih. V preteklih dveh desetletjih smo izgubili mladinske skupine, ki so nastale v sedemdesetih. Množičnih mladinskih srečanj po župnijah ni več. Ostaja Stična mladih in nekaj podobnih prireditev, kar pa je vzgojno pravzaprav nepomembno, saj gre za enkratne dogodke, ki ne omogočajo vzgojnega procesa.

Na prvi pogled prazno srednješolsko polje pa je pravzaprav polno življenja. Množica mladinskih pevskih zborov, skavtske skupine, skupine mladih v cerkvenih gibanjih ipd. pričajo o še vedno živem, vendar drugačnem delu s srednješolci. Na srednješolskem področju se je množičnost prenesla v štiri katoliške gimnazije, ki so resnično punčica v očesu našega vzgojnega drevesa. Celotno cerkveno občestvo, škofje in vsi ostali moramo skrbno bedeti nad njimi, da se ne bi izpridile in se ne bi v njih pojavile pedofilske afere ali druge zlorabe, kot se je zgodilo med duhovščino in gotovo tudi v državnih zavodih, le da tam nihče ne išče krivcev. Zanje skrbimo tudi tako, da za zaposlene tehtno in premišljeno izberemo najboljše ljudi in s tem preprečimo splošno pomanjkanje in povprečnost naših kadrov. Vzgojna dejavnost teh ustanov je zavidljiva in le obžalujemo lahko, da vanjo »rinejo« otroci proticerkvenih ljudi, saj se s tem na nov način ponavlja že znana zgodba iz župnijskih veroučnih šol, v katerih mrgoli otrok staršev, ki ne hodijo k maši, ne verujejo in o Cerkvi ali svojem župniku ne rečejo dobre besede. Z eno roko torej podirajo, kar gradijo z drugo. Tako na svojih cerkvenih plečih vzgajamo svoje bodoče nasprotnike in najbolj zagrizene sovražnike! Katoliške gimnazije od dijakov veliko zahtevajo, a tudi veliko ponujajo. Z vidika teme, o kateri razmišljamo, omenimo njihove prostovoljne delovne tabore in socialni angažma, ki so naravno nadaljevanje že prej omenjenih osnovnošolskih socialnih aktivnosti.

Peta stopnja vzgojnega drevesa Cerkve je postsrednješolski čas, ki mladim delavcem oziroma mladim v poklicih ne ponuja ničesar. Prepuščeni so samim sebi, kar je svojevrsten paradoks, saj je naša Cerkev še danes delavsko-

-kmečka, ponudba za študente pa je prisotna v vseh večjih univerzitetnih središčih, kamor se že dolgo ne uvrščata le Ljubljana in Maribor. Glavno mesto je pri tem privilegirano, saj tam najdemo zelo raznoliko cerkveno ponudbo: gibanja, redovne skupnosti, seminarje, srečanja in celo katoliške študentske domove. Na tej stopnji bi morala biti popolnoma razvita zavest, da smo za lastno katoliško miselnost in življenje odgovorni sami in da moramo odločno stopiti na pot samovzgoje, ki je vse življenje ne smemo zapustiti. Za svojo vero je potrebno delati in zanjo tudi kaj žrtvovati.

Pri odraslih kristjanih pa se naša vzgojna bujnost konča. Zanje sem in tja pripravimo nekakšen verouk, organiziramo predavanja v župnijah, dekanijah ali pa jih povabimo k maši v Celje na stadion, kar imenujemo »katoliški shod«. Priporočamo jim branje katoliškega tiska, ostareli pa radi poslušajo radio Ognjišče. Našteli smo sicer precej ponudb, vendar nimamo prave in razvejane katoliške laiške organizacije. Vprašati se moramo tudi o družbeni učinkovitosti obstoječih organizacij, saj se nam lahko hitro zazdi, da vse preveč stvari obstaja le na papirju.

Najbolj pomembna vzgojna dejavnost Cerkve je vsekakor bogoslužje. Ko je katoliška Cerkev pod smrtnim grehom² zapovedala udeležbo pri nedeljskem bogoslužju, je stopila na pot vzgoje vernikov k vztrajnosti in življenju po veri. V nasprotju s pravoslavnimi Cerkvami, ki so krščanskost družbe prepustile pravoslavnim vladarjem, katoliška Cerkev v duhu avtonomije zemeljskih in božjih stvarnosti ohranja nalogo in odgovornost za podobo družbe, v kateri obstaja. Katoličani smo dolžni družbo oblikovati po načelih pravičnosti v skladu s krščansko antropologijo. Evharistija, ki jo v pravem duhu obhajamo, nas sama po sebi naravnava na drugega, kar je izvorna drža za vsako krščansko javno delovanje. Temeljni družbeni učinek nedelje je vsekakor nedeljski počitek, ki pa je tako v Sloveniji kot po vsem svetu v današnjem času pod posebnim uničevalnim pritiskom. Učinek nedelje na družbo je opazen že več kot tisoč let, za nas pa je istočasno tudi spodbuda, da se ne bojimo stopati v javnost, saj vera ni zasebna, temveč osebna stvar, ki se izpoveduje javno. S tem pa smo že na političnem polju.

2 KKC 2181.

2 Družbeni nauk Cerkev

Prvo srečanje katoličana z družbenim naukom Cerkev (DNC) je običajno neko predavanje, na katerem poslušalci ali udeleženci seminarja dobijo bolj ali manj zanimiv izveček najpomembnejših načel. DNC je najprej odprta, nedokončana zbirka papeških dokumentov, ki so izhajali v preteklem stoletju. Za prvo navadno štejemo okrožnico *Rerum novarum* papeža Leona XIII. iz leta 1891, lahko pa začnemo že prej, da predstavimo predzgodovino, ali pa kar v evangelijih, ki so izvir vsakega krščanskega pogleda na svet. Potem ko se je Cerkev že skoraj pol stoletja dejavno borila proti družbenim krivicam, ki sta jih naplavila industrializacija in kapitalizem, je spregovoril tudi papež. Učinek je bil veličasten. Po vsem svetu so se začeli katoličani zavzeto in odločno boriti za delavske pravice in marsikje so stopili v prve vrste dela za družbeno pravico. Pri nas je delo vodil Janez Evangelist Krek, ki je s svojimi talenti omogočil, da smo Slovenci iz svoje revščine postavili temelje naši sedanji blaginji. Zadruga so takrat odgovarjale na stisko, lakoto in revščino. Pridnost in poštenost sta bili kreposti, na katerih so gradili gospodarske odnose. Prav delo Cerkev je na Slovenskem preprečilo nastanek močnega socialističnega in komunističnega gibanja. Šele krvava revolucija v času okupacije je naš socialni razvoj zaustavila in ga spremenila v krvavo morijo, ki jo vsi poznamo. Katoličanom je revolucija vzela pravzaprav vse, predvsem pa vse voditelje na političnem, gospodarskem, kulturnem, socialnem, medijskem področju in drugod. Nismo bili le izgnani, temveč dobesedno pobiti oziroma izbrisani. Zato je čudež, da smo še tukaj in da se vračamo na vsa omenjena polja; da skupnost, ki jo je zajel tako uničujoč vihar, rojeva plemenite sadove odličnosti tudi danes. Revolucija nam je podarila množico mučencev, na katere smo upravičeno ponosni. Danes se lahko z zaupanjem zanašamo na njihovo priprošnjo. Prav zaradi njih smemo vedro in pogumno gledati v prihodnost.

Zbirko papeških okrožnic, ki jih nedvomno prištevamo k DNC, je leta 1994 izdala Celjska Mohorjeva družba v delu z naslovom *Družbeni nauk Cerkev*. Debela knjiga z več kot 600 stranmi ni ravno lahka za branje, pravzaprav gre za pusto in mestoma dolgočasno branje. Študij teh dokumentov, ki splošno govorijo predvsem o svetovnih problemih, pa smo po prepričanju učiteljstva Cerkev dolžni primerno prenesti v svoje konkretne razmere. Zato je DNC naša stalna naloga in ne le nekaj, česar se naučimo in

potem zaključimo. Zaradi značaja virov imamo marsikdaj DNC za »puščavo«, skozi katero se moramo prebiti do oaz, s katerimi se bomo napajali v svojem konkretnem slovenskem in evropskem javnem delovanju. DNC je namreč – tako kot vsa moralna teologija – mejna teološka veda, ki potrebuje podatke drugih človeških ved (sociologije, ekonomije, politike, kulture, filozofije), a sloni na nespremenljivih izhodiščih iz Svetega pisma oziroma teologije: krščanski antropologiji, solidarnosti, subsidiarnosti, skupnem dobrem itd. Zato je DNC po svoji naravi – tako kot moralna teologija – interdisciplinarna veda. Duhovnikom Cerkev naroča, da moramo poučevati laike o DNC, laikom pa naroča, naj ga v praksi uporabljajo v svojih delovnih okoljih, še najbolj v politiki in gospodarstvu. DNC mora delovati kot navdih – na nek način podobno kot je Sveti Duh navdihoval svete pisatelje ob pisanju Svetega pisma. Naloga laika je torej, da DNC vtke v strukturo družbe in jo s tem poživi, da bo družba bolj pravična, da bo živela v miru in blagostanju. Našteti cilji niso naš monopol, zato je sodelovanje z drugače mislečimi zapoved oziroma naravna posledica našega javnega delovanja.

Korpus DNC nikakor ni zaključen. Vsi glavni dokumenti, napisani do leta 1994, so zbrani v eni knjigi, danes pa prištevamo med pomembne okrožnice o DNC tudi *Evangelium vitae*, *Veritatis splendor* Janeza Pavla II., *Caritas in veritatis* idr. Benedikta XVI. Ob tem postane jasno, da smo katoličani za izostritev pogleda in boljše razumevanje problemov, s katerimi se soočamo, dolžni upoštevati zakladnico Cerkve in proučiti njeno misel. Pri tem se ne smemo bati svojega ustvarjalnega prispevka, saj ne govorimo o dogmatičnem pristopu (razglašeno dogmo smo dolžni sprejeti), temveč o odprtem pristopu, ki sloni na zdravi pameti in sodelovanju z drugimi, kar nujno zahteva tudi kompromis.

Krono »puščave« cerkvenih dokumentov o družbenem nauku predstavlja *Kompendij* (preveden leta 2007), ki ga moramo razumeti kot neke vrste uradni slovar. Slovarji so zelo praktični in uporabni, vendar niso literatura, ki bi jo brali stran za stranjo kakor roman. Za branje tako specialnih in strokovnih knjig dejansko potrebujemo zunanjo spodbudo: npr. pisanje nekega teksta za seminar, kratko vrnitev k virom in definicijam, da si razčistimo pojem, o katerem razmišljamo. Vsakemu vzgojitelju, ki hoče gojence voditi v javno delovanje, vse naštetu predstavlja nujno orodje, ki ga mora po-

znati, znati uporabljati in h kateremu se bo nenehno vračal. Šele ko vzgojitelj/učitelj sam osvoji DNC, lahko drugim pomaga pri njegovi uporabi. Dolžnost samovzgoje velja za vzgojitelja, po prepričanju Cerkve najprej za duhovnika, pa tudi za osebni študij DNC, da bomo lahko učitelji laikom.

V tej odprtosti k cerkvenemu zakladu in družbeni resničnosti iščemo odgovore na najbolj pereča vprašanja današnjega časa. Že na vprašanje: »Katero vprašanje je danes najbolj pereče?« ne moremo več odgovoriti tako enoznačno (tako se nam zdi iz naše stoletne oddaljenosti) kot v času Leona XIII. Tedaj je bilo namreč očitno, da je izkoriščanje delavcev tisto vprašanje, ki mora biti rešeno takoj. Danes se soočamo z množico vprašanj, ki so med seboj povezana, vendar med njimi težko izločimo najpomembnejše: vprašanje splava in razbijanja družin, vprašanje ekoloških katastrof, vprašanje gospodarsko-finančnega izkoriščanja, globalizacije, luksuza ...

3 Posredovanje DNC

V občestvo verujočih smo – v Sloveniji večinoma še vedno kot otroci – sprejeti s svetim krstom. Dejstvo, da krščujemo otroke, nam nalaga dolžnost, da jih tudi vzgajamo v zavedne, pokončne in predvsem osebne člene katoliške skupnosti. Namen katoliške vzgoje je torej vzgojiti katoličana po miselnosti, vedenju in prizadevanju za svetost. Starši, ki še dajejo krstiti svoje otroke, večinoma razumejo obljube, izrečene pri krstu, kot nalogo, da otroka »pošiljajo k verouku« in v tistem obdobju »hodijo k maši« (ker morajo, ker jih kontroliramo, kar pa ne velja za čas počitnic). Velikanska večina teh staršev je tudi prepričana, da so pravzaprav vzorni kristjani, četudi ob nedeljah ne hodijo k maši, ne molijo in je v njihovi miselnosti bore malo krščanskega, kaj šele katoliškega. Vendar sta naravna sočutnost in preprosta, nevzgojena osnovna človeška vera že dobra podlaga za dobrodelnost. Dobrodelnost pa je najbolj zanesljiv dokaz vere, kajti apostol Jakob je jasen, ko pravi: »Pokaži mi svoja dela in jaz ti bom iz tvojih del pokazal vero.« Zato govoriti o veri in neveri ni lahka ali hvaležna stvar. Vstop v veroučno šolo pomeni že malo bolj sistematično vzgojo v odnosu do sočloveka v stiski, za mnoge (mislim, da kar za večino otrok) pa začetek resnične verske vzgoje. Veroučna šola je najprej naravnana na evangelizacijo oziroma zakramentalizacijo otrok, posredno pa njihovih staršev in družin. Otroke

v prvih razredih učimo, kako se pravilno in lepo pokrižamo, kako v cerkvi pokleknemo, kako krščansko pozdravljamo (Hvaljen Jezus, z bogom ipd.). Učimo jih osnovnih molitev: Oče naš, Zdrava Marijo, O Gospa moja, Sveti angel ... Do obhajila skušamo otroke v veroučni šoli naučiti, kar bi morali dobiti doma na lep in nevsiljiv način. Kasneje se pogovarjamo o Jezusu in se pripravljamo na birmo. Ob tem zahtevamo, da morajo biti ob nedeljah pri maši, kar jim seveda ni všeč; otrokom predstavlja breme, ki ga morajo vse prevečkrat nositi sami.

Kje je ob vsem opisanem mesto za DNC? V veroučni šoli DNC nima svojega pravega mesta. Tam ga ne moremo posredovati iz več razlogov. Preprosto nemogoče je, da bi med katehetove naloge sodilo poučevanje vsega, kar je del katoliškega nauka. Prva naloga kateheta v osnovni šoli je, da posreduje katekizemsko snov, ki je primerna starosti in izhodiščem otrok, naloga staršev pa je, da otrokom omogočijo doživljajsko raven vere. Če te ni, potem je veroučna šola že vnaprej obsojena na neuspeh, kakor nam redno potrjujejo izkušnje iz naših župnij.

Drugi razlog, zakaj poučevanje socialnega nauka Cerkve ni prva katehetova naloga, je, da je DNC po svoji obsežnosti in zahtevnosti snov, ki mora biti posredovana odraslim kristjanom, ki so se že odločili za javno delovanje ali pa v sebi nosijo resnično nagnjenje zanj. DNC bo popolnoma neučinkovit, če ga bomo posredovali tako, kot pripravljamo ljudi na zakramente. Tedaj je namreč močan motiv prisila (ne glede na to, kako je zapakirana!), ki temelji na želji oziroma prepričanju staršev, da se zakramente »spodobi prejeti«. Pripravljeni so se podvreči zahtevam priprave na prejem zakramentov: npr. rednemu obisku maše, ki ga kontroliramo z listki, udeležbi na različnih dejavnostih, skupnih vikendih, izletih ... Zato naj jasno povem, da DNC ne sme biti snov osnovnošolskega verouka, ker pravzaprav ne spada tja! Katehet na tej stopnji lahko vzgaja k posamezni temeljni vrednoti DNC bolj zaradi sonaravnosti teh vrednot z drugimi cilji krščanske vzgoje. O solidarnosti npr. ne moremo pridigati, temveč jo moramo pokazati. Zato otroka raje usmerimo v dobrodelnost (ne le v Karitas, temveč v različne oblike dobrodelnih dejavnosti Cerkve: Vincencijevo zvezo, Bratstvo bolnikov in invalidov, dobrodelna društva v župniji in okolici), da bo tam doživel solidarnost in tudi napor vztrajanja. Posebno mesto imajo pri tem

misijonski krožki, ki opozarjajo na svetovno razsežnost Cerkve in na zahtevo, da pomagamo tudi tistim, ki so daleč stran.

Vzgoja za skupnost poteka sočasno s srečevanjem. Katehet npr. lahko poskrbi, da otroci po vsaki veroučni uri na hitro pospravijo in včasih pome-tejo veroučne prostore in hodnike. Preprosta vaja v otroke vceplja skrb za skupne stvari, kar je osnova za razumevanje skupnega dobrega v prihodnosti.

Vzgoja namreč ni nekaj, kar se predava, ampak se dogaja. Ko kot vzgojitelj/katehet/učitelj/oče/mati/starejša oseba opominjam posameznika, naj npr. pospravi copate ali zapira vrata ali pozdravi gospo itd., vzgajam. Kaj hočemo doseči z vzgojo, vemo, prav tako, zakaj je včasih potrebno »tečnariti«, če hočemo privzgojiti srčno kulturo, ki omogoča lepe medčloveške odnose. Vendar je opisano splošno načelo krščanske vzgoje in posameznikov ne pripravlja neposredno za delovanje v javnosti. Pot kristjana v javno delovanje je dolga in presenetljiva, kajti kristjani ne poznamo »profesionalnih javnih delavcev«, ki bi jih šolali na tuje stroške in jim preskrbeli varne državne službe ali službe v paradržavnih ustanovah, kjer bi jim s spretno medijsko propagando pripravili pot za uspešen začetek. Vsega naštetega preprosto nimamo in tudi ne bi bilo prav, če bi tako ravnali. Morda je tudi to razlog, da je v politiki³ le malo katoliških osebnosti, ki se dobro izkažejo.

4 Različne vzgojne poti za delo v javnosti

Cerkev želi, da bi laiki razmišljali kot katoliški kristjani in da bi njihova miselnost oblikovala njihova dela. Program katoliškega kristjana je jasno izrazil dr. Marko Kremžar v zaključnem govoru na II. katoliškem shodu Slovencev v Argentini, davnega leta 1987: »V mislih – jasnost, v načrtih – zahtevnost, v dejanjih – kakovost, v skupnosti – vzajemnost, v vsem – odgovornost, v dušah – svetost!« Nikomur našteto ni položeno v zibelko, vsak se mora do take drže prebiti s trdim delom, zavzetim študijem in neverjetno vztrajnostjo. Katoliškost torej usvajamo in pridobivamo, ni nam podarjena sama po sebi.

3 Politika: vsako javno delovanje tako v politiki kakor v gospodarstvu, sindikatih in kulturi, medijih in društvih, pa tudi v župniji in še kje.

DNC je namenjen laikom, saj predstavlja orodje, s katerim lahko v katoliškem duhu rešujejo vsakršno družbeno vprašanje. Uporabnost tega orodja Cerkve pa ni samoumevna, ampak postane očitna skupaj s študijem in naporom, da DNC postane temelj našega pogleda na svet. Javnemu delavcu ne more zadoščati, da se seznani z »instant« oblikami družbenega nauka oziroma s kratkimi razlagami, ki ji prejme na raznih dekanijskih srečanjih ali župnijskih predavanjih. Kdor resnično želi usvojiti katoliško miselnost, se mora zavestno odločiti, da se bo dokopal do nje. Takih posameznikov ni prav veliko, saj je študij cerkvenih dokumentov ali strokovne literature težek in zahteven. Posameznik pri njem potrebuje pomoč predavatelja, kasneje pa družbo enakomiselnih, torej organizacijo ali skupino, ki napredovanje v katoliški miselnosti omogoča in goji. Bistvenega pomena je prav trajnost vzgojne poti.

Prva možnost za trajno in sistematično vzgojno pot v DNC je lahko krožek na katoliških srednjih šolah. Krožek omogoča trajno srečevanje, sistematičen pregled in seznanitev s snovjo ter tudi konkretne naloge, ki jih dijaki opravljajo, da na nek način preverijo svoje znanje. Tako kot je potrebno tiste fante, ki v sebi nosijo duhovniški poklic, odkriti in jim pomagati poklic prepoznati, da se zanj svobodno odločijo, tako bi bilo potrebno poiskati tudi tiste dijake, ki kažejo nagnjenje in zanimanje za javno delo, jih zbirati, vzgajati in jim omogočiti vstop v politiko. Nekoč je delovalo Združenje katoliških študentov (ZKŠ), ki je dobro zaživel; njegovi člani so bili močno prisotni v študentski organizaciji v Ljubljani. Potem pa je »politično kri-lo« ZKŠ želelo zbrisati svojo »klerikalnost«, saj so jih imenovali celo »ta črni«. Zato so ustanovili Samostojno akademsko skupino (SAS), ki zveni veliko bolj nevtralnno. SAS se je tako premaknila v območje konzervativnega političnega bazena v nasprotju z bolj radikalno levo anarhističnimi skupinami na študentski sceni. Tako je nastal razkol v vrstah katoliških študentov, predvsem pa so se oddaljili od takratnega duhovnega asistenta na Jurčičevem trgu. Kmalu so postali le »konzervativci« in nič kaj boljši kakor njihovi tekmeči. Prav tako je nekaj let po tej ločitvi zamrl tudi preostanek ZKŠ, saj ni bilo več nekega konkretnega razloga za obstoj. Vsakoletno delo ob volitvah v študentski parlament je bilo sicer naporno, a je dajalo povod za zbiranje in iskanje sodelavcev. Delo krepi prijateljstva in napor za iste cilje ljudi zbližuje.

Če hočemo mladino vzgajati za javno delo, potem moramo znova ustanoviti katoliške vzgojne organizacije, ki se bodo praktično preverjale v političnem boju na srednjih šolah in univerzah. Vzgoja za javno delo ne more in ne sme biti »idealna«, »virtualna« oziroma brez prakse, saj je notranja napetost krščanskega javnega dela velika. Med resničnostjo skušnjav in nauki Cerkve je velik razkorak. Le moralna pokončnost določa razliko med javnimi delavci, zato je prav, da vsak, ki želi javno delati, čim prej doživi to stisko in spozna, koliko je odporen proti korupciji kot stalni spremljevalki političnega življenja. Dokler bo mlad človek vaje prisotnosti dušnega pastirja, ki mu je na nek način »prijatelj« in »vest« in ne nekdo, ki mu narekuje, kako mora voditi politiko, smo na pravi vzgojni poti, ki ima svojo vrednost.

Dobro bi bilo, da bi take srednješolske krožke sistematično zahtevali od vodstev katoliških šol, dijaških domov in jih tudi primerno podpirali s primernimi vzgojitelji – tako duhovniki kakor laiki (Bogu hvala, če jih morda kje že imajo!). Ne pozabimo, da štiri srednje šole združujejo pod svojim krovom več mladih, kakor jih lahko zberejo mnoge župnije skupaj. saj so župnijske mladinske skupine postale prava redkost. Predvsem pa je učinek katoliških srednjih šol velik, ker so mladi zbrani skupaj in neizbežno vključeni v vzgojni sistem štiri leta, vse šolsko leto, vsaj pet ur dnevno. Srečujejo se ne le z duhovniki, temveč tudi z učiteljskim zborom, ki je oziroma naj bi bil naravnani katoliško; živijo v prostoru, kjer sistem podpira krščansko miselnost in vrednote. Tudi tisti dijaki, ki se najbolj upirajo in najbolj nasprotujejo verski vzgoji, se ne morejo v celoti izogniti pozitivnemu vplivu katoliškega šolskega sistema. Tega v župnijah ne moremo ponuditi, zato je prednost katoliških šol neizpodbitna.

Drugi način posredovanja DNC je običajno na Teološki fakulteti, kjer je DNC kot predmet del učnega načrta. Prav bi bilo, da bi snov predavali tudi na drugih fakultetah ali univerzi, npr. na FDV ali v okviru socioloških študij na drugih fakultetah oziroma univerzah po Sloveniji. Na teološki fakulteti vsak študent pride v stik z DNC. Poleg tega lahko posluša tudi specialna predavanja ali seminarje, ki obravnavajo posamezna poglavja ali zanimive sodobne probleme s stališča DNC. V sklopu celotnega teološkega študija je snov zanimiva, ker je aktualna; pri predmetu študenti lahko deba-

tirajo o mnogih vprašanjih našega gospodarsko-političnega trenutka in jih presojuje skozi sito katoliških načel. Vsak duhovnik se je torej kot študent srečal z vsebino DNC. Drugo vprašanje je, če je to dovolj, da postane učitelj laikom, s katerimi se srečuje. Naloge duhovnikov kot učiteljev so tako razsežne, da nekaj malega vemo o vsem, dobro pa marsikdaj ne poznamo ničesar. Priznam, da nam pri večini opravil naše znanje povsem zadošča, mislim pa, da smo marsikdaj veseli, da naši verniki ne silijo v globino, kar bi pravzaprav razkrilo naše neznanje.

Tretji način posredovanja DNC je nedavno ustanovljena Socialna akademija (SaK), ki deluje na principu seminarских srečanj zaključene skupine ljudi v roku enega leta. Zahteven in ambiciozen program obsega spoznavanje prava, zgodovine, DNC, nastopanja ipd. SaK je namenjena predvsem kristjanom, ki so že prisotni v javnosti, a se hočejo izobraziti v krščanski miselnosti, ki je premnogim vernikom tuja. Žal se teh predavanj redko udeležijo politiki s katere koli ravni (opravičuje jih pomanjkanje časa), še bolj žalostno pa je, da se v petnajstih letih ni vzpostavilo sodelovanje med SaK in strankami ljudsko-krščanskega bazena, saj bi na ta enoletni seminar stranke lahko redno pošiljale svoje ljudi (štipendiste) iz podmladkov. SaK ne bi mogla preživeti brez pomoči iz tujine, kar pomeni, da med našimi vernimi laiki ni dovolj zanimanja, da bi iz svojega žepa plačali šolnino za ta enoletni seminar, ki seveda ni poceni, pa vendar v primerjavi z drugimi seminarji in njihovo ponudbo ni drag. Če se situacija v kratkem ne bo spremenila, je upravičen strah, da bo SaK kljub čedalje boljši reklami usahnila zaradi nezanimanja.

Četrty in najpomembnejši način posredovanja DNC pa je individualno srečevanje med vzgojiteljem (običajno dušnim pastirjem) in laikom (običajno mladim človekom), ki se zanima za javnost oziroma politiko. Ta neopisljiva in neulovljiva vzgojna pot mora biti za duhovnika zavestna in zanjo ne sme zamuditi nobene priložnosti. Posebno vzgojitelji v katoliških dijaških in študentskih zavodih ter skavtskih stegih morajo nenehno pozorno prepoznati in vzpostavljati stik s tistimi, ki hočejo postati javni delavci. Ko prepoznajo nagnjenost ali zanimanje, naj mladega človeka usmerijo k duhovniku, ki mu lahko bolje pomaga, ali pa ga usmerijo v skupino, v kateri bo lahko uresničeval svoj poklic (take skupine v Sloveniji ne premoremo, zato

bi jo bilo potrebno ustanoviti). Osebni stik je in ostaja bistven, saj omogoča spodbude in pogovore, pomembne za odpiranje obzorij duha. Širina pogleda in trdnost prepričanja se ne pridobita z enim zamahom, ampak sta plod dolgoletnega dela, pri čemer imajo bistveno vlogo leta in izkušnje.

Katoliški pogled na javno delovanje ni le DNC, ampak tudi ljubezen do domovine in naroda, spoštovanje države in njenih pravičnih zakonov, poznavanje političnega sistema, priznavanje pomena organiziranosti in timskega dela (kdaj se razpravlja in kdaj se uboga, kdaj se voli in kdaj se sledi voditelju; menim, da se tega niti kleriki še nismo dobro naučili, in to točke, na kateri je propadla SKC itd.), pa tudi obvladovanje prvin javnega nastopanja in prvin politične zvižanosti (bodite nedolžni kot golobje in zviti kakor kače). Mnoge od naštetih stvari katoliški javni delavec lahko pridobi izven okrilja Cerkve, ker so splošno človeške in zato za vse enake, ne more pa si pridobiti tistih kreposti, ki ga delajo drugačnega oziroma katoliškega: vere, upanja, ljubezni, razumnosti, pravičnosti, srčnosti, zmernosti, poštenosti, resničnosti ... Predvsem mora duhovnik mladega javnega delavca navajati na redno prejemanje zakramentov, predvsem spovedi, osebno molitev, osebno dobroteljsko in iskanje svetosti. To velja sicer za vsakega kristjana, vendar prav posebej za javne delavce, ki so prvi poklicani, da družbo oblikujejo po načelih evangelija.

Vzgojitelj se sicer zaveda svoje naloge, vendar ne sme prestopiti nevidne meje »avtonomije zemeljskih stvarnosti« in mora spoštovati vest vzgajanca. Duhovnik/vzgojitelj se mora zavedati, da je njegova naloga spodbujati in vzgajati, nikakor pa ne sme namesto vzgajanca izbrati politične stranke ali prednostnih nalog ali celo določati politike z zakulisno igro, ki jo dobro poznamo in kritiziramo pri zadnjem partijskem sekretarju. Naloga laikov je, da prekvasijo vse človeške dejavnosti z evangeljskim kvasom. Duhovniki se moramo na politično-strankarskem odru držati ob strani, kajti poslani smo k vsem ljudem, zato bi morali biti enako dostopni za leve in desne, rdeče in črne, mrzle in tople, goreče in mlačne ... V duhu II. vatikanskega cerkvenega zbora se moramo zavedati, k čemu smo poklicani. Seveda naša drža v smislu »stati poleg«, ki je marsikdaj popačena zaradi medijev, ne pomeni apolitičnosti, kot včasih razumejo ljudje.

Temeljna načela DNC je težko posredovati brez zgledov in praktičnih vaj,

ker so abstraktna in morda nerazložljiva, ker jih razumemo, ko vidimo in spoznamo, da delujejo tudi v praksi. O ljubezni, ki je temeljna krepost krščanstva, o kateri vemo vsi vse, pa vendarle premalo, o kateri se veliko govori, Jezus, ki jo zapoveduje, pravi: »Kakor sem jaz vas ljubil.« Za merilo zapovedi in izpolnjevanja torej postavi praktično izkustvo ljubezni (v tem edinstvenem primeru samega sebe). Tudi zato je bistveno, da kristjan spoznava Kristusa: kdor ga ne pozna, ne more ljubiti, kakor ljubi on. Šele dobro poznavanje Kristusa pomeni tudi možnost, da dobro ljubimo po Kristusovo. Prav tako velja za solidarnost ali subsidiarnost, še bolj pa za skupno dobro. Če se omejimo le na štiri temeljna načela DNC, je še najlažje razložiti krščansko antropologijo, ki jo najdemo v Genezi ali v okrožnici *Gaudium et spes* oziroma Katekizmu katoliške Cerkve.

DNC najbolje in na nek način najlažje posredujemo s pomočjo tiska. Prednost tiskane besede je, da avtorju dovoli, da svojo misel razloži do konca brez prekinjanja, celovito in sistematično. Bralcu pa dovoli, da se ustavi, če je potrebno, premisli o svojem strinjanju ali nestrinjanju ter si tako izoblikuje svoje lastno stališče. Ob branju knjig in v pogovoru z učiteljem se učenec najlažje prebije do temeljitega poznavanja DNC. Slovenci imamo kar nekaj knjig, ki bralcu omogočajo dobro usvojitev zgodovine, načel in razvoja DNC. Nekatere so prevedene, druge so napisane prav za nas. Najbolj plodovit in temeljit slovenski pisatelj na tem področju je dr. Marko Kremžar, družinski mož in oče petih otrok, filozof in gospodarstvenik, poklicno direktor največjega slovenskega podjetja v Argentini, zato od blizu pozna razliko med teorijo in prakso, med tem, kar naj bi bilo, in tem, kar je. Z veliko ljubeznijo in odlično teoretično podkovanostjo je napisal serijo knjig, ki lahko koristijo pri gradnji nove politične, gospodarske in družbene katoliške misli na Slovenskem in po svetu, če bi jih prevedli v druge jezike. Med njegovimi deli izpostavimo knjige *Stebri vzajemnosti*, *Obrisi družbene preosnove*, *Izhodišča in smer katoliškega družbenega nauka* (izdala Družina), ki so odličen pregled razvoja družbenega nauka Cerkve. Poleg že omenjene zbirke dokumentov, ki jo je izdala Mohorjeva družba, vsakemu, ki hoče laike voditi na pot krščanskega javnega delovanja, priporočam tudi našete knjige. Lahko bi se vrnili še bolj v zgodovino in brali Krekove *Črne bukve kmečkega stanu* ali Gosarjevo *Za nov družbeni red*, vendar je to naloga za teoretika katoliške družbene miselnosti, ki pa ga še ni med nami.

Zadnji dve knjigi sta zaradi oddaljenosti in dvakratne spremembe družbenega sistema že del zgodovine DNC na Slovenskem.

Cerkev ponuja vernikom in ljudem dobre volje DNC kot temeljni kamen, na katerem lahko zgradimo tako »ljudsko« kakor »socialdemokratsko« ali kakšno drugo ideološko/politično strankarsko zgradbo. Cerkev ne uveljavlja avtorskih pravic, temveč želi, da bi se zaklad, ki ga je zbrala v nauku o družbi in poteh njene pravične ureditve, uporabljal za dobro vseh ljudi. Potem ko je komunizem propadel predvsem zaradi napačne antropologije,⁴ se zdaj soočamo s krizo kapitalizma, ki prav tako zmotno gleda na človeka; morda bodo kdaj celo rekli, da zmotno gleda tudi na gospodarstvo in napačno pojmuje razvoj. Ponuditi politično-gospodarski sistem, ki se bo resnično navdihoval v DNC, ostaja nedokončana oziroma nikoli začeta naloga.

Vsak dušni pastir je dolžan v svojem pastoralnem delu ljudstvo spodbujati, da se odpove »zakristijski miselnosti« oziroma »duhovnosti v oblakih«, ki nam je bila sicer vsiljena leta 1945, a smo se nanjo navadili in jo leta 2012 težko zapuščamo. Zakristijsko miselnost so Cerkvi na Slovenskem vsilili komunisti. Ne le da so pobili ali izgnali v izgnanstvo vse naše vodilne javne delavce, ki so bili istočasno narodni voditelji, najbolj vidni ekonomisti in kulturniki, temveč smo se navzeli te miselnosti, saj je bilo potrebno preživeti. Izgnanstvo je trajalo pet desetletij in krivda katoliškega občestva je, da smo bolj kot drugi verjeli, da bo to stanje večno trajalo, zato se nismo prav pripravljali na čas, ki ga sedaj živimo. V ospredju je bilo, kako vzdržati, se ohraniti, zato smo spregledali možnosti, ki so se ponujale od srede osemdesetih let dalje, da bi se pripravljali na sedanji čas svobode. Od prve generacije katoliških javnih delavcev, ki so bili zbrani pretežno v SKD ali SLS, je ostal kot vidna osebnost le še Peterle, pa še on je že del politične preteklosti. Naslednikov tiste dinamične generacije ni oziroma niso relevantni za naš politični prostor. Zato so naloge katoliške skupnosti na tem področju velike in zahtevne, morda še bolj kakor so bile pred demokratizacijo in samostojnostjo.

4 Prim. CA 13.

V katoliških skupnostih pa lahko opazimo tudi beg od družbe, ki je beg v spiritualizem ali »duhovnost v oblakih«. Bog nas ima rad! S tem prepričanjem naj bi pustili politiko »otrokom tega sveta«, a se potem potihoma, menda upravičeno, jezili, ker kradejo in zapravljajo težko pridobljeno svobodo, red in mir ter ustvarjene dobrine delijo (kradejo) sebi v prid. Krščanska mistika je vendarle utelešena mistika. Poglejmo npr. Švico, ki jo še danes družijo mistik, ki je bil dovolj političen in narodnjak, da ji je že pred stoletji pokazal pot miru in sprave. Mislim, da »duhovnost v oblakih« ni krščanska duhovnost, kajti beg v oblake ni niti beg od sveta, temveč neke vrste omama, ker gre za beg od resničnosti.

Če smo kdaj očitali cerkvenim gibanjem, da se zelo približujejo opisani drži, pa so s svojim delovanjem v Civilni iniciativi za družino in pravice otrok (CI) pokazali, da so trdno zasidrani v zemeljski stvarnosti in se zavedajo, da nekje mora biti meja potrpežljivosti, da se mora nehati apolitičnost, ki temelji na veri. To mejo gibanju predstavlja frontalen napad na družino, ki jo je prejšnja (za zdaj še sedanja) vlada sistematično izvajala z družinskim zakonikom. Njihov angažma dokazuje, da je močna vera vedno povezana z družbenim redom oziroma zemeljskimi stvarnostmi. Bitka za družino bo še trda in boj za dobro bo vsakič bolj zagrizen, pravi Sveto pismo, a Jezus je že zmagal. In to vemo vsi: verni, neverni in sam hudič.

Mislim, da katoliško občestvo počasi raste in zapušča svojo avtoizolacijsko držo, čeprav doživlja pri tem nasproten veter tako iz kontinuitetnega kakor iz ateistično-pomladnega tabora. Pri tem moramo razlikovati prisotnost Cerkve kot vernega občestva, ki ga zastopajo škofje oziroma uradne ustanove Cerkve (npr. SŠK ali Komisija Pravičnost in mir), od združenj katoliških laikov, ki se angažirajo za dobro. Tako CI nikakor ni cerkvena ustanova, čeprav je vsem jasno, da gre za združenje katoličanov in ljudi dobre volje, ki v družbi zagovarjajo stališča zdrave pameti. To razlikovanje je potrebno, ker je v sodobnem času drugi pristop bistveno bolj učinkovit in primeren. Cerkev spodbuja in se veseli vsakega združenja katoliških laikov, ki v javnosti zastopajo nauk Cerkve. Marsikdo v Sloveniji tega razlikovanja ni sposoben, zato vse meče v isti koš cerkvenosti in s tem močne antipatije do Cerkve in verujočih, ki je vsakemu Slovencu položena že v zibelko.

5 Kristjan v sodobni družbi

V sodobni družbi, posebej slovenski, vsak kristjan nastopa v javnosti kot »na tujem terenu«, kakor je nekje zapisal Božo Rustja. Do katoličana so v slovenski javnosti negativno naravnani pravzaprav vsi: novinarji, sogovorniki na okroglih mizah in poslušalci, ki niso nedeljniki. Dovolj je, da si ogledamo kakšno oddajo, v kateri se npr. govori o družini, in hitro opazimo negativen odnos do zagovornikov družine, ki so običajno le katoličani (ob tem se lahko vprašamo, kako pridobivati zaveznike med nekatoliškimi sodržavljeni). Katoliška Cerkev in naša vera sta dosledno označeni z negativnimi pridevniki, ki mimogrede vzbujajo antipatijo in proti katerim smo pravzaprav nemočni. Ali bomo zato nehali nastopati v javnosti? Bog ne daj! »Na tuj teren« moramo odgovoriti s pripravljenostjo in prilagoditvijo forme nastopov katoličanov, da bodo bolj všečni. Danes se lahko na javni nastop dobro pripravimo – ne le vsebinsko, temveč tudi igralsko. Javni nastop je podoben odrskemu nastopu, za katerega potrebuješ nekaj talenta, a še bolj velja, da vaja dela mojstra. Kdor mora po službeni dolžnosti javno nastopati v imenu Cerkve, se je dolžan izuriti v javnem nastopanju in se na posamezne nastope tudi pripraviti. Višje ko je kdo v cerkveni ali politični hierarhiji, bolj je dolžan to mojstrstvo doseči. Duhovniki smo sicer vajeni javnega nastopanja, vendar ne pred kamerami, ker ima bogoslužje popolnoma drugačno dinamiko kakor radio oziroma televizija. Včasih je potrebno, da usvojimo veščino na tečaju javnega nastopanja ali pa da se vsakokrat pripravimo z generalko. Pri tem se ne smemo izgovarjati na pomanjkanje časa, kajti ponesrečen javni nastop na televiziji povzroči veliko večjo škodo kakor slaba pridiga na birmanski slovesnosti, kjer že tako ali tako večina prisotnih (težko rečem poslušalcev) le čaka, da se bo končala.

Za dobro komunikacijo z javnostjo se mi zdi pomembno, da v civilnih sferah ne uporabljamo cerkveno-bogoslužnega jezika, ki ga včasih celo verniki težko razumejo, duhovnikom pa je domač in se ga morda niti ne zavedamo. Duhovniki težko sprejememo, da naš strokovni (pridigarski) jezik ne nagovarja nikogar več, saj tudi otroci pri verouku ne razumejo izrazov, ki so zapisani v njihovih veroučnih učbenikih. Spoznanje, da naša strokovna govorica ni razumljiva, ni povabilo k uporabi slenga, temveč povabilo, da poiščemo novo utelešenje evangelija, da bo oznanilo pri poslušalcih lažje priklicalo vero.

6 Moje soočanje s sodobno slovensko družbo

Sodobna slovenska družba je silno zanimiva stvarnost. Zaradi naše majhnosti se zdi, da je obvladljiva, da ji lahko pridemo do dna, da smo jo do potankosti sposobni razumeti in s tem tudi obvladati. Vemo, da je naša družba do temeljev razdeljena zaradi revolucije, kar se kaže na vseh volitvah, ki nas vedno delijo po ideološki ločnici kontinuiteta – pomlad. Revolucionarna, zmagovalna stran je v slovenskem narodu z množičnimi pomori dobesedno obglavila in izbrisala katoliško premoč. Na izpraznjeno mesto so se v petih desetletjih titoizma zasidrali klani, ki še danes obvladujejo našo družbenopolitično stvarnost. Obvladovanje je tako temeljito, da so sposobni v dveh mesecih na prvo mesto pripeljati najbolj neprimerne oziroma neznanega, politično nedejavnega kandidata, da le njihov vsakokratni »strah« (Arhar, Brezigarjeva, Peterle in Janša) ne bi zasedel prvega političnega mesta. V gospodarstvu še vedno obvladujejo največje denarne tokove in jih uspešno pretakajo v svoje žepe. V kulturnem in civilnem življenju prevladujejo do te mere, da določajo tudi teme naših pogovorov in način mišljenja. Pomislimo samo na vik in krik, ki so ga nedavno zagnali ob »trenirkah«, in videli bomo, kakšno moč imajo zaradi enoumnosti medijev. K temu lahko dodamo še izredno nazadovanje Cerkve v javnosti, ki ima mnogo dejavnikov: uspešno posredovano misel, da je Cerkev pohlepna, ker želi vrnitev svojega premoženja (denacionalizacija), na začetku naše demokracije, strah pred rekatolizacijo in klerikalizacijo, ponovno strašenje s srednjim vekom ali domobranstvom, čarovnicami in nasprotovanjem znanosti. Strah je neracionalen in ima velike oči. Ne smemo pa pozabiti na notranje dejavnike, kot so: mariborski finančni škandal, pedofilske afere, ki so že pripeljale do uspešnih tožb delodajalcev, in splošna nesposobnost za spremembe, ki jo kaže episkopat oziroma duhovščina kot taka. K temu dodajmo še splošno evropsko zavezanost ateističnemu materializmu, ki izvira iz razsvetljenstva, in dobimo uspešno mešanico za »praznjenje cerkva«. Zavedam se, da so našete poteze le površen opis naše družbene stvarnosti, vendar dovolj natančne, da lahko označimo Slovenijo kot postkrščansko deželo, v kateri se Cerkev ne znajde najbolje, saj smo kot skupnost (posebno starejši) še nekako prepričani, da smo katoliški narod (smo in nismo, odvisno od parametrov) in da je naša kultura katoliška (natančneje: bila je prežeta s katolištvom, a očitno ni več). Na drugi strani nas dediščina zavezuje k ohranjanju postojank, saj nam je misel o prodaji praznih cerkva, ki

se pojavlja na Zahodu, še vedno tuja. O Cerkvi še vedno razmišljamo kot o ustanovi, ki pokriva celoten teritorij Slovenije, pri čemer pozabljamo na zdomce in izseljence (mednje ne pošiljamo duhovnikov, ker jih potrebujemo doma). Na našo narodno stvarnost gledam torej s polno zavestjo, da smo biološko ogroženi, da versko in cerkveno nazadujemo oziroma smo v nekem krču, ki ne dovoli zavestnih in načrtovanih sprememb, da gospodarsko nismo kaj prida in da je naša politična in splošna kultura bistveno zaznamovana s komunističnim spreminjanjem narodnega značaja.

V ta prostor vstopam kot dvakratni tujec in dvakratni domačin. V Sloveniji sem tujec, ker sem rojen v najbolj katoliški in slovenski skupnosti v tujini, kot pravi miselni dedič predvojnega vodilnega katoliškega sloja in veleme-stnega latinskoameriškega vrveža, ter kot kristjan, ki nastopa v javnosti na tujem terenu. Domačin pa sem, ker se prav tako dobro počutim v Sloveniji kakor občasno pred kamero oziroma na časopisnih straneh.

Dejstvo, da sem rojen v Argentini in da sem bil deležen najboljše katoliške vzgoje, mi daje osnove za drugačen način razmišljanja. Družbeni nauk Cerkve mi je slovenska skupnost posredovala skupaj s katolištvom in slovenstvom na sonaraven, vendar zavesten način. Skupnost, ki je bila zgrajena na zvestobi slovenstvu (tudi zaradi očitka o »narodni izdaji«) in ljubezni do tisočletne identitete, je vzbujala interes za domačo politiko (vedno demokratično in protikomunistično, socialno, a ne levičarsko), t. j. argentinsko politiko. Ob preselitvi v Slovenijo pred četrto stoletje pa se je moje zanimanje za javne stvari preselilo na naš mali svet. Še zdaj ne morem pozabiti smeha, ko sem oktobra 1986 v bogoslovju molil za »zdravo kmečko pamet« takratnih slovenskih voditeljev. Prav tako je bilo med bogoslovci malo želje in prepričanja, da smo lahko samostojni in da bomo kdaj živeli v svobodni demokratični ureditvi.

V Sloveniji živim in za Slovence delam. Svoj poklic sem vedno razumel kot narodno poslanstvo. Nikoli me niso mikali misijoni, prav tako ne delo z Argentinci. Mislim celo, da je delo v naši Cerkvi težje kakor marsikje v misijonih, kjer je revščina vidna in je zato relativno lahko pomagati ter tako pogane pridobivati za Kristusa. Kako je oznanjati evangelij brezbriznemu človeku, ki ima vsega dovolj, tudi življenja in predvsem Cerkve in krščan-

stva, do katerega je Slovenec, kot se zdi, razvil posebno antipatijo, pa vsi dobro vemo.

Živeti krščanstvo kot hojo za Kristusom, kot osebno pripadnost Odrešeniku v skupnosti Cerkve se mi zdi samoumevno. To pa ne pomeni, da bom razmišljal, kakor sem kdaj že slišal od predstojnika, »na ukaz«, če me o verodostojnosti argumentov oziroma stališč niti ne poskušajo prepričati. To ne pomeni, da bom tiho, ko se nenehoma pometa naše probleme in težave pod preprogo in se nikoli ne kaznuje uglednih članov duhovščine, ki so ali gospodarsko uničili župnijo, škofijo in s tem ugled Cerkve ali pa načeli njen moralni ugled s spolnimi škandali ali aferami, ker so baje »ugledni« člani skupnosti in zasedajo visoka mesta. Ko slišim, da škof tudi ob preprostih organizacijskih zadevah, ki niso ne dogmatične, ne moralne, ne predpisane z ZCP, izjavi: »Kaj pa lahko jaz naredim?« ali »Nič se ne da narediti,« potem ne morem biti tiho ali zadovoljen. Prav dobro vem, da Cerkev nikoli ne bo brez madeža, problemov in težav. Zdaj tudi že dobro vem, da smo duhovniki prav taki spletkarji, karieristi in zamerljivci kakor vsi drugi ljudje. Kljub vsemu pa se mi zdi potrebno, da si nalijemo čistega vina in poskušamo po lastni pameti stvari reševati – same se namreč ne bodo rešile. Najhuje je, če zapademo v mrtvilo usodnega: »Ne da se nič narediti.«

Prav tako kritično držo kakor do naše cerkvene skupnosti ohranjam tudi do družbe in jo poskušam gojiti do sebe. Povedati resnico, stvari poimenovati s pravimi besedami in utemeljevati svoja razmišljanja – tako se soočam s problemi naše družbe. Janez Krstnik je v puščavi »vpil«. Pri tem mu lahko sledim, težji je drugi del, za katerega Sveto pismo pravi: »Oblačil se je v velblodjo kožo, kobilice in divji med je jedel.« Dajal je torej zgled. Naš čas potrebuje kristjane, ki se bomo vrnili v javnost z jasnostjo misli in besede, z odločnostjo in neustrašnim, vedrim pogumom, a tudi s spokornostjo, ki je Janezu Krstniku dajala prepričljivost in moč.

Viri in literatura

Katekizem Katoliške Cerkve, Slovenska škofovska konferenca, Ljubljana 1993.

Kompendij družbenega nauka Cerkve, Papeški svet Pravičnost in mir, Družina, Ljubljana 2007.

Družbeni nauk Cerkve, Mohorjeva Družba Celje, Celje 1994.

MARKO KREMŽAR, *Izhodišča in smer katoliškega družbenega nauka*, Družina, Ljubljana 1998.

MARKO KREMŽAR, *Obrisi družbene preosnove*, Slovenska kulturna akcija, Buenos Aires, 1984.

MARKO KREMŽAR, *Stebri vzajemnosti*, Slovenska kulturna akcija, Buenos Aires 1988.

MARCIANO VIDAL, *Para comprender LA SOLIDARIDAD*, Editorial Verbo Divino, Estella 1996.

ALFONSO A. CUADRON (coord.), *Manual de Doctrina Social de la Iglesia*, BAC, Fundacion Pablo VI, Madrid 1993.

mag. s. Majda Pangeršič HMP

KATEHEZA V LUČI ODNOSA

Udejanjanje družbenega nauka Cerkve pri katehetski uri v odnosu do katehizirancev in staršev. Komunikacija in ocenjevanje

Uvod

1 Pogled na vzgojne izkušnje in družbeni nauk Cerkve

1.1. Človekovo dostojanstvo

1.2. Skupno dobro

1.3. Subsidiarnost

1.4. Solidarnost

2 Potrebe in blagostanje

3 Družbeni nauk Cerkve želi dati smisel našemu prostoru in času

4 Naloga vzgoje in komunikacije za pričevanje

5 Naloga vzgoje in komunikacije za oznanjevanje

6 Metoda pripovedovanja »za življenje in upanje«

7 Presojanje in njegovo ozadje

8 Don Boskov vzgojni sistem

9 Na pot vzgoji za srečo: očiščenje srca in odnos z Gospodom

Uvod

V luči družbenega nauka Cerkve naj bi moj prispevek na letošnjem simpoziju poudaril praktičen vidik katehetskega dela. Ob tem čutim predvsem tri stvari. Najprej, da je želja po konkretnih navodilih ali receptih vedno velika, a nikoli ne zadovolji vseh. Nato, da bi lahko na razmišljanje gledali z več zornih kotov, in potem še, da se je potrebno osredotočiti na nekatere poudarke, za katere upam, da bodo komu koristili.

Mislim, da je za dobro prakso najprej pomembno, da se zavedamo, katera misel, filozofija ali tudi ideologija je v ozadju vsega, kar delamo; kaj poudarjamo. Kaj je naš »motor«? Delamo namreč to, kar čutimo, da je pomembno, v kar verjamemo, v kar so nas prepričali, v mnogih primerih pa tudi to, kar nam narekujejo naša čustva, pridobljena, usvojena ali nezavestna, včasih pa tudi strahovi, skratka neka pridobljena filozofija in miselnost, ki je čustveno obarvana, in gotovo tudi materialne danosti.

Papež Benedikt XVI. je v letošnji poslanici za mir povabil, naj združimo vse svoje duhovne, moralne in gmotne moči za veliki cilj, da bomo »vzgajali mlade za pravičnost in mir«.

1 Pogled na vzgojne izkušnje in družbeni nauk Cerkve

V splošnih vzgojnih izkušnjah današnjega časa čutimo, da prevladuje izbira čustev pred voljo, to, kar se »nas dotakne«, pred razumom, logika poljubnih izbir in zadoščenja pred moralnostjo in askezo. Občutljivost, emocionalnost in sedanji trenutek imajo svojo veljavo. Človeško bivanje je kraj svobode »brez zavor«. Osebe izražajo osebno oblastnost kot izraz ustvarjalnosti, odprtosti, širine ...

Pri tem razmišljanju izhajam iz osnovnega krščanskega temelja – zapovedi ljubezni, naj ljubimo Boga nad vsem in bližnjega kot samega sebe. To je temelj krščanske morale, kamor spada tudi družbeni nauk Cerkve. Jezus nas je učil, da ti dve zapovedi nista samo prvi in najbolj pomembni, ampak da sta tudi polnost vse Božje postave in vsega, kar nas Sveto pismo uči.

Družbeni nauk Cerkve odgovarja na to, kako naj ljubimo Boga in bližnjega v svojem političnem, družbenem in ekonomskem kontekstu. Ljubezni do Boga in do bližnjega namreč ne moremo zmanjšati samo na tedensko ob-

veznost svete maše in nekaj drobiža, ki ga darujemo. Ljubezen mora zavzeti naše življenje v polnosti ter oblikovati naše delovanje in okolje po evangeliju.

Naša kultura, ki je bila (in je) zaznamovana z določenim političnim sistemom, nam v marsičem ne pomaga čutiti, da mora evangelij res oblikovati in narekovati naše države in zaznamovati naše življenjsko okolje.

Spomnim se, kako rado je svojo kulturo zagovarjalo kitajsko dekle, s katerim sem v skupnosti preživela dve leti. Nekoč je npr. z vsem žarom pripovedovala, kako velika rešitev je za Kitajsko, da imajo družine lahko samo enega otroka in kako napredno je, da ima v njihovi šoli vsak otrok svojo mizo, ki se ne sme stikati z drugo, saj je tako vsak »svoj gospodar«, med seboj se ne motijo in čim manj komunicirajo ... Ko smo se pozneje pogovarjali o individualizmu in egoizmu, ki ga takšna družba z dejanji, ki so sicer predstavljena kot zelo dobra, krepi, je dekle naredilo velike korake v svojem razmišljanju.

Kakšna je moralna odgovornost, ko usmerjamo neko družbo, da postaja takšna ali drugačna? In kakšna je moralna odgovornost, če se sami ne potrudimo in poučimo o državah in načinu ustvarjanja okolja in kulture?

Kot kristjani ne smemo gledati ekonomije, politike in predvsem vzgoje kot nečesa, kar je lahko ločeno od življenja in od moralnih načel, saj predstavljajo prostor, kjer kristjan pokaže svojo vero znotraj časa in prostora, v katerem se nahaja.

1.1 Človekovo dostojanstvo

V tej luči ljubezni in vzgoje želim na začetku kratko povzeti štiri področja družbenega nauka Cerkve: človekovo dostojanstvo, skupno dobro, porazdeljeno odgovornost, solidarnost.

Človekovo dostojanstvo pomeni, da osebo sprejmemo v celoti. Gre za popolno spoštovanje dragocenosti in nenadomestljivosti vsakega. Mislim, da je pomembno priti do pravega razumevanja osebe, saj je to eden prvih dejavnikov, ki konkretno povzroči, da so naša dejanja takšna ali drugačna. Gre za ustvarjeno bitje, ki ga je Gospod ustvaril po svoji podobi in sličnosti (1 Mz 1,26); ustvaril ga je za odnos s Seboj. To je odnos, ki se ga ni potrebno bati, saj ničesar ne odvzame, ampak vse dopolni, kot večkrat pravi Benedikt XVI.

Danes v splošni govorici večkrat slišimo, da je človek telesno, duševno in

duhovno bitje. To je bilo zame osebno v nekem trenutku veliko odkritje. Pred leti je bilo namreč veliko več govora le o telesni in duševni dimenziji. Nekoliko sem razumela, kaj pomeni telesna ali fizična svoboda. Ko pa sem imela v nekem obdobju svojega življenja možnost precejšnjega vpogleda v srednješolsko izobraževanje v Italiji, sem se zavedla velikih razlik v dajanju duševne svobode v mišljenju in izražanju. Po srečanju s spoznanji psihologije sem začela razmišljati, da je največ, kar človek lahko doseže, notranja duševna svoboda: čustvena svoboda, razumska svoboda, zmožnost zdravih odnosov, svoboda pogojenosti in predsodkov.

Velik življenjski dar pa se mi zdi tudi odkritje, da obstaja duhovna svoboda, ki zaobjame in preseže tako telesno kot duševno svobodo. To je svoboda duha; to je čisto srce. Dar prepoznavanja Božjega in zmožnost odločanja za Gospoda. Poklic človeka k temu, da postaja Božji. Ta človekova svoboda najbolj in trajno zaznamuje tako njegovo osebnostno kot družbeno in presežno dimenzijo. In to je tudi osrednji zorni kot kateheze in evangelizacije. Ob tem postanejo trije temelji – skupno dobro, porazdeljena odgovornost in solidarnost – nujna posledica.

1.2 Skupno dobro

Ko Katekizem katoliške Cerkve govori o skupnem dobrem, pravi, da je to »vsota vseh tistih razmer družbenega življenja, ki tako skupnostim kakor posameznim članom omogočajo, da v večji meri in lažje dosegaajo svojo popolnost« (KKC 1906 citira CS 26 in 74). Človek pa tudi svoje osebne polnosti ne doseže zunaj skupnosti in brez povezanosti z drugimi. Zato je drži egoizma, ki svoje dobro pridobiva na račun drugega, nesprejemljiva. Iskanje skupnega dobrega in vzgoja za to razumevanje pa vedno koristi vsakemu posamezniku.

1.3 Subsidiarnost

Subsidiarnost ali porazdeljena odgovornost, ki je naslednje področje družbenega nauka Cerkve, označi pristojnost določenega dela in odgovornosti. Ko se je pred leti v moji redovni družbi začelo več govoriti o subsidiarnosti, je bilo med drugim zaznati tudi nekaj usmeritev, ki so želele, da bi »vsi delali vse«. Neka miselnost, morda podobna marksistični filozofiji, ki govori o enakosti vseh. V subsidiarnosti, ki jo želi sporočiti družbeni nauk

Cerkve, pa sta poudarjeni porazdeljenost vlog in pristojnost za določeno delo, ki pomagata k pravemu vrednotenju drugih treh dimenzij: tako spoštovanja dostojanstva vsakega človeka kot dela za skupno dobro in medsebojno solidarnost. Samo povezanost v različnosti vlog lahko rodi pravo harmonijo – tako kot je le orkester, v katerem vsak dobro zaigra svoj del na svojem glasbilu, dober orkester. Za današnjo vzgojo sredi sveta, ki nam ponuja raznovrstne idole in veliko manj pričevalnih zgledov dobrih družbenih, vzgojnih in političnih osebnosti, je to velik izziv za vzgojitelje in njihovo odgovorno izvrševanje poslanstva, ki ga imajo v današnjem svetu.

1.4 Solidarnost

In še četrto področje, ki govori o soodgovornosti za drugega – Kristusovo telo smo. Medtem ko v družbi narašča medsebojna pogojenost tako med osebami kot med narodi – globalizacija, je nujno, da se zavedamo enosti in povezanosti človeške družine. Solidarnost nas vabi k oblikovanju občutljivosti za drugega, posebej za trpečega. Pri tem ne gre samo za čustveno doživljanje, temveč za zavzetje drže odgovornosti do drugih. Tako se vedno znova vrnemo k osnovni krščanski drži ljubezni.

V okrožnici *Bog je ljubezen* se Benedikt XVI. v 26. in 28. točki sooči z ugovorom, ki se je pojavil predvsem v 19. stoletju z marksistično miselnostjo, da ubogi »ne potrebujejo dejanj ljubezni, marveč pravičnosti«. Ko bo zadosteno pravičnosti, »ne bodo več potrebovali dejanj ljubezni«. Benedikt XVI. nadaljuje, da je v tej misli sicer tudi nekaj resnice in da je pravičnost, pravična ureditev osrednja naloga družbe, a vendar zaključí: »Ljubezen – karitas – bo vedno potrebna, tudi v najbolj pravični družbi.«

2 Potrebe in blagostanje

Na nekem srečanju na ravni naše redovne družbe v Magdeburgu aprila 2011 smo se pogovarjale, kako se v dinamikah današnje kulture, ki jo doživljamo med sekularizacijo in nekim novim iskanjem presežnega, medtem ko se kulture nekako mešajo in nastaja množica novih subkultur, vedno znova »izmuznejo« sreča, vzajemnost in bratstvo. Osiromašenost globokih družbenih odnosov, zvestih prijateljstev, odnosov, ki imajo in dajo življenju smisel, postaja osnovna revščina družbe – nesorazmerna z ekonomskim

blagostanjem, ki prinaša podaljšanje življenja, napredovanje znanosti in vedenja, zdravje in možnosti zanj, pravice človeka ... Rast tega blagostanja sama v sebi človeka ne počloveči in ne osvobodi; to, kar človeka počloveči in osvobodi, je odnos.

Navedeno lahko dobro povežemo z mislijo, ki jo je sveti oče izrazil v letošnji poslanici za mir in se nanaša na človekovo svobodo: »Prvenstvena naloga vzgoje je v tem, da se učimo prepoznavati v človeku podobo Stvarnika in zato izkazovati globoko spoštovanje vsakemu človeškemu bitju ter drugim pomagati, da bodo oblikovali svoje življenje v skladu s tem najvišjim dostojanstvom. Nikoli ne smemo [...] žrtvovati osebe, da bi dosegli kak posamezni cilj, bodisi gospodarski ali družbeni, individualni ali skupnostni.« Zato papež pravi, da je svoboda »dragocena, vendar občutljiva vrednota«. »Naloga vzgoje je oblikovati pristno svobodo. Le-ta ni v odsotnosti obveznosti ali v gospodovanju svobodne volje, tudi ne v absolutni prevladi »jaza«. Človek, ki meni, da je absolutno bitje, da ni odvisen od nikogar in ničesar, da lahko počne, kar hoče, prihaja v nasprotje z resnico lastnega bitja in izgubi svojo svobodo.«

V nasprotju z gledanjem na svobodo, ki vodi v egoizem, je vzgoja v ljubezni, ki povzroča osvobojenost in svobodo. Kje pa ta ljubezen najde svoj izvor? Menim, da odgovor lahko izrazimo na dva načina: na hitro in kratko (kar v življenju ne pusti nobenih sledi) in na daljši način, ki terjaja nekaj desetletij duhovnega truda za osebno srečanje Gospoda, a gotovo pusti povsem drugačne sadove.

3 Družbeni nauk Cerkve želi dati smisel našemu prostoru in času

Ob tem bi se dotaknila dveh člankov, ki me nagovarjata v tej smeri. Enrique Colom, svetovalec Papeškega sveta za pravičnost in mir, v svojem članku *Svetost in družbeni nauk Cerkve* pravi: »Človek ima en sam končni cilj: doseči Boga, da bi se zedinil s Kristusom s pomočjo milosti Svetega Duha. Glede na raznolikost, na večdimenzionalnost, pa vse to ne more biti vezano na eno samo dimenzijo, na en sam način delovanja: zavzeti mora celostno, harmonično kompleksnost osebe, ki se razlikuje glede na situacije, predvsem pa na človekovo poklicanost. Zato je jasno, da edino resnično dobro prihaja iz ljubečega gledanja Gospoda, ki je nad vsemi človeškimi vredno-

tami in je veliko več kot vse vrednote skupaj. Vemo pa, da je za dosego tega združenja z Gospodom potrebna celostna človekova rast, ki je dopolnjena z dobrinami človeštva, pri katerih ne smemo pozabiti na družbeni aspekt« (<http://www.justpax.it>, objavljeno 30. 3. 2011).

Med svojim razmišljanjem navaja na primer dimenzijo dela, v katerem vidi poklicanost osebe, da preko dela ljubi Boga in v tem vidi pot osebne popolnosti. Ko namreč človek skrbi za materialni svet, odgovori na Božji klic in prav je, da svoje delo kar najbolje opravi, tako z naravnega kot nadnaravnega vidika.

Namen kateheze je, da človek doseže Boga in se čuti poklicanega ljubiti Boga znotraj svojega življenja na celosten način, s čimer se posvečuje. V evangelizaciji, v službi katere je tudi kateheza, je to razmišljanje gotovo najbolj pristno.

Z zanimanjem sem prebrala tudi članek kardinala Oscarja Rodrígueza Maradiage iz Hondurasa, ki je na nekem srečanju 16. maja 2011 povedal: »Za razumevanje družbenega nauka Cerkve potrebujemo duhovnost, ki nas vodi. Ne gre samo za neko sporočilo, gre za molitev, gre za to, da temu vprašanju namenimo globok in pogost čas za premišljevanje in kontemplacijo. Ni dovolj, da rečemo, da smo kristjani, in računamo, da je to samo po sebi posledica naše vere. Resničnost vere je nekaj več in se mora nenehno obnavljati.« Pri tem citira *Ljubezen v resnici* (št. 79): »Razvoj potrebuje kristjane z rokami, dvignjenimi k Bogu, sklenjenimi v molitvi, kristjane, ki jih priganja zavest, da ljubezni v resnici, *caritas in veritate*, iz katere prihaja pravi razvoj, ne ustvarjamo mi sami, marveč nam je darovana. Zato se tudi v najtežjih in najbolj zapletenih trenutkih poleg tega, da se odzivamo zavestno, sklicujemo predvsem na njegovo ljubezen. Razvoj vsebuje duhovno življenje, resno zaupanje v Boga, duhovno bratstvo v Kristusu in se zanaša na Previdnost in Božje usmiljenje, na ljubezen in odpuščanje, se odpoveduje samemu sebi, sprejema bližnjega, se zavzema za pravičnost in mir. Vse to je nujno, če hočemo spremeniti »kamnito srce« v »meso« (Ezk 36,26), da bi tako življenje na zemlji »pobožanstvili« in zato počlovečili.«

Omeniti želim še homilijo papeža Benedikta XVI. na misijonsko nedeljo, 16. oktobra 2011, ko je razlagal odlomek iz drugega pisma apostola Pavla Tesaloničanom. Pravi, da nam Pavel, veliki evangelizator, »govori pred-

vsem, naj ne evangeliziramo osamljeni: tudi on sam je imel sodelavce Silvana in Timoteja (1 Tes 1,1) in mnogo drugih«. Temu Pavel doda še nekaj zelo pomembnega: da mora biti pred, med in po oznanilu vedno molitev. In zato papež povabi: »Gospod je, ki se dotakne src s svojo Besedo in s svojim Duhom, on kliče osebe k veri in v občestvo Cerkve. Končno nam Pavel zapušča zelo dragocen nauk, ki je sad njegove izkušnje. Piše: ›Kajti naš evangelij ni prišel med vas samo z besedo, ampak tudi z močjo in Svetim Duhom ter s popolno zanesljivostjo‹ (v. 5). Da bi bila evangelizacija učinkovita, potrebuje moč Svetega Duha, ki poživlja oznanilo in vliva v tiste, ki ga prinašajo, ›popolno zanesljivost‹, o kateri govori apostol.« Da bi bilo to oznanilo dopolnjeno, pa zahteva, da ga spremljamo z znamenji, gestami – kot je pridigal Jezus.

Citirana besedila povezuje to, kar je ozadje ali motor našega katehetskega dela. Priprava katehetske ure v tem pogledu ni samo letni načrt ali priprava na konkretno uro. Gre za prepletenost tega, kar me Cerkev uči, s tem, kar bo dejansko vplivalo na življenje konkretnih oseb, s katerimi se srečujem, in jim dalo odgovore na njihova vprašanja. Gre za vsebino, ki je povezana z ljubeznijo; ta ljubezen pa je izražena, učlovečena in ima svoj duhovni izvir.

4 Naloga vzgoje in komunikacije za pričevanje

V letošnji poslanici za mir se je sveti oče obrnil na družino, na vzgojne ustanove, na državne voditelje, ki bodo omogočili vzgojo za pravičnost in mir. Poudaril pa je tudi pomembnost medijev, ki naj ne bodo samo informatorji, ampak vzgojitelji: »Pomembno je, da imajo pred očmi, da je povezava med vzgojo in komunikacijo zelo tesna: vzgoja se dogaja preko komunikacije, ki pozitivno ali negativno vpliva na vzgojo osebe.« Papež poudari komunikacijo kot pot tega vzgojnega prenašanja. Vse bolj čutimo, da se pri vzgoji zgodi »prenos« od osebe do osebe in da je komunikativni del najmočnejši del prenosa.

Na srečanju odgovornih raznih cerkvenih organizacij za novo evangelizacijo ob mednarodnem simpoziju, ki ga je organiziral Papeški svet za pospeševanje nove evangelizacije, je 15. oktobra 2011 papež Benedikt XVI. nagovoril navzoče s tremi poudarki: »Prvi je ta, da moč Božje besede ni

odvisna predvsem od našega delovanja, naših sredstev, načina dela, ampak od Boga, ki največkrat skriva svojo moč v slabotnih znamenjih, kot je nežen jutranji vetrič (prim. 1 Kr 19,12), in ki se razodene na lesu križa. Vedno moramo verovati v ponižno moč Božje besede in dopustiti, da Bog deluje! Drugi poudarek je, da lahko Beseda, kot pripoveduje evangelijska prilika o sejalcu, pade tudi danes na dobro zemljo, ki ga bo sprejela in dala dober sad (prim. Mt 13,3–9). Novi evangelizatorji so del te zemlje, ki dopušča evangeliju, da raste v obilju in spreminja lastno življenje in življenje drugih. Tretji poudarek pa je na tem, da današnji svet potrebuje osebe, ki bodo oznanjale in pričevale, da je Kristus tisti, ki nas uči umetnosti življenja, poti resnične sreče, kajti on sam je pot življenja; osebe, ki so najprej same vztrajno zazrte v Jezusa, Božjega Sina. Beseda oznanjevanja mora biti vedno zasidrana v globok osebni odnos z Njim preko močnega molitvenega življenja. Današnji svet potrebuje osebe, ki govorijo z Bogom, da bodo lahko govorile o Bogu. In vedno znova se moramo spomniti, da Jezus sveta ni odrešil z lepimi besedami ali prestižnimi sredstvi, ampak s trpljenjem in smrtjo. « Lahko papeževa misel, da današnji svet potrebuje osebe, ki govorijo z Bogom, da bodo lahko govorile o Bogu, nagovori tudi nas?

5 Naloga vzgoje in komunikacije za oznanjevanje

Mons. Domenico Pompili, direktor nacionalnega urada za družbeno obveščanje pri italijanski škofovski konferenci, je bil eden izmed povabljenih na videokonferenco o komunikaciji, ki smo jih v marcu 2010 organizirale v Družbi hčera Marije Pomočnice. Osrednja tema je bila vzgoja, komunikacija in oznanjevanje, Pompili pa je govoril o poslušanju in izkušnji pri povedovanju.

Poudaril je, da vemo, da se vzgaja preko komuniciranja, saj nam razne študije to vedno znova potrjujejo. Prav tako se vedno znova zavemo, da je vzgoja, ki ostane, sad dobre komunikacije, dobrega odnosa.

Ob tem si lahko zastavimo vprašanje, kaj je tisto, kar neko komunikacijo naredi vzgojno. In kakšna je lahko primerjava med komunikativnim uspehom in pedagoškim uspehom?

Pompili pravi, da smo velikokrat postavljeni pred vzgojo, ki izbere za vsebino sredstvo ali pa sredstvo postane vsebina. In vsega tega niti ne prepoznamo. Kako ponovno najti izgubljeno kritičnost, ki bi naredila iz vzgoje pro-

ces, primeren za človeka (v katerem je človek subjekt in ne samo objekt), in iz komunikacije resničnost, ki se prepoji brez instrumentalizacije, družbe in kulture?

Nimamo receptov, a Pompili je skušal dati nekaj usmeritev.

Vzgoja je stvar komunikativnega odnosa in lahko rečemo, da gre za odgovarjanje osebe na komunikativno okolje, za katerega vemo, da vedno vpliva na osebo, ki se razvija in raste.

Pri tem Pompili poudari tri komunikativne dinamike:

1. Vzgajati preko komuniciranja. Odnosi so namreč tisti, ki dajejo identiteto in zaznamujejo. Naš pastoralni izziv je, da presežemo skrb, da bi dobro povedali, dobro posredovali nek podatek, dogodek. Problem je veliko globlji: gre za zavest vzajemnega pogojevanja med vzgojno nalogo in vzgojnim delovanjem, med govoriti o tem, kar smo, in biti to, kar rečemo, med stavkom in pripravljenostjo, da se izrečeno uresniči. Gre za radikalno preseganje oblike in vsebine ali metode in vsebine, za vstopanje v Božji način, kako »izreči«.
2. Vzgajati v poslušanju – s tem da imamo poslušanje za najbolj vzvišeno stopnjo komuniciranja. Poslušanje je popolno, ko je aktivno. Ne samo zaradi poizvedovanja in radovednosti o nečem, ampak predvsem za zastonjski sprejem, ki se odpre drugemu. Gre za logiko daru, zato je poslušanje vedno komuniciranje na najvišjem nivoju.
3. Poslušati vzgojno je drža, ki postane osrednji steber povedanega. Ko se poslušanje odkrije kot komunikativno dejanje nepogojene odprtosti, nujno začuti v sebi dostojanstvo in vzgojno odgovornost.

Pompili se potem sprašuje še, kaj navedene komunikativne dinamike pomenijo za pastoralo mladih generacij. Opaža nujnost preseganja nekaterih drž: npr. skrbi za to, da bi z govorom nekoga v nekaj prepričali; iskanja tega, da bi vsebino komuniciranja zaupali zgolj tehniki; nezaupanja v človeško, v življenje (evangelij je predvsem šola človeškosti).

6 Metoda pripovedovanja »za življenje in upanje«

V nadaljevanju Pompili izpostavi način evangelizacije preko pripovedovanja. Tema pripovedovanja kot načina evangeliziranja mi je bila dragocena že v mojih študijskih letih, za nekatere pa je vsebina nova, zato jo bom povzela. Mnogokrat sicer začutimo, kako zgodba dobro vpliva na poslu-

šalce, a vendarle obstaja razmišljanje o tem, kako je pripoved lahko resnična pomoč pri evangelizaciji. Pompili ima pripovedovanje za nekaj, kar je nujno za naše preživetje. Mnogi stari modeli življenja so propadli, novih pripovedi, ki bi zaznamovale medosebne odnose, pa ni.

Pompili zato vidi nujnost vzgoje komunikativno-odnosnih zmožnosti kot primarno nalogo naslednjih let. V tem smislu predlaga biografsko metodo, ki lahko postane moč za odnose. Vse človeške skupine vseh časov in krajev so ustvarjale identiteto, kulturo in vero preko tradicije pripovedovanja. Človeka bi poleg tega, da je *homo sapiens*, lahko imenovali tudi *homo narrans*. Vsaka družba je namreč vedno imela svoje mite, ki so se po pripovedovanju prenašali iz roda v rod.

Teolog Carlo Rocchetta pravi, da je »človek najprej človek zgodbe; ima potrebo, da pripoveduje in posluša zgodbo, njegova zavest je zavest, ki je preplavljena z zgodbami in živi iz zgodb« (C. Rocchetta, *Teologia narrativa*, 172).

Človek komunicira vse življenje, in sicer ne samo z besedami, ampak z vsem svojim bitjem. Pravzaprav obstaja povezava med komunikacijo in vedenjem. Komunikacija je toliko bolj prodorna, kolikor bolj uspe spreminjati osebni ali kolektivni stil življenja.

Če pogledamo sedanjost problematiko mladinske scene, se nam zdi, da so nove generacije izgubile zmožnost reševanja bivanjskih problemov ravno zaradi visoke stopnje tehnične formacije, ki osiromaši človekovo bivanje, njegovo potrebo po čudenju, po ustvarjanju, izmišljanju, izražanju in komuniciranju. V družbi, ki poudarja subjektivnost, kjer drže postajajo neka negativna usedlina, je izziv nove evangelizacije še močnejši.

O samem izrazu evangelizacije lahko razmišljamo zelo široko. Prav je, da jo gledamo v vsej širini. Riccardo Tonelli meni, da je evangelizacija »komunikativni proces simbolične narave« (prim. R. Tonelli, *La narrazione nella catechesi e nella pastorale giovanile*, LDC, Leumann (TO) 2002, 28–52).

Morda je včasih posredovanje avtobiografske zgodbe težje, veliko lažje se je izreči v posrednem smislu preko določene zgodbe (prim. P. Ricoeur, *L'identità narrativa*, Govor na univerzi v Neuchatel, 3. 11. 1986).

Če se vrnem nazaj, Pompili želi, da bi pripovedovalna in avtobiografska metoda našli mesto v procesih rasti skupnosti, saj sta že velikokrat poka-

zali na dobre prakse v komunikaciji vere. Pomagata namreč k ponovnemu izrekanju velike krščanske izkušnje in kažeta na njeno povezavo z našim vsakdanjim življenjem. Gre za konkreten model pripovedovalca, ki je posredovalec vsebine, vzgojitelj in pričevalec – graditelj pozitivnih odnosov. Kdor pripoveduje, namreč ni izvzet iz zgodbe, ampak je z njo močno povezan do te mere, da se ob njej sam spreobrača skupaj s tistimi, ki ga poslušajo, kajti pripoveduje se, kot pravi Tonelli, za »življenje in za upanje« (prim. R. Tonelli, L. Gallo, M. Pollo, *Per diventare buoni narratori dell'evangelo*, v NPG 25 (1992), 15–52).

Da bi ta način oznanjevanja našel prostor v naših cerkvenih skupnostih, je potrebno ustvarjati izkušnje, kjer bo sporočilo imelo logično posledico: »Pridite in pogledjte.« V tem je vsa osebna odgovornost in v prvi vrsti, kot pravi Pompili, zavest o potrebi, da v nas samih dozori tista avtonomija, ki je nihče ne bo mogel zamajati. Avtobiografski pristop postane v tem smislu orodje za raziskavo v kvaliteti, ki je utemeljena na subjektivnosti, razumljivi kot enkratnost in posebnost, in jo je potrebno prav ovrednotiti. Tu se porodi potreba po osebnem oblikovanju; ta je sad same izkušnje življenja, ki je temelj vsakega vzgojnega procesa.

7 Presojanje in njegovo ozadje

Družbeni nauk Cerkve nas vabi k zavzemanju drž presojanja: o ekonomskem sistemu, institucijah, strukturah. Presojanje služi polnosti življenja. Tudi presojanje, ocenjevanje v katehetskem delu, kateremu se posvečamo, posledično kaže na razumevanje vsebine, ki jo želimo v Cerkvi posredovati.

Za primerjavo izbir in določitev v naši družbi sem pregledala pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v devetletni osnovni šoli, ki npr. govori o tem, da učitelj v osnovni šoli preverja in ocenjuje učenčevo znanje tako, da spoštuje osebnostno integriteto učencev in različnost med njimi, upošteva poznavanje in razumevanje ciljev in standardov, sposobnost analize in interpretacije ter sposobnost ustvarjalne uporabe znanja, uporablja različne načine preverjanja in ocenjevanja znanja glede na cilje oziroma standarde znanja in glede na razred, pri vsakem predmetu učenčevo znanje preverja in ocenjuje skozi vse ocenjevalno obdobje, daje učencem, učiteljem in staršem povratne informacije o učen-

čevem individualnem napredovanju, omogoča učencu kritični premislek in vpogled v osvojeno znanje, prispeva k demokratizaciji odnosov med učenci in učitelji.

Za primerjavo sem pogledala še v italijanski pravilnik, ki npr. pravi, da se ocenjuje: »znati« – razumevanje učnih vsebin; »znati narediti« – zmožnost učenca, da vsebine pretvori v dejanja; »znati biti« – zmožnost, da v sebi poenoti spoznanja in sposobnosti z vedenjem. Zaključim, da šola ocenjuje tudi transverzalne zmožnosti, ki poleg kognitivnih ciljev vključujejo cilje družbenega vedenja ali nivo družbeno-čustvenega vedenja v odnosih. Je v tem zaobjeto vse, kar želimo ocenjevati?

Eden od življenjsko odmaknjenih resničnosti našega doživljanja vzgoje mladih rodov je gotovo vzgojni načrt, ki naj bi ga šole sicer imele. Da bi o njem lahko bolj resno spregovorila, bi ga morala temeljiteje raziskati. Imam pa odgovore štirih učiteljic: tri so na vprašanje z večjim ali manjšim nela-godjem odgovorile, da ga še niso prebrale in da o njem ne vedo ničesar oziroma jih ne zanima preveč, ena pa je napisala: »Ko je izšlo navodilo, da se mora na vsaki šoli oblikovati vzgojni načrt, nisem čutila prav nobene spremembe. To, k čemur smo spodbujali do takrat, smo delali še naprej, le da smo morali stvari napisati. Zame je vzgojni načrt čisto preveč splo-šen, da bi si z njim lahko pomagala pri delu. Dobra in koristna se mi zdi le refleksija – kadar ponovno pregledamo vzgojni načrt, se pogovarjamo o njem in ustavljamo predvsem ob svojih močnih in šibkih področjih ter iščemo načine za izboljšanje.«

Preletela sem nekaj vzgojnih načrtov slovenskih šol. Poudarjam, da ne gre za izčrpno raziskavo, niti za kritičen pregled izdelanih vzgojnih načrtov po naših šolah, temveč le pregled, da bi ob nekaterih vsebinah lažje razmišljali. Vzgojni načrti poudarjajo vrednote odgovornosti, spoštovanja, strpnosti, pridobivanja znanja, bolj ali manj so podčrtani vzgojni ukrepi. Močan pou-darek je na odnosu s starši.

Vsa šolska organiziranost naj bi pripomogla predvsem k doživljanju varno-sti in odsotnosti strahu, k sprejetosti, pripadnosti, individualnosti, uspeš-nosti in potrjevanju ter k svobodi, izbiri, ustvarjalnosti, gibanju in sprosti-tvi.

Na spletni strani je dosegljiv tudi vzgojni načrt osnovne šole Alojzija Šuštarja (http://os.stanislav.si/nalozeno/vzgojni%20nacrt%200910_cf6424.pdf), ki vsebuje zanimive in konkretne poudarke vzgojnih ciljev in pravil lepega vedenja. Ker se mi zdijo konkretni in celostno zaobjemajo vzgojni pogled na osebnost, jih dodajam besedilu.

Z vzgojo na OŠ Alojzija Šuštarja želimo doseči, da bi učenci:

- spoznali svojo enkratnost;
- odkrili in razvijali svoje sposobnosti;
- se veselili življenja in našli svoj smisel v njem;
- vestno opravljali svoje poslanstvo;
- prevzeli odgovornosti za vsa svoja dejanja;
- skrbeli za svoje zdravje in zdravje drugih;
- sprejemali drugačnost soljudi in spoštovali njihove pravice in prepričanje;
- razvili občutek za nesebično pomoč in dobrodelnost ter služenje sočloveku in stvarstvu;
- se znali vživeti v mišljenje in čustvovanje drugih (empatija) in se veseliti in žalostiti z drugimi (sočustvovanje);
- konstruktivno reševali probleme;
- prepoznali načelo dostojanstva vseh ljudi, pa tudi živali, rastlin in drugih živih bitij;
- razvili občutek za lepo v naravi in delih človeških rok (estetika);
- se seznanili s krščansko vero, njeno tradicijo in vrednotami;
- začutili vrednost verskega življenja in izkušnjo osebnega Boga;
- ljubili domovino in spoštovali druge narode.

Pravila lepega vedenja

V šoli, zunaj šole in doma se držimo napisanih in nenapisanih pravil lepega vedenja. Učitelji, vzgojitelji in starši se bomo trudili, da bo čim več pravil prešlo med nenapisana pravila, ki jih poznamo kot dobre navade.

Smo spoštljivi:

- V šoli se pozdravljamo s pozdravi »Dobro jutro«, »Dober dan«.
- Učitelje vikamo in zaposlene nazivamo z gospod učitelj, gospa učiteljica, gospa ravnateljica, gospod hišnik, gospa kuharica ...

- Smo prijazni in si prizadevamo za dobro počutje vsakega.
- Pogovarjamo se spoštljivo in ne kričimo.
- Drugim ne storimo tistega, česar ne želimo, da drugi storijo nam.
- V kapeli se vedemo spoštljivo.
- Po hodnikih hodimo umirjeno, brez tekanja, prerivanja in nasilnega vedenja.
- Pred kosilom se zahvalimo za hrano. S hrano ravnamo spoštljivo.

Smo redoljubni:

- K pouku prihajamo točno. Če zamudimo pouk, se opravičimo učitelju.
- Redno prinašamo šolske potrebščine, pišemo domače naloge in opravimo tudi druge obveznosti in dolžnosti, ki jih naroči učitelj.
- Skupaj z reditelji in učitelji skrbimo za red v razredu in povsod na šoli.
- Pred jedjo si umijemo roke.
- Pri malici sedimo za mizo in jemo nad prtičkom. Ostanke hrane odnesemo na za to pripravljeno mesto ali damo v vrečko in pospravimo v torbo. Malicamo le v dogovorjenem času in prostoru.
- Hrano smemo prenašati po šoli le, če je pospravljena v vrečki ali v torbi.
- Odpadke zbiramo ločeno.
- Na stranišču pazimo na red in čistočo. S papirjem, vodo, elektriko ravnamo varčno.
- Po pouku razred pospravimo.

Smo odgovorni:

- Pomagamo sošolcem in sošolkam, ki so v težavah in potrebujejo našo pomoč.
- Če opazimo sošolca, ki se obnaša neprimerno ali dela škodo, ga opozorimo. Če opozorilo ne zaleže, prosimo za pomoč učitelja.
- Vse probleme rešujemo sproti. Če imamo težavo, se posvetujemo z učiteljem.
- Pri pouku sodelujemo in sledimo navodilom učitelja. Učenca, ki pri pouku ovira delo sošolcev in učitelja, lahko učitelj pospremi na razgovor k svetovalni delavki ali k ravnateljici. Zamujeno uro učenec nadoknadi v dogovoru z učiteljem.
- Skrbno ravnamo z vsemi dobrinami.

Kateheza je oblika vzgoje za vero. Prepričana sem, da vključuje veliko vzgojnih namenov, prijemov, ukrepov. Verjetno so večinoma nenapisani, morda pa so mnogi tudi zapisani. Naše presojanje ali konkretno ocenjevanje bi gotovo moralo zaobjemati ne samo versko znanje, ampak celotno življenjsko povezavo krščanskih vrednot in vedenja: oceno – če smem predrzno reči – ljubezni do Boga, do bližnjega in do samega sebe. In pri tem ni v igri samo ocena kot številka od ena do pet, temveč ocena kot spoznanje stopnje in vrednosti, ki jo oseba zavzema in jo lahko od zunaj zaznamo v njenem življenju – po njih sadovih jih boste spoznali (prim. Mt 7,20).

8 Don Boskov vzgojni sistem

V razmišljanju ne morem prezreti očeta in učitelja mladih, kot je Cerkev poimenovala sv. Janeza Boska. Don Boskov preventivni vzgojni sistem je odnos. Don Bosko je v svoji intuiciji – gotovo navdihnjeni od Gospoda, saj so mnogi drugi vzgojitelji počeli podobne stvari, a se niso ukoreninile kot pri njem – razumel veliko vrednost komunikacije in odnosa v valdoškem Oratoriju, ki ga je sam vodil. V njem je oblikoval »optimalne« odnose z vsemi značilnostmi odnosov, ki vzgajajo in ozdravljajo. Pričevalci tistega časa nam zapuščajo morda nekoliko idealizirano vizijo, ki je danes lahko naš pedagoški priročnik. V Oratoriju so res živeli močne odnose, čustveno polne, zelo doživete s strani gojencev, obogatene z veliko komunikativno spretnostjo in don Boskovo svetostjo. Lahko vidimo, da njegov vzgojni sistem temelji na psihološkem mehanizmu, ki ljubeče zaobjame mlade in jih želi podpreti pri premagovanju njihovih težav, da bi našli pravo pot človeškega in krščanskega dozorevanja. Pismo iz Rima iz leta 1884 predstavi ozračje in dobro poudari kvaliteto vzgojnih odnosov, ki jih je don Bosko oblikoval v prvih letih Oratorija in za katere je želel, da bi jih nadaljevali tudi njegovi nasledniki.

Naj nam spregovori odlomek iz pisma: »[T]edaj mi je Valfré pokazal fante take, kot so bili v tistem času po zunanosti, po postavah, po letih. Bilo mi je, kakor da sem v nekdanjem Oratoriju med odmorom. Bil je prizor, poln življenja, razgibanosti in veselja. Nekateri so tekali, drugi skakali, tretji so se lovili. Tu so se igrali mačke in miši, tam črnega moža ali pa nabijali žogo. Skupina fantov je z očmi in ušesi poslušala duhovnika, ki jim je pripovedoval zgodnico. Neki klerik se je igral s fanti 'glejte v vodico' ali 'razne poklice'.

Petje, smeh in kričanje so se razlegali povsod. Okrog klerikov in duhovnikov so se zbirali fantje in veselo vzdikali. Videlo se je, da sta vladali med fanti in predstojniki prava prisrčnost in zaupljivost. Prizor me je očaral in Valfré mi je dejal: »Vidite, domačnost rodi ljubezen in ljubezen zaupanje. V takem ozračju se srca odpirajo in fantje povedo učiteljem, nadzornikom in predstojnikom vse brez strahu. Pri spovedi in v vsakdanjem življenju so odkritosrčni in za kogar vedo, da jih resnično ljubi, ubogljivo store vse, karkoli jim zapove« (slovenski prevod iz: Tone Ciglar, *Pedagoška oporoka*, Ljubljana, 1984).

Kot veliki umetnik komunikacije, ki bi lahko uspel na raznovrstnih družbenih področjih, je don Bosko zaznamoval umetnost vzgoje: fante je imel resnično rad. Pozneje je svoje delovanje povzel s stavkom: »Mladi naj ne bodo samo ljubljene, ampak naj oni sami to tudi začutijo.«

V zgodovini se vedno znova pojavlja odkritje, da je ljubezen najmočnejša vzgojna moč. Vedno znova izkušamo, kako ljubezen spreminja naša čustva ter vodi k zvestobi in globini odnosov. Don Bosko je uporabil vzpostavitev odnosa kot resničen dodatek k ljubezni, ki je sicer stvar družinskih vezi, da bi mladim pomagal, da se dvignejo in rastejo. Don Bosko, duhovnik, poln ljubezni do Boga, je uporabil ljubezen na »strokoven« način in tako vstopil v odnos z vsemi kategorijami mladih, da bi jih poučil v veri, jim pomagal pri izobraževanju in vsestranski pripravi na življenje ter pri življenjski odločitvi. Za vse to je uporabljal odnos z vsemi možnimi odtenki. »Za vas živim« in »Bogu sem obljubil, da bo vse do zadnjega diha za moje mlade.«

V njegovem preventivnem sistemu je znan trinom: razum, vera, ljubeznivost. Lahko rečemo, da so to bolj kot metodološki principi načini antropološkega pogleda na človeka, ki je obdarjen z razumom, čustvi, voljo in odprtostjo za Boga. In najgloblje mesto v človeku je srce: »kraj čustev« (ljubeznivost), kjer se razvija odnos do Boga in do bližnjih. Poznamo še »mislalni kraj« (razum), kjer oseba gradi inteligenco in voljo, ter »moralni kraj« (vera) svobode, kjer se oseba nauči razločevati med dobrim in slabim, kjer razume in usmeri smisel svojega življenja.

Vzgoja se dopolnjuje, če mladim pomagamo odkriti to globoko osebno

identiteto ter jo postopno razviti in osvoboditi: iz oblasti egoizma, da bi zmagala ljubezen, iz oblasti nagona, da bi zmagal razum, in iz oblasti greha, da bi Sveti Duh v osebi lahko deloval. Ljubezen, na kateri temelji preventivni vzgojni sistem, je ljubezen vzgojiteljev do mladih, ki mora biti razsvetljena, očiščena in okrepljena z Božjo ljubeznijo.

9 Na pot vzgoji za srečo: očiščenje srca in odnos z Gospodom

Naj samo omenim, da je don Bosko za enega ključnih elementov vzgoje pojmoval prav zakrament spovedi. V njegovem osebnem urniku je bil vsak dan lep del časa namenjen spovedovanju fantov. Po spovedi in veselju, ki ga je z njo prinesel v srce fantov, je dobil ključ za vsako drugo vzgojno delo. Sama imam več lepih spominov, povezanih s pripravo na prvo spoved otrok, ko sem se želela zelo posvetiti staršem. Prebrala sem odlomek iz knjige Janez XXIII., ki opisuje, kako ga je stric pripravljajal na prvo spoved, ali besede don Boskove mame Marjete. V obeh primerih lahko vidimo pripravo otroka na spoved kot življenjsko zavest in prve resne vzgojne korake. Starše sem povabila, da poleg lastnosti, ki se jih pri otroku veselijo in na katere so še posebej ponosni, pomislijo na kakšno držo, za katero mislijo, da ni najboljša ali da zaradi nje otrokom v življenju ne bo lahko. Otrok, ki se veliko laže, verjetno ne bo priljubljen; otrok, ki se jezi; otrok, ki hoče vse samo zase; otrok, ki ... – vse naštetu otroku ne bo pomagalo, da bo ljubil in da bo ljubljen. Starše sem nato povabila, da to otroku napišejo ali se z njim v pripravi na spoved o izpostavljeni drži pogovorijo, saj je spoved lahko zdravilo za polnejše življenje in srečo njihovih otrok ter velik vzgojni pripomoček.

Spoved je torej pomoč za očiščenje srca, da v človeku lahko deluje Sveti Duh in da človek lahko pride do svojega cilja: odnosa z Gospodom. Serafina iz Sarova pravi: »Brez Svetega Duha je Bog oddaljen, Kristus je stvar preteklosti, evangelij je mrtva beseda, Cerkev preprosta organizacija, avtoriteta neko vladanje, poslanstvo propaganda, bogoslužje neko navajanje, človeško delovanje suženjska morala ... A v Svetem Duhu je svet povzdignjen in trpi porodne bolečine rojevanja kraljestva, Vstali Kristus je navzoč, evangelij je moč življenja, Cerkev pomeni občestvo, avtoriteta je služenje,

v poslanstvu se ponavljajo binkošti, bogoslužje je spomin in predokus, človeško delovanje je posvečeno.«

Tudi na katehetsko delovanje lahko gledamo kot na nekaj, kar je brez Svetega Duha ponavljanje moralnih vrednot, ki tako ali tako ne privabljajo več, z darom Svetega Duha, ki preveva vzgojitelja, pa postane ljubezen vzgojitelja, ki je sam izkusil zmago nad oblastjo egoizma in v njem zmaguje ljubezen, ki je okusil zmago nad nagonom, da bi zmagal razum, in zmago nad grehom, da v njem lahko deluje Sveti Duh.

Kazalo

mag. s. Magda Burger ND SPREMNA BESEDA	5
dr. Maksimilijan Matjaž OD BESEDE K OSEBI DO ODNOSA. ALI: LJUBEZEN JE IZPOLNITEV POSTAVE	9
dr. p. Viljem Lovše DJ KATEHETOV NOTRANJI DUHOVNI BOJ ZA PRAVIČNO LJUBEZEN	35
dr. Ivan Janez Štuhec DRUŽBENI NAUK CERKVE TER VLOGA KRISTJANA IN KATEHEZE V SODOBNI DRUŽBI	65
dr. Andrej Marko Poznič DRUŽBENI NAUK CERKVE V KATOLIŠKEM VZGOJNEM DREVESU	79
mag. s. Majda Pangeršič, HMP KATEHEZA V LUČI ODNOSA	105

PREDAVATELJI

MAKSIMILIJAN MATJAŽ, dr. teologije, izr. profesor za biblični študij in judovstvo na Teološki fakulteti
maksimilijan.matjaz@guest.arnes.si

p. VILJEM LOVŠE DJ, dr. teologije
viljem.lovse@rkc.si

IVAN JANEZ ŠTUHEC, dr. moralne teologije, izr. profesor na Teološki fakulteti
ivan.stuhec@rkc.si

ANDREJ MARKO POZNIČ, dr. moralne teologije, župnik v Ihanu
zupnija.ihan@rkc.si

s. MAJDA PANGERŠIČ HMP, mag. pedagoških ved s področja mladinske pastorale in specializacijo v animaciji, koordinatrica mladinske pastorale pri HMP
majda.pangersic@gmail.com

s. MAGDA BURGER ND, mag. mladinske pastorale in katehetike, strokovna sodelavka SKU
magda.burger@rkc.si

Dosedanje teme katehetskih simpozijev
1971 - Kateheza odraslih
1972 - Kateheza mladine
1973 - Kateheza predšolskih in šolskih otrok
1974 - Kateheza odrasčajočih
1975 - Zakonci - družinska kateheza
1976 - Človeško dozorevanje
1977 - Krščansko dozorevanje
1978 - Katehetska govorica
1979 - Krščanska skupnost in mala občestva
1980 - Krščanska družina - domača Cerkev
1981 - Kateheza odraslih
1982 - Sveto pismo v katehezi
1983 - Kateheza in bogoslužje
1984 - Uvajanje v zakrament sprave
1985 - Kateheza v službi krščanske poklicanosti
1986 - Evharistija in kateheza
1987 - Kateheza v slovenski sekularizirani družbi
1988 - Kateheza na Slovenskem danes in jutri
1989 - Duhovna razsežnost kateheze
1990 - Kateheza - vzgoja za nove odnose
1991 - Dom, šola in župnija za celostno vzgojo
1992 - Vzgoja za karitas
1993 - Nova evangelizacija - novo upanje za mlade
1994 - Mediji in nova evangelizacija
1995 - Mladostnik med družino, Cerkvijo in družbo
1996 - Krstna kateheza - temelj vere
1997 - Birmanska kateheza
1998 - Vzgoja za družinske vrednote
1999 - Katehet in duhovni poklici
2000 - Kateheza v službi sprave
2001 - Evharistija in Gospodov dan
2002 - Kateheza in prosti čas
2003 - Didaktika pri katehezi
2004 - Kateheza v spremenjenih razmerah
2005 - Kateheza - komunikacija vere
2006 - Evangelij oznanjati ali poučevati?
2007 - Od oznanila k poslanstvu
2008 - Kateheza oblikuje podobo Boga
2009 - Evangelij - srce kateheze
2010 - Dajte jim vi jesti (Mr 6,37)
2011 - Katehet v Samarijanovi suknji
2012 - Prvičen in ljubeč katehet

ISBN 978-961-92803-2-4

42. KATEHETSKI SIMPOZIJ
ZBORNİK

PRAVIČEN IN LJUBEČ KATEHET

LJUBLJANA 2012